

John Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita John saadanii. Uruu Jesus tominapa-kidanii, na'iki apostle kapam uruu. Karikaonan una'auzon Jesus dazaba'a umanawun kida'o aimaakan sha'apan dono. Panaadon aka aonaa Jesus taapadan ba'orainao patominapa-kidaniinao wa'atin patuma, mazan John utaapada pa'an umakon patuma.

John kakuwaapan dono pidannao dau'u ukainaabatan i'dyaun i'uu ida'an kida. Mazan ukakuwaapan dono padau'u, aonaa uaipan patukapa-kao umanawunu'o nii. Uruu idi aonaa usaadan pa'uu ukakuwaapan dono padau'u, mazan udakotinan ba'oran tominapa-kida-kariwaiz, kii da'i. (Putukapa John 18:15 ida'a.) Panaadon udakotinan Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii, kii. (Putukapa John 13:21 ida'a.) Usaadan dono John kia'o pidan uu, ba'oran John daua'o wuru'u ukakuwaapanuz, Chikaawunuupauzo dau'ati'o wuru'u.

John saadan di'ora'a kaarita uaipan pidannao aitapan na'iki imishidan Jesus uruu Christ (Jewnao ati'oraz ukaunamunaatauzo-kao), uruu Tominkaru Dani. Pidannao mishidan dono uruu, na'iki i'zaamatanan idi upidanannao nii, iikodan nii karikaonanuo kakupa-karu. (Putukapa John 20:31 ida'a.)

John kowaada Jesus karikaonanuo ukakupan. Amazada tominan ua'ii zii kakupa'ora'a naa uruu. (Putukapa John 1:1 ida'a.) Na'iki pabi'inaaka'o ida'an, Tominkaru kainaabatan wa'ati kanom wuru'u Jesus. (Putukapa John 14:9-11 ida'a.) Ukowaada kaimanaiman na'apam pidan mishidan, uikoda kizi karikaonanuo kakupa-karu. Na'iki ukowaada pidan mishida-kinaa ni'o wuru'u Jesus sha'apatanuz iriba umanawun kida'o aimaakan. (Putukapa John 3:2 ida'a, na'iki John 10:38 ida'a.) Kaina'a Jesus daua'o ba'oran kaarita kida: Matthew, Mark na'iki Luke. Tuukii ikakuwaapan usha'apatanii kida dau'u. Na'iki ikowaada na'apam utominapa-kidan pidannao mashaapa-karu dau'u Tominkaru ati. Mazan John, aonaa ukakuwaapan ipai Jesus sha'apatanii dau'u. Ukowaada aona'oraz ba'oran kaarita kida kowaadan.

John kowaada iriba umanawun kida'o Jesus paradan na'iki usha'apatanii kida, kainaabata'o uruu mishi'o Tominkaru dani, uruu kakupa-kinai, uruu dunapo, uruu mishi'o, uruu kanada'o, uruu wunu, uruu bread, uruu paoribai kadunaa, na'iki kaznizonao ka'uzatiki.

Kaarita buutinpan kida

Parada-karu tominan pidan nii *1:1-18*

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u *1:19-34*

Jesus kakinaopan, na'iki usha'apatanii kida daua'o *1:35—12:50*

Jesus sha'apatanii kida pazowii-kao ua'ii *13:1—17:26*

Jesus zaamata-kao atii uzowii-kao *18:1—19:42*

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaid-
inan pidannao ati 20:1-31

Jesus aidinan patominapa-kidaniinao ati
Galilee Baara ii 21:1-25

Parada-karu Pidantinan

¹ Amazada toma-kao ua'ii na'a'ora'a naa Parada-karu, uruu Tominkaru tuma'o, na'iki uruu Tominkaru. ² Uruu na'a'ora'a naa Tominkaru tuma amazada toma-kao ua'ii.

³ Uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimaakan. Aonaa aimaakan tominan sha'apa'oram ida'an karikaonan, soo Uruu ida'an. ⁴ Uruu ida'a kakupa-kinai, na'iki wuru'u kakupa-kinaiz uruu kanadapa'oraz pidannao ati. ⁵ Kanada'o kanadapan maruta'o-karu'u, aonaa turuu maruta'o makadanuzu.

⁶ Kaina'a'o da'i pidan, John kia'o u'uu, Tominkaru dyuudanii. ⁷ Ukaawan ukakuwaapa'anan pidannao ati kanada'o dau'u, ukuwaa ida'an kizi ipai ĩabatan na'iki ĩmishidan kanada'o dau'u. ⁸ Aonaa John mani wuru'u kanada'oraz, mazan ukaawan, ukakuwaapa'anan kanada'o dau'u. ⁹ Wuru'u kanada'oraz, kaina'iki uwa'atipan imi'i baara ati, uruu pa'an kanadapa'oraz ipai pidannao.

¹⁰ Kaawanka'o Parada-karu imi'i baara ati. Uruu ida'ana'o Tominkaru toman imi'i baara na'iki pidannao, mazan upu'u aonaa ĩaitapan kanom wuru uruuz. ¹¹ Ukaawan pawizi ida'ati'o padamata, mazan uiribannao, aonaa ĩnaubaan uruu. ¹² Mazan na'ia'oram pidan nauba'o na'iki mishida'o uruu, utaapada ĩtominan Tominkaru dainao nii. ¹³ Aonaa ĩtominan Tominkaru dainao

nii koraidaonaa shakatan kawan, oo pidan aipan kawana'ati mani, soo Tominkaru aipan kawana'ati pa'an.

¹⁴ Aizii wuru'u Parada-karuz, utominan pidan nii na'iki umashaapankan wabii an. Watukapa na'apam uruu mishi'o umanawunun. Usha'apanum kau'an bauta'apauzon Tominkaru dani wuru'u uruuz. Uruu ida'ana'o Tominkaru kainaabatan kaimanaiman pakamunanban na'iki uruu ida'ana'o mishi'o kuwai kainaabata-kao wa'ati.

¹⁵ John kakuwaapan udau'an pidannao ati, ukian diiwa'o ida'an i'ati: "Di'i naa tawuru'u ōkaunamunaataniaz: Kaini'iki'o nii uwa'atin ōdawu'ati, mazan uruu powa'a'o zii umanawunun ō'ai, usha'apanum kau'an uruu na'a'ora'a naa ōshakatan ua'ii, ōkii-kiziz."

¹⁶ Ukamunanun idi manawun, powa'an kida usha'apatan kaiman kida'o aimaakan wa'ati. ¹⁷ Tominkaru taa-kidan Moses ida'an pakakinaori; mazan utaan mishi'o kuwai na'iki utukapa-kidan pakamunanun Jesus Christ ida'an pa'an. ¹⁸ Aonaa pidan tukapauzon Tominkaru. Soo Udani bauta'apauzoz, karikaonanu'oraz una'an Tominkaru tuma, uruu kaimanaiman ukainaabatan Tominkaru.

John Chikaawunuupauzo kowaadan kanom ni'o pakaawan

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; Luke 3:1-18)

¹⁹⁻²⁰ Jewnao zowaunaanao Jerusalem iainaouz dyuudan faadaanao na'iki iminka'u Levitenao*

* **1:19-20** Levitenao: Israel dani, Levi takaa-daunnao, kaminka'uupauzonao Tominkaru Dapu ii.

pishaa'anan John kanom kaduz manawun wuru'u uruuz. Ukowaada i'ati kaimanaiman, ipai kizi pidannao aitapan, “Ōgaru, aonaa Christ† mani,” ukian i'ati.

²¹ Aizii ikian u'ati, “Ukau'an kanom mooko pugaru? Elijah sha'a pugaru?”

“Aonaa!” John kian i'ati.

“Pugaru sha'a Prophet, tawuru'u kaawa'o ni'oraz?”‡ ikian u'ati.

“Aonaa,” ukian koshan i'ati.

²² Uruu idi ikian u'ati, “Ukau'an kanom kaduz mooko manawun wuru'u pugaruz? Waaipan wakuwaa nii, wunao ati'o ni'i dyuudainauz wau-nao. Pukowaada'aka'a naa kanom kaduz wuru'u pugaruz!”

²³ John kian i'ati, “Ōgaru dau'ana'o tawuru'u prophet Isaiah saadauzonuz kaikapa'a:

‘Kaina'a'o pidan kadakoinpan diiwa mapidan-taka'o amazada ii aka:

Usaaba'a naa dunapo Naobanai mako kizi nii.’”§

²⁴ Phariseenao* kapam wuru'u dyuuda-kariwai ipishaa'anan John. ²⁵ Uru'u naa ikian John ati, “Pukian pu'u aonaa Christ mani pugaru, aonaa Elijah mani, na'iki aonaa Tominkaru Prophetin mani, tawuru'u wazaudapaniaz, mazan kandii nii mooko puchikaawunuupan?”

† **1:19-20** Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **1:21** Deuteronomy 18:18-19 § **1:23** Isaiah 40:5 * **1:24** Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁶ Aizii John kian ï'ati, “Ōgaru, ōchikaawunuupan wunu idi. Mazan kaina'a ubii'i ba'oran pidan, aona'o uaitapan kanom kaduz uruu. ²⁷ Uruu'o ni'i naa tukapa-kao umanawunu'o nii ōna'an pu'u zii. Ōgaru aonaa ōturuu ōbuzuutan udazkidi zunaa.”†

²⁸ John kakuwaapatinanuz kaikapa'a, Bethany ia'o, waoko ia'oraz Jordan Wa'o ai, uchikaawunuupauzo-kiziz.

So'ota'o pidannao oian

²⁹ Ba'oran kamoo John tukapan Jesus wa'atin pa'ida'ati, na'iki ukian pidannao ati: “Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz, so'ota'oraz pidannao oian!

³⁰ Uruu dau'ati'o tawuru'u ōkianuz, ‘Utukapa-kao ni'i naa umanawunu'o nii ōna'an pu'u zii, mazan uruu powa'a'o umanawunun ō'ai, usha'apanum kau'an uruu kiwiitapa'o ō'ai.’

³¹ Ōgaru, aonaa ōaitapan kanom kaduz uruu, mazan ōchikaawunuupan wunu idi, Israelitenao aitapa-kinaa ni'o kanom kaduz uruu.”

³² John kowaadan kaimanaiman patukapanii dau'u: “Ōtukapanii Kaimana'o Doronaa wa'atin aokazi iki orid kawan, na'iki upakotan uruu ida'a. ³³ Kiwiin zii, aonaa ōaitapan kanom kaduz uruu. Mazan dyuuda'oraz ōchikaawunuupan wunu idi kian ō'ati, ‘Putukapan an Kaimana'o Doronaa wa'atin doko iki na'iki umashaadinan dono pidan ida'a, uru'u naa wuru'u chikaawunuupa'o ni'oraz Kaimana'o Doronaa idi.’ ³⁴ Ōtukapan idi usha'apan

† **1:27** Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

na'apa, ukau'an, òkian u'ati, Tominkaru Dani wuru'u di'orazu'u.”

Jesus ikodan kiwiini'o patominapa-kidaniinao

³⁵ Ba'oran kamoo na'ia'o koshan John na'iki na'ia'o utuma, dya'utam utominapa-kidaniinao.

³⁶ Utukapan Jesus dobatapan na'iki, ukian udau'an, “Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz!”

³⁷ Aizii dya'utamainaouz John tominapa-kidaniinao, ìabatani uparadan na'apa, uru'u naa ìda'anpa'akan Jesus. ³⁸ Jesus awunuukan powaa iti, utukapa ìwa'atin padawu'ati. Uru'u naa upishaan ìdyaun, “Kanom udawatapan?”

Ìkian u'ati, “Tiichaa. Na'ia'o dii pumashaadinpan?”

³⁹ “Uwa'ati, utukapa kizi,” ukian ì'ati. Uru'u naa ìmakon utuma na'iki ìtukapa na'iam umashaadinpan, (4 o'clock wachuupunin wuru'u) uruu na'ia'a naa ìchuupudinan utuma.

⁴⁰ Aizii wuru'u da'anpa'akainaouz Jesus, paa-batan dauna'an John paradan, bauda'apa'o uu Andrew, uruu Simon Peter inawuzu. ⁴¹ Kiwiin zii chaapi'iki, Andrew tukapan pa'inawuzu Simon na'iki ukakuwaapan u'ati, “Waikoda'a naa Messiah!” ukian. (Messiah, kii-karu Christ kia'o kapam wuru'u.)[†] ⁴² Uru'u naa una'akan Simon, Jesus di'iti.

Jesus awunuupan u'idi'iti, ukian u'ati, “Pugaru Simon, John dani. Aizii pu'uu Cephas kia'o nii.”

[†] **1:41** Hebrew paradan ida'an udakota-kao Messiah kii, na'iki Greek paradan ida'an udakota-kao Christ kii.

(Peter kia'o kapam wuru'u, na'iki kuba kia'o wuru'u.)

*Jesus dapadan
Philip na'iki Nathanael*

⁴³ Ba'oran chaapi'iki Jesus di'itinpan umako'ozon Galilee Baara iti. Uikodapan Philip na'iki ukian u'ati, “Puwa'ati òtuma, putominapa kizi.” ⁴⁴ (Philip, uruu Bethsaida san, na'ia'o Andrew na'iki Peter mashaapan kapam.)

⁴⁵ Uruu dauna'an Philip ikodan Nathanael na'iki ukian u'ati, “Waikoda'a naa tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadauzoniaz Kakinaorii Kaaritannaa ida'a udau'an. Uruu Jesus, Joseph dani, Nazareth sanaz.”

⁴⁶ “Nazareth san!” Nathanael kian, “Na'apa di'i naa aimaakan kaimana'o sha'apan uruu wiizai di'iki pa'an?”

“Puwa'ati putukapa kizi,” Philip kian u'ati.

⁴⁷ Aizii Jesus tukapan Nathanael wa'atin pa'ida'ati, sariapa ukian udau'an, “Arawu'u mishi'o Israelite, aonaa na'itim umariidinan.”

⁴⁸ Nathanael pishaan uruu, “Na'apa dii puaitapan òdau'an?”

Jesus kian u'ati, “Philip dapadan ua'ii pugaru, òtukapanii pugaru paoribai fig waranu ii.”

⁴⁹ “Tiichaa,” Nathanael kian u'ati, “Pugaru Tominkaru Dani! Pugaru King Israelitenao ati.”

⁵⁰ Jesus kian u'ati, “Òkowaadan idi'o pu'ati, ‘Òtukapan pugaru paoribai fig waranu ii,’ uruu idi'o pumishida'akan? Putukapan nii zii umanawun kida'o aimaakan sha'apan wuru aia'a!” ⁵¹ Na'iki ukian ì'ati, “Mishi'o kaiwuru'u

õkianuz: Utukapan nii aokazi da'atinan, na'iki Tominkaru angelinnao mako'anpan doko iti, na'iki ïwa'ati'anpan apowa ati Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an!"

2

Jesus pana'adan wunu wine nii

¹ Dya'utam kamoo dauna'an kaina'a mazidainao aroopa'azon Cana ii, Galilee Baara ia'oraz donoi. Jesus daro na'ia'o oroo. ² Jesus na'iki utominapa-kidaniinao, na'iti'o ïdapada-kao kapam. ³ Aizii riwunii wine ipain idi'i naa, sariapa Jesus daro kian u'ati, "Ipai'i naa ïriwun."

⁴ "Kanom nii punyukunuupa'azon õgaru?" Jesus kian o'ati. "Aonaa zii amazada kaawan õsha'apata-kinnaa nii aimaakan."

⁵ Sariapa udaro kian na'ia'o poitoruinao ati, "Usha'apata pa'i na'apam dono ukian u'ati!"

⁶ Na'ii kaina'a 6 dowada kida, kuba idi'o ïtoma-kao. Uruu kaduz dowada kida Jewnao kai-wauzonii wunu kinnaa nii pachikain-kinnaa nii, ïchoochin kakinaorinaa kawana'ati. Uwazoo kida tuubarun 20 oo 30 gallon kida. ⁷ Jesus kian naa poitoruinao ati, "Upaidada wuru'u dowada kidaz wunu idi." Uru'u naa ïkapowan wunu na'iki ïkawazootan naa dowada kida atii ïpaidan. ⁸ Udauna'an Jesus kian ï'ati, "Aizii ukapota'a naa dowada wazoo, utaa kizi kazowautapa'o aroapa-karu atiz." Uru'u naa ïna'akan u'idi'iti wuru'u wunuz, ⁹ pana'adina'aka'oraz naa wine nii, na'iki uru'u naa utiwaanuz. Mazan aonaa uaitapan na'iki'oram ukaawa-kida-kao. (Soo poitoruinao kapotainaouz wunu, ïaitapa pa'an.)

Sariapa udapadan wuru'u mazida'oraz ¹⁰ na'iki ukian u'ati, “Kiwiini'o padamata kaimana'oraz wine maokodauzo-kao. Aizii morowautapainao tuzan dono'o naa kaimanaiman, udauna'an zii turuu sha'apa'oram karikaonan wine maokoda-kao. Mazan pugaru pakawan zii putaapan wuru'u kaimana'oraz wine, atii kai!”

¹¹ Cana ia'o wuru'u kiwiini'oraz Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan. Na'ii uaidakidan na'apam paugaru umanawunun. Uruu idi kaimanaimana'a naa utominapa-kidaniinao mishidapan uruu.

¹² Uruu dauna'an umakon naa donoi Capernaum iti padaro na'iki pa'inawuzunao tuma, na'iki patominapa-kidaniinao tuma kapam. Mazan aonaa ñna'ian kotua'iki.

Jesus kodita-kidan Tominkaru Dapu iki pu-raataapainao

(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)

¹³ Aizii maonapa'a naa Passover Kamoona sakadinan, uru'u naa Jesus makon Jerusalem iti.

¹⁴ Uikoda Tominkaru Dapu ii, selliipainao tapi'iza, kaznizo, na'iki wakokoonao. Uikoda kapam na'ii pidannao shakataaka-kidauzo puraata.

¹⁵ Uzaamata'akan do'ooribai paba'izin nii, uru'u naa uwaatan Tominkaru Dapu iki ipai ñ'uzanao, kaznizonao na'iki tapi'izanao. Aizii shakataaka-kidauzonao puraatan miisan* kida, udorau-kida'akan, ñpuraatan zokota'akan kida'a naa ubaara'a kida'o. ¹⁶ Jesus kian selliipainao ati

* **2:15** miisa: English ida'an, table.

wakokoonao, “Ukodita-kida wuru kida'a di'iki'i! Aonaa turuu utaapan òdaru dapu puraataapa-kizai nii.” ¹⁷ Sariapa utominapa-kidaniinao nyukunuuan Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, “Tuukii manawun òkaziwadapan ònyukunuu, òmarainpan idi pudapu.”†

¹⁸ Jewnao zowaunaanao kian u'ati, “Turuu mooko pusha'apatan waawun za'a umanawunu'o aimaakan, wamishida-kinaa nii Tominkaru aipan ati'o wuru'u pusha'apatanuz aimaakan kaikapa'a?”

¹⁹ Jesus kian ï'ati, “Umainaabata wuru'u Tominkaru Dapuz, na'iki idikinauda'u kamoo ida'a òkadishita-kidan nii powaa itiz.”

²⁰ Aizii ïkian u'ati, “Di'ora'a Tominkaru Dapu 46 wunu utomapa-kao. Aizii turuu mooko puzauda-kidan pukadishita-kida'akanuzu idikinauda'u kamoo ida'a?” ²¹ Mazan Tominkaru Dapu Jesus kianuz, pananaa dau'ati'o wuru'u.

²² Tominkaru kadishita-kidan dauna'an Jesus mawaka-karu di'iki, utominapa-kidaniinao nyukunuitapan wuru'u uparadanuz. Ìmishida wuru'u saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan, na'iki ïmishida Jesus paradan kapam.

²³ Una'ian pu'u Jerusalem ii Passover Kamoon dono, iriba pidannao mishidan uruu ïtukapan idi usha'apaapan umanawun kida'o aimaakan.

²⁴ Mazan Jesus aitapan idi ipai pidan kaduz, aonaa ukainaabatan kaimanaiman ï'ati. ²⁵ Aonaa kanom nii uaipan pidan kakuwaapan pa'ati pamin-pidanau dau'u, usha'apanum kau'an uaitapanii ipai pidan nyukunuu.

† 2:17 Psalm 69:9

3

Jesus ikodaakan Nicodemus tuma

¹ Kaina'a pidan, Nicodemus kia'o da'i u'uu, kazowautapa'o Jewnao, na'iki Phariseenao tonaazinaa di'iti'o uzaamatinpan. ² Ukaawan aiwaka'an Jesus ida'ati na'iki ukian u'ati, "Tiichaa, waaitapa Tominkaru di'iki'o pukaawan putominapa-kida'anan waunao. Usha'apanum kau'an aonaa kanom ka'iitan pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan wuru'u pusha'apaapaniaz, soo Tominkaru kaina'an dono utuma."

³ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aonaa turuu pidan tukapan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi, soo ushakatan an koshan."

⁴ Nicodemus kian u'ati, "Na'apa dii mooko pidan tunarunao shakatan koshan? Aonaa turuu umorotan padaro toba nazo iti ushakata kizi ita-mau!"

⁵ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aonaa turuu pidan morotan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi iti, soo ushakatan an wunu ida'an na'iki Doronai ida'an. ⁶ Padaronao di'iki'o pidan shakatan pananaa zo'o, mazan Doronai ida'ana'o pidan shakatan padoronaa ia'o. ⁷ Aonaa pumaaitapaka'ana'a kaiwuru'u, 'Unao shakata pa'i powa'a koshan,' òkianuz pu'ati. ⁸ Awaru makon pamako'ozoo-kizi iti. Puabata mishi uwa'idan, mazan aonaa puaitapan na'iki'oram uwa'atin oo na'iti'oram umakon. Na'apa'o kapam wuru'u pidan Kaimana'o Doronaa di'iki'oraz ushakatan."

⁹ Nicodemus pishaan Jesus, ukian, “Na'apa dii mooko turuu na'apa kida'o aimaakan sha'apan?”

¹⁰ Jesus kian u'ati, “Pugaru aitapa-kariwai putiichaa-tinpan Israelitenao ati, mazan na'apa dii pumaaitapakan na'apa kida'o aimaakan?

¹¹ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Waparadan waaitapanii daua'o, na'iki wakowaadan watukapanii daua'o, mazan upu'u aonaa pumishida'azon wakuwaa. ¹² Ôkowaadan pu'ati imi'i baara'a'o aimaakan kida sha'apan dau'u, mazan aonaa pumishidan. Na'apam nii mooko pumishidan ôgaru, ôkowaadan an pu'ati aokazi ii kida'o aimaakan dau'u? ¹³ Aonaa kanom makouzon aokazi iti, soo Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu wa'ati'oraz aokazi iki.

¹⁴ “Kotua'a naa mapidantaka'o amazada di'ii, Moses sawatauzon tooro muna'a kowazaz toma-kariwai chipirari idi.* Na'apa'o nii manawun Daonaiora Aokazi Iki'o sawata-ka. ¹⁵ Ukau'an, na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, mishi'o nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁶ “Tominkaru marainpan idi manawun pi-dannao, utaa paudani bauda'apauzon. Ukau'an na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, aona'o nii umawakauzon, mazan uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁷ Tominkaru dyuudan pau-Dani imi'i baara ati, aonaa pataka'uta'o ni'o mani pidannao pa'oian dikin ii, mazan îkazannaatin-kinaa ni'o pa'an.

¹⁸ “Aona'o nii Tominkaru pataka'utan mishidainaouz uDani. Soo upataka'utan nii wunao pa'ana'a, aona'oraz îmishidan

* **3:14** Numbers 21:4-9

ubauda'apauzon udani. ¹⁹ Kaikapa'o wuru'u, Tominkaru dakota-kinaaz pidannao oia'o nii: Kaawa'ora'a naa kanada'o imi'i baara ati, mazan pidannao tuukii ãmarainpan maruta'o wuru aia'a kanada'oraz, Tominkaru di'iki'oraz ukaawan. Ñsha'apaapan idi soo oia'o pa'idiwaru. ²⁰ Pidan sha'apaapa'o oia'o aimaakan kida, aonaa unaudapan kanada'o na'iki aona'o nii uwa'atin kanada'o ida'ati. Usha'apanum kau'an na'apa'o pidan aonaa uaipan pa'oian kida kainaabata-kao. ²¹ Mazan pidan mishi'o umashaapan Tominkaru ati, utaapada pa'an kanada'o kanadapan paugaru, kanada'o kainaabata kizi wuru'u usha'apaapanuz aimaakan kida uizo'atin idi'o pa'an Tominkaru.”

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u

²² Uruu dauna'an, Jesus makon Judea Baara iti patominapa-kidaniinao tuma. Tomunu'iki una'ian ãtuma, na'iki na'ii uchikaawunuukida'akan pidannao. ²³ John chikaawunuupa'o kapam pidannao Aenon ii maonapa Salim iti, wunu baoko tuubarun idi kida na'ii. Pidannao kaawa-kaawan kida ãchikaawunuina'anan na'ati. ²⁴ (Uruu sha'apan John taraa-kao ua'ia'o zii.)

²⁵ John tominapa-kidanii bii ikiinao kashadaakapan ba'oran Jew tuma chikain-karu dau'an choochi kakinaopan kawana'ati'oraz. ²⁶ Aizii ãkaawan naa John di'iti, ãkian u'ati, “Tiichaa, puaitapa tawuru'u pidan putuma'oraz Jordan baza ii, tawuru'u pukowaadapaniaz pidannao

ati? Mazan aizii kaina'a'a naa uchikaawunuupa-kidan pidannao, na'iki iriba, iriba pidannao makon u'idi'iti!”

²⁷ John kian i'ati, “Aonaa kanom ka'iitan pasha'apatan aimaakan paaipan ati, soo Tominkaru dyuudan an uruu. ²⁸ Unao abata sha'atii tawuru'u ōkianuz, ‘Ōgaru aonaa Christ† mani, ōgaru dyuuda-kariwai karikaonan uruu ua'ati.’ ²⁹ Mazida-kizai ii, mazida'akaiba pa'an mako'oraz pamin-mazidan tuma. Mazan upu'u zii mazida'aka'o paonaru konaukian uabatan idi mazida'o imodapan, ukonaukian idi paudaiaro dau'an. Na'apa'o manawun wuru'u ōkonaukianuz, na'iki aizii ōturuuda ōkonaukian. ³⁰ Uruu mishi'o ni'i naa umanawun-dinan, mazan ōgaru, ōawutapaanan naa wuru'u.”

Kanom nii Tominkaru dyuudan paudani

³¹ Kaawa'oraz doko iki uruu umanawunu'o ipai pidan ai. Aizii wuru'u imi'i baara'a'oraz, uruu imi'i baara san, na'iki ukakuwaapan imi'i baara'a'o dau'u. Wurru'u kaawa'oraz aokazi iki, ³² ukakuwaapan patukapanii na'iki paabatapanii dau'u aokazi ii, mazan aonaa pidan mishidan zoobaba ukuwaa. ³³ Kanom mishidan an ukuwaa, na'apa'o ida'an ukainaabatan Tominkaru kuwaa mishiin. ³⁴ Wurru'u Tominkaru dyuudaniaz, ukowaada Tominkaru paradan, usha'apanum kau'an kaimanaimana'o Tominkaru taan u'ati Kaimana'o Doronaa. ³⁵ WaDaru Tominkaru

† 3:28 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

marainapanii pauDani, na'iki utaa ipai daunuuda'u aimaakan uka'u iti. ³⁶ Pidan mishida'o uDani, kaina'a'o karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a. Aizii pidan aona'oraz umishidan uDani, aonaa na'apainim nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu, mazan karikaonanu'o nii ubaiatan Tominkaru to'oran.

4

Jesus paradinan Samaria sanaaba tuma

¹ Phariseenao abata'a naa kuwai Jesus zaamatin-kidan daua'o pidannao pa'ida'ati, na'iki uchikaawunuuan iriba pidannao, powa'a zii ñiriban John di'iti'o zaamatinan ai. ² (Jesus mishi aonaa uchikaawunuupan padamata, soo utominapa-kidaniinao.) ³ Aizii Jesus abatan idi na'apam pidannao kakuwaapan padau'u, uru'u naa ukiwan Judea Baara iki, Galilee Baara iti. ⁴ Umakopan pu'u na'iti, Samaria Baara ana'o nii udobatan.

⁵ Aizii udobatapan pu'u Samaria Baara an, ukaawan donoi iti, Sychar kia'o u'uu. Maonapa'o na'ii Jacob taauzonii zakapu paudani Joseph ati. ⁶ Na'ia'o Jacob kichada-kidauzon pakapoo-kizi nii.

Sakitapa kamoo, Jesus mizainan naa kowas pachi'ikapa-kinaa. Usakanatan maonapa kapoo-kizai ii. ⁷⁻⁸ Utominapa-kidaniinao mako aka donoi iti ñtoria'ana'akan wanyukunui. Upu'a'a naa Samaria sanaaba wa'atin okapowa'anan na'ati kapoo-kizai ida'ati.

“Ôtuza'azoo wunu,” Jesus kian o'ati.

9 “Pugaru Jew, aizii õgaru Samaria sanaaba, mazan kandii nii pupishaan wunu õ'ai?” okian u'ati. (Ona'apan u'ati, usha'apanum kau'an aona'o turuu Jewnao kaiwaan aimaakan Samaria Baara sannao kaiwaanii.)*

10 Jesus kian o'ati, “Puaitapan an mani kanom Tominkaru taa'azoonii, na'iki kanom wuru'u pishaa'oraz pugaru wunu dau'ati, pupishaa mani uruu padamata na'iki utaa mani pu'ati wunu kakupa-kinai, aona'o umaarauzon pa'an.”

11 Okian u'ati, “Aonaa kanom ida'an mazan pukapotaan wunu, usha'apanum kau'an kapoo-kizai ida'a munapo wunu. Na'ikim nii pu'itiiman puikodan wunu aona'o umaarauzon?

12 Wadokoza-daun Jacob kichadanii wuru'u wakapoo-kizi ni'oraz. Uruu, udainao na'iki ñ'uzanao, na'iki'o ñtuzan wunu kapam. Powa'a'o zii mooko pugaru umanawunun Jacob ai?”

13 Jesus kian, “Pidan tuza'o wunu di'ora'a kapoo-kizai di'iki'i, maaradako'o nii uruu koshan;

14 mazan pidan tuza'o pa'an õtaan ni'oraz wunu, aonaa na'apainim nii umaaradakouzon. Õtaan ni'oraz wunu, una'an ni'i naa u'ida'a, ikoda'o nii wunu ma'ozaka'oraz ununudapan, taa'o ni'oraz karikaonanu'o kakupa-karu.”

15 Aizii okian u'ati, “Aushaa putaa mooko uruu wunu õ'ati, aonaa kizi õmaarakouzon, na'iki aonaa kizi õkapowa'anan powa'a da'ati'i.”

16 Jesus kian o'ati, “Pudapadanaka pudaiaru na'iki puwa'ati utuma da'ati'i.”

17 “Aona'o mazan õkaudaiaun,” okian u'ati.

* 4:9 Samaria Baara sannao: ñnao kaduz pidannao, aonaa ñnaudapaakan Jewnao tuma.

Jesus kian o'ati, "Mishi'o kaiwuru'u, 'aona'o òkaudaiarun,' pukianuz. ¹⁸ Pugaru, baka'iau'ora'a naa pumazidan. Aizii kai'oraz pumin-mashaapan, aonaa mishi pudaiaru mani uruu, ukau'an mishi'o kaiwuru'u puparadanuz."

¹⁹ Okian u'ati, "Aizii òaitapa! Pugaru Tominkaru prophetin! ²⁰ Waunao Samaria Baara sannao dokoze-daunnao, di'ora'a midukuo ida'a'o òaida-kidauzon pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. Mazan unao Jewnao kian, Jerusalem ii pa'an Tominkaru aipan pidannao aida-kidan òtaapan uruu umanawunu'o nii."

²¹ Aizii Jesus kian o'ati, "Pumishida òparadan, kaina'iki kamoo wa'atin, uruu dono aona'o nii pidannao nyukunuitapan di'ora'a midukuo oo Jerusalem, òaida-kida'azon an pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. ²² Unao Samaria Baara sannao, aonaa uaitapan kaimanaiman kanom wuru'u utaapaniaz umanawunu'o nii; waunao Jewnao, waaitapa pa'an kanom wuru'u wataapaniaz umanawunu'o nii. Usha'apanum kau'an Jewnao ati'o wuru'u pidan kazannaatin-kinaa kainaabata-kaoaz. ²³ Mazan kaina'iki pa'ina'o kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'oraz! Uruu dono, pidannao mishi'oraz manawun òtaapan Tominkaru umanawunu'o nii, òtaainan nii u'ati padoronaa ii, na'iki mishi'o ida'ana'o nii. Na'apainao wuru'u Tominkaru aipaniaz papidanannao nii. ²⁴ Tominkaru uruu Doronai. Pidan taapa'oraz uruu umanawunu'o nii, marii utukapa-kidanuz Tominkaru ati, pataainan ida'an padoronaa ii na'iki mishi'o ida'an."

25 Aizii Samaria sanaaba kian Jesus ati, “Ōaitapanii kaina'iki Messiah wa'atin. (Christ† kia'o kapam wuru'u.) Ukaawan dono, ukainaabatan nii ipai aimaakan wa'ati.”

26 Udauna'an Jesus kian, “Ōgaru uruu. Uruu paradina'oraz pu'ati.”

27 Upu'a'a naa Jesus tominapa-kidaniinao kaawa'akan donoi iki; tuukii ĭdi'itinpan ĭtukapan idi ukadakotinan zunaaba tuma. Mazan aonaa na'ia'oram kian o'ati, “Kanom puaipan u'ai?” oo “Kandii ni'o pukadakotinan otuma?” aonaa ukian u'ati.

28 Uru'u naa owa'aka'akan pawunun kinnaa, okiwa'akan naa donoi iti. Na'ia'a naa okakuwaa-pan pidannao ati. 29 “Aushaa uwa'ati, utukapanaka pidan kaidi'ia'a, ukowaada'aka ō'ati ipai ōsha'apatauzonii kida. Uru'u naa sha'a Christ?” okian. 30 Uru'u naa pidannao makon donoi iki, ĭtukapa'anan Jesus.

31 Upu'u Jesus tominapa-kidaniinao dapadautan uruu, “Tiichaa, puaroopa'a naa zii!” ĭkian.

32 Mazan Jesus kian ĭ'ati, “Ōgaru kaina'a wanyukunui ōnikan ni'o, aona'oraz unao aitapan u'dau'u.”

33 Uruu idi utominapa-kidaniinao pishautaakan, “Pidan na'akani'i naa sha'a uwanyukunuu nii?” ĭkian.

34 Jesus kian ĭ'ati, “Ōwanyukunuu pa'an wuru'u ōsha'apatanuz dyuuda'o ōgaru aiapanii ōsha'apatan, atii ōipaianuzu. 35 Karikaonan

† 4:25 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

da'i puabatan pidan kian: 'Kaina'iki 4 kauzu, udauna'an paoribai aka karaoda-kao.' Mazan òkian u'ati, uawunuapa kaimanaiman zakapu kawana'ati kida. Dyuu'a naa paoribai aka, turua'a naa ukaraoda-kao! ³⁶ Aizii wuru'u karaodapainaouz kawinipinaata-kaoa'a naa ìdyaun. Ìkaraodapaniinao baokopata-kao karikaonanu'o kakupa-karu di'iti. Paowa'oraz paoribai uuda, na'iki karaoda'oraz paoribai aka baokopa'o nii ìkonaukian.

³⁷ "Mishi'o wuru'u kiauzo-karuz kaikapa'a: 'Bauda'apa'o pidan paowan, ba'oran pidan karaodan.' ³⁸ Òdyuudan ukaraodapa'anan paoribai aka zakapu kawana'ati, aonaa ukaudinauzon na'ii padamata; ba'orainao kowas baiaapanii unao ua'ii dadara'o kaudin-kizai, aizii unaou'u naa naubaapa ìkaudin-kizi."

³⁹ Iriba Samaria Baara sannao, mashaa-painaouz donoi ii mishidan Jesus, zunaaba kian idi, "Ukowaada ò'ati ipai aimaakan òsha'apatauzonii."

⁴⁰ Aizii Samaria Baara sannao kaawainaouz u'ida'ati, ìpishaan uruu tuukii, "Waaipan puna'a'akan watuma," ìkian u'ati. Uruu idi dya'utam kamoo Jesus na'ia'akan ìtuma.

⁴¹ Iriba baokoinao mishidan ìabatan idi Jesus kuwaa, ⁴² na'iki ìkian zunaaba ati, "Aizii wamishida, aonaa pukowaadan idi mani wa'ati, mazan waabatan idi sariapa uruu di'iki. Aizii waaitapa uruu mishi wuru'u kazannaata'o ni'oraz ipai pidannao."

Jesus kakudan naobanai dani munapo'o pa'ai

⁴³ Una'ia'akan dauna'an dya'utam kamoo, uru'u naa Jesus dobatan Galilee Baara iti. ⁴⁴ Jesus kian: “Tominkaru prophetin, aonaa utaapauzokao umanawunu'o nii pawiiizi ii.” ⁴⁵ Galilee Baara iki'o pidannao, makonka'o Passover Kamoon dau'ati Jerusalem ii, ipai ãtukapan Jesus sha'apatanii kida baokopainapa-karu dono na'ii. Ukau'an, Jesus kaawan dono Galilee Baara iti, konaukii pidannao dapaapan uruu.

⁴⁶ Jesus kaawan naa koshan donoi Cana ati, Galilee Baara ia'oraz, (na'ia'o tawuru'u upana'adan wunu wine nii, kiwiini'o dono.)

Aizii uruu dono Capernaum ii, kaina'a'o wiizai zowaunaa karina'o udani daonaiora. ⁴⁷ Uabatan idi kaina'a Jesus kaawan Judea Baara iki Galilee ati, uru'u naa umakon Jesus di'iti. Tuukia'o ida'an upishaan Jesus, “Pumako òtuma Capernaum iti pukakuda kizi òdani; maonapa'ora'a naa umawakan kowas kaiwuru'u!”

⁴⁸ Jesus kian u'ati, “Aonaan an unao tukapan umanawun kida'o aimaakan sha'apata-kao, aona'o nii umishidan.”

⁴⁹ Aizii pidan karina'oraz udani kian Jesus ati, “Puwa'ati kadiman òtuma Naobanai, mawaka'o ni'i naa òdani.”

⁵⁰ Jesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa powaa iti, kakuda'a naa pudani!” Umishida Jesus paradan, uruu idi ukiwa'akan naa powaa iti. ⁵¹ Dunapo ii zii upoitorunao ikodapan uruu. Ìkian u'ati, “Kakuda'aka'a naa pudani.”

⁵² Uru'u naa upishaan ìdyaun, “Na'iam dii kamoo ukakudan?” “Munumun, masakauda'u kamoo daawadatan, uruu umada wadidin,” ìkian u'ati.

⁵³ Udaru aitapa na'a'o kamoo wuru'u, “Kakuda'a naa pudani!” Jesus kianuz u'ati. Ukau'an tuukii umishidan Jesus, na'iki baokopa udapu ainao pidannao mishidan kapam.

⁵⁴ Uruu itamautannaa Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, pakaawan dono Galilee Baara ati koshan, Judea Baara iki.

5

Jesus kakudan karinaapa'o pidan wunu baoko danoma ii

¹ Udauna'an Jesus makon Jerusalem iti Jewnao baokopainpauzon kamoo dau'ati. ² Jerusalem awauribanaa ida'a, kaina'a paniinom, Kaznizo Paniinomizinaa kia'o udakota-kao. Maonapa udazaba'a kaina'a wunu baoko, Bethzatha kia'o udakota-kao Jewnao paradan ida'an. Maonapa wunu baoko danoma an, kaina'a baka'iauda'u kabaun dikin-dinapa-kizai kida. ³ Aizii dikin-dinapa-kizai kida nazo ii, kaina'a iriba karinainao washatinpan kida, ishaawunnao na'iki pabi'inaaka machi'ika-kainao kaduz kida. [Ipai İdyaun İzaudapan wunu koboinan. ⁴ Panaadon kida'o da'i angel kaawauzon, na'iki ukoboan nii wuru'u wunuz. Karinaa-ziiwa kiwiini'o udamotinan ubaoko iti, ukoboo-kao dauna'an aka, uruu kakuda'o nii sha'apa'oram karikaonan parinaa ai.]*

⁵ Kaina'a karinaapa'o pidan na'ii kapati'ora'anaa, ubaiatinan 38 wunu. ⁶ Jesus tukapan uruu,

* **5:4** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

uaitapa kotua'ora'a naa ukarinaapan. Jesus kian u'ati, "Puaiapa pukakudan?"

⁷ Karinaapa'o kian u'ati, "Aonaa pidan kaminka'uta'o nii õgaru, õkaawa kizi wunu baoko iti ukoboo-kao dono. Õtiwaina'akan dono'o naa õmakon na'iti, ba'oran pidan kaawa'aka'a naa kiwiin õ'ai."

⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, "Aushaa, pukadishita! Pumako'o naa, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi." ⁹ Sariapa uma'ozaka'akan. Ukadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki uchi'ika'akan naa.

Aizii uruu dono, Sookapa-karu Kamoon wuru'u. ¹⁰ Uruu idi Jewnao zowaunaanao kian pidan kakuda-kariwai ati, "Aizii Sookapa-karu Kamoon. Pudikintapan wakakinaorinaa wuru'u puna'akanuz puwashatinapa-kizi."

¹¹ Mazan ukian i'ati, "Pidan kakuda'oraz õgaru, ukian õ'ati, 'Pumako, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi.'"

¹² Na'iki ipishaan uruu, "Kanom mooko wuru'u dyuuda'oraz pumakon na'iki puna'akan puwashatinapa-kizi?"

¹³ Mazan aonaa uaitapan kanom wuru'u kakuda'oraz paugaru, usha'apanum kau'an iriba'o pidannao uruu dono na'ii, na'iki kadiman kapam Jesus mako'okan ibii an.

¹⁴ Uruu dauna'an, Jesus ikodan naa uruu Tominkaru Dapu ii. Ukian u'ati, "Puabata, aizii ma'ozaka'a naa pugaru; ukau'an marina'a naa oia'o, panaadon kasha'ora'o aimaakan sha'apan powa'a zii pu'ati."

¹⁵ Uru'u naa umako'okan, ukakuwaapa'ana'akan naa Jewnao zowaunaanao ati. Ukian ã'ati, "Jesus karikaonan tawuru'u kakuda'oraz õgaru."

¹⁶ Jesus sha'apatan idi na'apa'o aimaakan Sookapa-karu Kamoon dono, uruu dikin ii Jewnao dadaradan naa amazada u'ati. ¹⁷ Uruu idi Jesus kian ã'ati, "Õdaru, ipai kamoo ukaminka'uupan pidannao. Õgaru na'apa'o kapam uruu kawan."

Jesus mishi'o Tominkaru Dani

¹⁸ Jesus kian dikin ii na'apa, powa'a zii Jewnao zowaunaanao dawatan na'apam pazowii-kida-kinaa nii uruu. Aonaa soo uwazootapan idi mani ãsookapauzon kamoon kakinaorinaa, mazan udakotan idi kapam Tominkaru paDaru nii, uruu ida'an upatumaakadinan Tominkaru tuma.

¹⁹ Uruu idi Jesus kian ã'ati, "Mishi'o kaiwuru'u õkianuz, aonaa Tominkaru Dani sha'apatan aimaakan paaipan ati, soo usha'apata patukapanii paDaru sha'apatan. Kanom uDaru sha'apatanii, na'apa kapam uDani sha'apatan. ²⁰ ÕDaru marainapanii pauDani na'iki utukapa-kida u'ati ipai pasha'apaapanii. Na'iki utukapa-kidan nii u'ati aimaakan powa'a'o zii umanawunun kida, unao di'itinapa-kinaa nii. ²¹ Na'apa õDaru kadishita-kidan kawan mawakainao na'iki utaan kakupa-karu ã'ati, na'apa'o manawun uDani taan kakupa-karu na'ia'oram ati utaa'azon. ²² ÕDaru, aonaa ukabootan pidan oia'o di'iti oo kaimana'o di'iti. PauDani ati pa'an utaan ipai wuru'u na'apa'oraz sha'apatin-karu, ²³ ipai kizi pidannao taapan uDani umanawunu'o nii, na'apa ãtaapan kawan

uDaru. Mazan pidannao aona'oraz ĩtaapan Tominkaru Dani umanawunu'o nii, na'apa kapam aonaa ĩtaapan mani uDaru umanawunu'o nii wuru'u, dyuuda'oraz uruu.

²⁴ “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Pidan abata'o na'iki izo'ati'o ōkuwaa, na'iki mishida'o dyuuda'oraz ōgaru, kaina'a'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a wuru'u. Aona'o nii upataka'uta-kao pa'orian dikan ii. Aonaa powa'a mawakapa-karu di'itanpu'ora'a naa mani uruu, mazan kaina'a'ora'a naa uruu ida'a karikaonanu'o kakupa-karu. ²⁵ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uru'u naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu dono'o ni'i naa mawakainao abatan Tominkaru Dani paradan. Pidan abata'o na'iki izo'ati'o Ukuwaa uruu kakupa'o nii. ²⁶ WaDaru di'iki'o kakupa-karu ikoda-kao. Na'apa'o manawun waDaru toman pauDani, uruu di'iki kapam kakupa-karu ikoda-kao.

²⁷ “WaDaru kiini'i naa pauDani ati, ‘Turua'a naa aizii pubuutan pidannao,’ usha'apanum kau'an uruu pa'an wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o.

²⁸ Aonaa umaaitapaka'ana'a ōkuwaa! Mishi'o, kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'iki uruu dono ipai'o nii pabaaranaa iki kida mawakainao abatan Uparadan. ²⁹ Pidannao sha'apata'o kaimana'o, ĩkadishitan nii na'iki karikaonanu'o nii ĩkakupan; mazan pidannao sha'apata'o oia'o, ĩkadishitan nii na'iki pataka'uta-kao nii ĩdayaun.

Kakuwaapainao Jesus dau'u

³⁰ “Aonaa turuu ōsha'apatan aimaakan ōaipan ati karikaonan. Ōbuutan pidannao soo Tominkaru

aipan kawana'ati manawun. Ukau'an sakitapa'o pa'an wuru'u ōbuutanuz pidannao ĩsha'apainpan kawana'ati. Usha'apanum kau'an, aonaa ōtiwaan ōsha'apatan aimaakan ōaipan ati karikaonan, soo dyuuda'oraz ōgaru aipan kawana'ati ōsha'apatinan.

³¹ “Ōkakuwaapan an mani ōdau'u, ō'ida'a karikaonan, aonaa turuu ōparadan mishida-kaō.

³² Mazan kaina'a ba'oran kakuwaapa'o ōdau'u, ōaitapa mishi'o wuru'u uparadanuz ōdau'an.

³³ “Unao, udyuudan pidannao John Chikaawunuupauzo di'iti. Uruu dono ukowaada mishi'o ōdau'an. ³⁴ Aonaa ōaipan manawun mani pidan kakuwaapan ōdau'an kaiwuru'u; mazan ōkowaadan unao ati kaikapa kida'ora'a, turuu kizi ukazannaatinan. ³⁵ John uruu lamp kawanu'o, ma'ozaka'oraz ukanadapan; aizii unao masakauda'u karikaonan ukonaukii-kidan ukanadapanuzu.

³⁶ “Powa'a zii John kuwaa ai umanawunun wuru'u kakuwaapa'oraz ōdau'u: wuru'u ōsha'apatanii kidaz ōdaru aipan kawana'ati, na'iki wuru'u Uaipaniaz zii ōsha'apatan, ĩnao wuru'u kakuwaapa'oraz ōdau'u. Na'iki ōsha'apatanii kida ukainaabata ōdaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. ³⁷ Na'iki ōdaru kapam kakuwaapa'o ōdau'u. Unao, aonaa uabatauzon uparadan oo utukapauzon uruu. ³⁸ Aonaa uzaamatan Ukuwaa, usha'apanum kau'an aonaa unao mishidan ōgaru wuru'u Udyuudaniaz. ³⁹ Utoiminpan padamata kaimanaiman saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan dau'u, uzauda-kidan uruu ida'a'o nii unao ikodan karikaonanu'o kakupa-karu, mazan

uruu kida kakuwaapa'oraz òdau'u! ⁴⁰ Mazan upu'u aonaa uzaamatina'azon ò'ida'ati, turuu kizi uzaamatan karikaonanu'o kakupa-karu.

⁴¹ “Òsha'apatan aimaakan aonaa òaipan idi'o mani pidannao dakotan ògaru umanawunu'o nii. ⁴² Mazan òaitapa unao, aonaa na'ia'oram marainpan Tominkaru kaimanaiman. ⁴³ Ògaru, òkaawan òdaru uu ida'ana'o, mazan unao, aonaa unaubaan ògaru. Mazan ba'orainao kaawan an paaipan ati karikaonan, ìnaou'o nii pa'an unaubaapa. ⁴⁴ Upaonarunao naubaan an unao, tuukii ukonaukian, mazan aonaa zoobaba usha'apatan aimaakan Tominkaru bauda'apauzon naubaa-kinnaa nii unao. Ukau'an, na'apam nii mooko umishidan uruu?

⁴⁵ “Aonaa ògaru'o nii mani wuru'u kia'o ni'oraz òdaru ati, ‘oia'o ìnao,’ unao dau'an. Kaina'a Moses saadauzonii, uru'o nii pa'an wuru'u ‘oia'o ìnao,’ kia'o ni'oraz, unyukunuu Moses saadanii dau'atin pu'u padamata. ⁴⁶ Umishidan an mani mishi manawun Moses saadanii, umishida mani padamata ògaru. Usha'apanum kau'an, ògaru daua'o wuru'u usaadaniaz. ⁴⁷ Mazan umamishidakan pu'u Moses saadauzonii kakinaorii, na'apam nii dii umishidan òparadan?”

6

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

¹ Aizii udauna'an Jesus taraukan Galilee Karishiiz baza iti, (Tiberias Karishiiz, kia'o udakota-kao kapam.) ² Iriba pidannao da'anpan uruu ìtukapan idi usha'apatan umanawun kida'o

aimaakan, ukakudanuz karinainao. ³ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma naawazi paawa iti, na'ii usakanatan ituma. ⁴ Aizii udono, maonapata'o Jewnao Passover Kamoon.

⁵ Jesus awunuudanaan, utukapa iriba pidannao wa'atin pa'ida'ati. Sariapa ukian Philip ati, “Na'ikim nii watorian wanyukunui wapaa-kinaa nii ipai wunaou'a?” ⁶ Jesus pishaanuz Philip, utiwaa-kidapan karikaonan uruu, mazan Jesus, uaitapani'i naa na'apam nii pasha'apainpan.

⁷ Philip kian u'ati, “⁸ kauzu pidan kaudinan winipinaa, aonaa turuu utorian wunao aroapa-kinaa ni'i, utaa-kao pu'u mani masakauda'u sodi kida.”

⁸ Andrew, Simon Peter inawuzuz, uruu kapam Jesus tominapa-kidanii. Ukian Jesus ati, ⁹ “Kaina'a koraidaonaa diida'a'a, kaina'a u'ida'a baka'iauda'u barley-ba'i* na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Mazan na'apam nii mooko masakauda'u sodi'o wanyukunui turuan iriba'o manawun pidannao ati?”

¹⁰ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Marii pidannao sakanatan.” Uru'u naa idyuudan pidannao sakanatan naa. Pinidi baawu wuru'u na'ia'oraz amazada. Aizii daonaioranao uikoda mani 5000 idyaun. ¹¹ Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati, “Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wanyukunui.” Uruu dauna'an udyuudan naa utaabi'ii-kao sakanatapainao ati, aizii kopau na'apa kapam una'apatan. Ipai pidan

* **6:9** barley-ba'i: barley aka, poroom kawanu'o.

aroopan abaapa kida. ¹² Aizii ïturuudan dauna'an paaroopan, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aizii uzawada wanyukunui wa'akun, aonaa uwakuda'ana'az." ¹³ Uruu idi baka'iauda'u'oraz barley-ba'i wa'akun di'iki, ïpaidada 12 dazowan kida.

¹⁴ Aizii pidannao tukapan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, sariapa ïkian, "Di'i naa wuru'u Prophet, saada-kariwai Tominkaru paradan kaunamunaataniaz uwa'atin nii."†

¹⁵ Jesus aitapan idi pidannao zaamata'azon naa paugaru King nii aonaan pu'u unyukunuu na'apan, uruu idi umako'okan ï'ai paba'orantin koshan midukuo iti.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)

¹⁶ Uruu wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Karishiiz iti.

¹⁷ Ìzaamatan kanawa na'iki uru'u naa ïtaraukan Capernaum iti. Maruta'aka'a naa amazada, aonaa zii Jesus kaawan ï'ida'ati.

¹⁸ Aizii uruu wamarutan ida'a, ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki kichana'iki-kii utoman wunu paran. ¹⁹ Jesus tominapa-kidaniinao

pooratan pakanawan na'apa'o bii an, 3 oo 4 mile umunapon. Uru'u naa ïtukapan Jesus wa'atin, wunu paawa an uchi'ikapan. Uwa'atin, atii umaonapatan ïkanawan ida'ati. Tuukii ïtarian u'ai.

²⁰ Mazan upu'a'a naa uparadan ï'ati, "Mana'a utaria'ana'a! Ôgaru wuru'u!" ²¹ Uparadan dauna'an, ïaipan naa upaidinan patuma kanawa

† 6:14 Deuteronomy 18:18-19

zo'iti, mazan masha'apakiaka ĩkaawa'akan naa pamako-kizi iti.

Pidannao dawatinan Jesus dau'u

²² Ba'oran chaapi'iki, pidannao karishii danoma ia'oraz ĩwa'akinan, ĩaitapanii na'a'o soo bauta'apa kanawa karikaonan. Na'iki ĩaitapa kapam aonaa Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma uruu kanawa zo'an, soo ĩnao karikaonan mako. ²³ Mazan kaina'a ba'oran kanawa kida kaawan Tiberias iki, maonapa Naobanai paa-kizi ii pidannao, utoriinapa-kidan dauna'an wanyukunui. ²⁴ Aizii pidannao tukapan idi aonaa Jesus nii, na'iki aonaa utominapa-kidaniinao nii kapam, uru'u naa ĩpaidinan kanawa kida zo'iti, na'iki ĩmakon naa Capernaum iti, ĩdawatina'anan naa Jesus dau'u.

Jesus, uruu wanyukunui aokazi iki'o

²⁵ ĩikoda Jesus karishii baza ia'a naa. Uru'u naa ĩkian u'ati, "Tiichaa, na'apainim di'i naa pukaawan da'ati'i?"

²⁶ Jesus kian ĩ'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Udawatinan ōdau'u soo uaroopan idi'o abaapa karikaonan, aonaa utukapan idi'o mani ōsha'apatan umanawun kida'o aimaakan.

²⁷ Aonaa ukaudina'ana'a pataka'uinauzo wanyukunui dau'ati. Ukaudin pa'an wanyukunui dau'ati karikaonanu'oraz kakupa-karu u'ida'an. Uruu wuru'u Daonaiora Aokazi ĩki'o taan ni'oraz unao ati, usha'apanum kau'an Tominkaru tukapa-kida mishi panyukunuu kaimanan u'ati."

²⁸ Aizii ĩkian u'ati, "Kanom mooko manawun Tominkaru aiapanii washa'apatan?"

²⁹ Jesus kian ï'ati, "Tominkaru aipan soo umishidan ôgaru, padyuudaniaz."

³⁰ Na'iki ïkian u'ati, "Kandii mooko umanawunu'o aimaakan puaida-kidan nii wa'ati, wamishida-kinaa nii wuru'u puparadanuz?"

³¹ Wadokozu-daunnao, ïnikauzonii wanyukunui, 'manna' kia'oraz udakota-kao, mapidantaka'o amazada ii. Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a, 'Utaanii ï'ati ïnikan nii aokazi iki'o wanyukunui.' "†

³² Jesus kian ï'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Aonaa Moses mani wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui u'ati. Ôdaru pa'an wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui, mishi'oraz kakupa-kinai. ³³ Wanyukunui, Tominkaru dyuudaniaz aokazi iki, uruu pa'an taa'oraz kakupa-kinai manawun, pidannao ati."

³⁴ Sariapa pidannao kian u'ati, "Naobanai! Putaa mooko wa'ati uruu wanyukunui, na'iki ipai kamoo pa'i putaa wa'atiz!"

³⁵ Jesus kian ï'ati, "Ôgaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. Na'ia'oram pidan zaamatina'o ô'ida'ati na'iki mishida'o ôgaru, aona'o nii uzamaziizon na'iki aona'o nii umaaradakouzon.

³⁶ "Mazan ôkii sha'atii u'ati, utukapa'a naa padamata ôgaru, mazan upu'u aonaa umishidan ôgaru. ³⁷ Ipai pidan ôdaru taaniaz ô'ati, zaamatina'o nii ô'ida'ati. Na'iki pidan wuru'u zaamatina'oraz ô'ida'ati aonaa na'apainim nii ôkashanauan. ³⁸ Usha'apanum kau'an ôwa'atin da'ati'i aokazi iki, ôsha'apata'anan dyuuda'oraz ôgaru aipan kawana'ati ôsha'apatan. Aonaa

† 6:31 Psalm 78:24

ōwa'atin ōsha'apata'anan aimaakan ōnyukunuu aipan kawana'ati. ³⁹ Na'iki dyuuda'oraz ōgaru, aonaa bauda'apa uaipan ōwaziwaan pidan pataaniinaouz ō'ati. Mazan uaipan pa'an ōkadishita-kidan īdyaun na'iki ōtaan īkakupa-kinaa nii, Tominkaru Ainaa dono. ⁴⁰ ŌDaru aipan ipai pidan tukapa'oraz na'iki mishida'oraz uDani, zaamatan karikaonanu'o kakupa-karu; na'iki ōkadishita-kidan nii īdyaun karikaonanu'o kakupa-karu di'iti Tominkaru Ainaa dono.”

⁴¹ Uru'u naa Jewnao kadakotin-kidan uruu na'iki īto'oran naa u'ati, ukian idi, “Ōgaru wuru'u wanyukunui aokazi iki'oraz kaawan.” ⁴² Ukau'an īkian pa'atiaaka, “Aonaa mooko Jesus mani uruu, Joseph daniz? Waaitapanii na'apain udaronao! Na'apa di'i naa mooko kaiwuru'u ukianuz, ‘Ōgaru aokazi iki'o ōwa'atin?’ ”

⁴³ Jesus kian ī'ati, “Aona'a naa ukadakoinpa'ana'a na'apa. ⁴⁴ Ōdaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru; na'iki aonaa turuu pidan zaamatanin ō'ida'ati, soo ōdaru minziiwatan dono uruu uzaamatan-kinaa nii ō'ida'ati. Na'iki ōkadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono. ⁴⁵ Na'apa kotua'o prophet saadauzonii kian, ‘Ipai'o nii Tominkaru tominapa-kidan pidannao.’Š Ukau'an kanom dyauta'o unyukunuu ōdaru paradan dau'ati, na'iki tominpa'o uruu di'iki, zaamatina'o nii ō'ida'ati.

⁴⁶ “Mazan aonaa na'ia'oram pidan tukapauzon ōdaru, soo wuru'u wa'ati'oraz Tominkaru di'iki, uruu pa'an tukapa'oraz ōdaru. ⁴⁷ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Na'ia'oram pidan mishida'o,

zaamata'ora'a naa karikaonanuo'o kakupa-karu wuru'u. ⁴⁸ Ōgaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. ⁴⁹ Udokozu-daunnao nikauzon pu'u 'manna' mapidantaka'o amazada di'ii, upu'u ĩmawakan. ⁵⁰ Mazan di'i naa pa'an wuru'u wanyukunuiz, kaawa'oraz aokazi iki, pidan nika'oraz uruu, karikaonanuo'o nii ukakupan. ⁵¹ Ōgaru pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, taa'oraz kakupa-kinai. Pidani nikan an wuru'u wanyukunuiz, uruu karikaonanuo'o nii ukakupan. Wanyukunui ōtaan ni'oraz u'ati, uruu ōdunaa. Uruu ōtaaniaz pidannao kakupa-kinaa nii."

⁵² Uru'u naa Jewnao shokorodinan u'ati na'iki ĩkian pa'atiaaka, "Na'apam nii mooko arawu iti-iman pataan wa'ati padunaa, wanyukunui nii?"

⁵³ Jesus kian ĩ'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Umanikakan an Daonaiora Aokazi Iki'o dunaa na'iki umatuzakan an uizain, aona'o kakupa-karu nii u'ida'a. ⁵⁴ Mazan kanom aroopa'o ōdunaa dau'u na'iki tuza'o ōizain, uruu karikaonanuo'o nii pa'an ukakupan na'iki ōkadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono. ⁵⁵ Ōdunaa, uruu mishi'o wanyukunui na'iki ōizain mishi'o riwunii. ⁵⁶ Na'ia'oram pidan aroopa'o ōdunaa dau'u na'iki tuza'o ōizain, uruu zaamatinpa'o ō'ida'ati, na'iki ōgaru zaamatinpa'o uruu ida'ati kapam. ⁵⁷ Ōdaru Tominkaru taapa'oraz kakupa-karu, uruu wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. Uruu di'iki'o ōikodan kakupa-karu. Ukau'an pidan aroopa'oraz ōdau'u, uikodan nii kakupa-karu ōgaru di'iki. ⁵⁸ Ukau'an di'ora'a wuru'u wanyukunui kaawa'oraz pa'an aokazi iki, aonaa udokozu-daunnao nikauzonii manna

kawanu'o mani. Īnikauzon pu'u padamata manna, mazan upu'u zii ĭmawakan. Mazan pidan aroopa'o di'ora'a wanyukunui dau'u, karikaonanu'o nii pa'an ukakupan.”

⁵⁹ Jesus kakuwaatinanuz kaikapa'a, utominapatin-kidan dono'o pidannao synagogue* ii.

Jesus kuwaa taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu

⁶⁰ Aizii ĭabatan idi na'apa'o kuwai, iriba da'anapatinainaouz uruu, kian, “Dadara'o manawun ukuwaa. Kanom turuu uabatapan kaiwuru'u ukuwaaz?”

⁶¹ Mazan Jesus, uaitapa na'apam patominapa-kidaniinao kadakotin-kidan pakuwaa. Sariapa ukian ĭ'ati, “Ukaziwaa-kida zii ōparadan?

⁶² Na'apam dii mani ukian utukapan an Daonaiaora Aokazi Iki'o sawatinnan powaa iti pawaa'ati-kizi iti? ⁶³ Pudi'itapan an soo nanai daua'o karikaonan, uruu mazanu'o karikaonan wuru'u.

Kaimana'o Doronaa pa'an wuru'u kaawa-kida'oraz kakupa-karu. Wuru'u ōparadan kidaz, unao ati'oraz, aonaa nanai daua'o mani, mazan doronai daua'o, na'iki ukakupa-kinaa ni'o. ⁶⁴ Mazan upu'u zii kaina'a pabi'i kida unao aonaa umishidan.” (Jesus aitakanii sariapa patominapa-kidan di'iki'o ĭdyaun, na'ia'oram aona'o nii ĭmishidan. Na'iki uaitapa na'ia'oram nii kaakapaa paugaru tarubainao ati.) ⁶⁵ Na'iki Jesus kian koshan, “Kaikapa'o ati'o tawuru'u ōkianuz

* **6:59** synagoge: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

u'ati, aonaa turuu pidan zaamatanin ò'ida'ati, soo òdaru Tominkaru na'akan dono ò'ida'ati ìdyaun.”

⁶⁶ Na'iki'ora'a naa iriba utominapa-kidaniinao muudinan naa u'ai, aonaa powa'a ìmakon utuma.

⁶⁷ Uruu idi Jesus kian wunao ati'i 12 patominapa-kidaniinaouz, “Unao mani, umuudinan ni'i naa kapam ò'ai?”

⁶⁸ Simon Peter kian u'ati, “Naobanai, kanom di'iti'o nii mooko wamakon? Pugaru ida'a pa'an parada-karu kida taa'oraz karikaonanuo kakupa-karu. ⁶⁹ Na'iki, aizii wamishida na'iki waaitapa pugaru umanawunu'o, Tominkaru di'iki'o puwa'atin!”

⁷⁰ Jesus kian ì'ati, “Ògaru zaamata'oraz 12 unao. Mazan bauta'apa unao, Satan!” ⁷¹ Una'apanuz Judas Iscariot daua'o wuru'u (Simon Iscariot daniz); uruu 12 tuma'o uaitinpan, uru'o nii zaamata-kida Jesus.

7

Pa'inawuzunao dyuudan Jesus makon Judea Baara iti

¹ Uruu dauna'an, Jesus morowautapan na'ii'aka wiizai kawana'ati, Galilee Baara ii kida'oraz. Aonaa uaipan pachi'ikinan Judea Baara ii aka, usha'apanum kau'an Jewnao zowaunaanao zaudapanii uruu na'ii, ìaipan pazowiinuzu. ² Na'iki uruu dono maonapata'o Jewnao baokopainpauzon kamoon, ìkawiiibatinauzon.*

³ Uruu idi Jesus inawuzunao

* **7:2** ìkawiiibatinauzon: Putukapa kaarita tokon ii, Jewnao baokopainpauzon kamoon waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

kian u'ati, “Pugaru mani? Kanom nii aona'a naa pumakon Judea Baara iti, abatauzonao pukuwaa tukapa kizi wuru'u pusha'apaapanii kidaz? ⁴ Aonaa na'ia'oram pidan dizapa'o pasha'apaapan aimaakan, uaipan an pidannao aitapan kaimanaiman kanom kaduz paugaru. Pusha'apaapan an aimaakan, marina'a naa ipai pidannao aitapan!” ⁵ (Aizii wuru'u u'inawuzunaouz, aonaa imishidan uruu.)

⁶ Jesus kian i'ati, “Aonaa zii mazan amazada kaawan o'ati omako-kinaa nii na'iti. Mazan unao, turuu umakon na'apainim karikaonan, uaipan kawana'ati. ⁷ Aonaa kanom dikin ii pidannao to'ora-kizaitapan unao. Mazan o'garu i'to'ora-kizaitapanii, okakuwaapan idi i'oiian dau'u. ⁸ Umako'o naa baokopainapa-kizai iti. Mazan o'garu, aona'o nii zii omakon, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan o'ati.” ⁹ Jesus paradan dauna'an na'apa, una'ian zii Galilee Baara ii.

Jesus Jerusalem ii

¹⁰ Mazan u'inawuzunao makon dauna'an baokopainapa-kizai iti, uru'u naa Jesus makon kapam. Umakon na'iti dizinapa, aonaa kizi pidannao aitapan na'iam uruu. ¹¹ Na'ii, baokopainapa-kizai ii, Jewnao zowaunaanao dawatinan udau'u pidannao bii an, “Aonaa utukapan tawuru'u pidanaz?” ikian pidannao ati.

¹² Aizii uruu dono, iriba pidannao paradinan mashauda'u kida Jesus dau'u. Ba'orainao kian, “Kaimana'o pidan uruu.” Mazan ba'orainao kian, “Aonaa kaimana'o pidan mani uruu, soo umari-idapan karikaonan pidannao.” ¹³ Mazan aonaa

na'ia'oram pidan diwadan paparadan, ĩtarian idi Jewnao zowaunaanao ai.

¹⁴ Aizii 4 kamo'o naa baokopainapa-karu, uruu zii Jesus makon Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao. ¹⁵ Aizii Jewnao zowaunaanao abatan idi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman manawun, tuukii ĩdi'itinpan uaitapan dau'an. Sariapa ĩkian udau'ati, "Na'apam dii mooko arawu aitapan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa na'apainim padamata tiichaanao tominapa-kidauzon uruu!"

¹⁶ Jesus kian ĩ'ati, "Wuru'u ōkuwaa kidaz aonaa ōtomanii mani. Tominkaru, dyuuda'oraz ōgaru, uruu di'iki'o wuru'u ōkuwaa kidaz. ¹⁷ Pidan minziiwata'o panyukunuu Tominkaru kaudin-kizi dau'ati, uru'o nii pa'an aitapa ōkuwaa, Tominkaru di'iki'o, oo ōtomanii karikaonan. ¹⁸ Pidan kakuwaapan an paaipan ati karikaonan, utiwaan pamanawun-tinan wuru'u. Mazan pidan kakuwaapa'o pamanawunutapa'azon idi dyuuda'o paugaru; uruu kaimana'o pidan, na'iki mishi'o uparadan. ¹⁹ Mishi, Moses taanii unao ati ukakinaorinaa. Mazan aonaa na'ia'oram unao mishi'o utaapan wuru'u kakinaoriiz. Mazan kandii nii uzowia'azon ōgaru?"

²⁰ Aizii pidannao kian u'ati, "Kaina'a oia'o doronai pu'ida'a! Kanom mooko pu'itiiman zowia'azoo pugaru?"

²¹ Jesus kian ĩ'ati, "Kaina'a bauda'apa ōsha'apatanii umanawunu'o aimaakan Sookapaku Karu Kamoon dono, na'iki tuukii unao di'itinpan udau'u. ²² Mazan upu'u zii, utaapadan udani

daonaioranao choota-kao[†] sookapauzo-karu kamoo dono, ĩkainaabatin-kinaa Jewnao nii, Moses taan idi na'apa'o kakinaorii. (Mazan aonaa Moses di'iki'o mani wuru'u na'apa'o sakadinanuz, uruu dokoza-daunnao pa'an wuru'u sakada'oraz na'apa'o.) ²³ Aizii utaapadan pu'u udani choota-kao Sookapa-karu Kamoon dono, uruu aonaa kizi unao dikintapan Moses taaniaz kakinaorii. Kandii nii mooko uto'oran ō'ati ōsaabaan idi pa'an kaimanaiman pidan nanaa Sookapa-karu Kamoon dono? ²⁴ Aona'a udi'itapa'ana'a ōsha'apataniaz aimaakan oia'o nii. Mazan udi'itapa wuru'u ōsha'apataniaz aimaakan kaimana'o nii pa'an.”

Christ mani wuru'u Jesus?

²⁵ Kaina'a Jerusalem sannao bii ikiinao pidannao, ĩkian Jesus dau'ati pa'atiaaka, “Aonaa mooko arawu'u mani tawuru'u ĩtiwautaniaz pazowii-kidan? ²⁶ Aizii di'i naa uparadinan iriba'o pidan ati. Na'iki aonaa kanom wa'atin ĩtowauda'ua'anan uruu! Jewnao zowaunaanao aitapani'i naa sha'a uruu Christ[‡] kii-kizaiz? ²⁷ Mazan Christ kaawan dono, aona'o nii pidan aitapan na'iki'oram uwa'atin. Mazan arawu'u, waaitapa na'iki'oram uwa'atin.”

²⁸ Aizii Jesus tominapatin-kidan pu'u pidannao Tominkaru Dapu ii, ukian diiwa'o ida'an, “Uaitapanii mooko ōgaru na'iki na'iki'oram ōwa'atin?

[†] 7:22 choota-kao: Putukapa ‘chootin-karu’ daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [‡] 7:26 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Aonaa ò'ida'a'o mani òwa'atin! Dyuuda'oraz ògaru, uruu mishi'o, na'iki uruu di'iki'o òwa'atin. Unao aonaa uaitapauzon uruu. ²⁹ Mazan ògaru òaitapanii uruu, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o òwa'atin, na'iki uruu pa'an wuru'u dyuuda'oraz ògaru.”

³⁰ Uru'u naa ãaipan pazaamata'akan Jesus sari-apa na'ii, mazan aonaa kanom zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii. ³¹ Mazan iriba na'iainao pidannao mishidan uruu, na'iki ìkian, “Ba'oran kaawan an, dakotina'o Christ nii, turuu mani mooko usha'apatan powa'a zii umanawun kida'o aimaakan arawu'u sha'apatanii kida aia'a?”

Jewnao zowaunaanao aipan pazaamata-kidan Jesus

³² Aizii Phariseenao abatankan naa na'apam pidannao kian pa'atiaaka, mashauda'u padamata Jesus dau'an. Uru'u naa ìbaokopatinan faadaanao zowaunaanao tuma, udauna'an ìdyuudan naa watchmantapainao Tominkaru Dapu ìzaamatanaka kizi Jesus.

³³ Jesus kian, “Òna'an nii zii utuma baukapa'a naa, udauna'an òkiwan ni'i naa dyuuda'oraz ògaru di'iti. ³⁴ Udawatinan nii òdau'u mazan aona'o nii uikodan ògaru. Aonaa turuu unao makon òmako'ozoo-kizi iti.”

³⁵ Uru'u naa Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka, “Na'iti'oram mani umako'ozon, aonaa kizi turuu waikodan uruu? Umako'ozon sha'a Jewnao di'iti, mashaapainaouz Greeknao

wiizi ii aka, utominapa-kida'anan Greeknao?§
³⁶ Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, 'Udawatinan
 nii òdau'u, mazan aona'o nii uikodan ògaru,'
 na'iki 'Aonaa turuu umakon òmako'ozoo-kizi iti,'
 ukianuz?" ìkian.

Wunu kakupa-kinai

³⁷ Dawu'itiini'o kamoo baokopainapa-karuz,
 uruu umanawunu'o manawun kamoo. Uruu
 kamoo ida'a Jesus kadishitan na'iki uparadan
 diiwa'o ida'an, "Kanom maaradako'o marii
 uwa'atin ò'ida'ati, òtaa kizi u'ati utuzan nii.
³⁸ Saada-kariwaiz Tominkaru Paradan kian
 kawana'ati, 'Kanom mishida'o ògaru, uruu di'iki'o
 nii wunu taa'oraz kakupa-kinaa shootapan.'"
³⁹ Jesus kadakotinanuz, Kaimana'o Doronaa
 daua'o wuru'u. Uruu wuru'u taa-karu ni'oraz
 mishidainao ati. Uruu dono aonaa zii Kaimana'o
 Doronaa taa-kao mishidainao ati, usha'apanum
 kau'an aonaa zii Jesus sawata-kao umanawunu'o
 ida'an.

Pana'a kida parada-karu

Jesus dau'an

⁴⁰ Jesus paradan dauna'an, iriba abatainaouz
 uparadan, ìkian udau'an, "Di'ora'a pidan uru'u
 naa Prophet, uru'u naa wazaudapaniaz!"

⁴¹ Ba'orainao kian, "Uru'u naa Christ!" Mazan
 ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani wuru'u!
 Galilee Baara iki'o nii mooko Christ wa'atin?"

⁴² Aonaa mooko saada-kariwaiz kida Tominkaru
 Paradan kian, David Takaan-daunu'o nii Christ,
 na'iki ushakatan nii Bethlehem ii, David
 mashaapauzo-kizi ii?"

§ 7:35 Greeknao: pana'ainao pidannao Jewnao ai.

⁴³ Uruu pana'a kida pidannao paradan Jesus dau'an. ⁴⁴ Aizii ba'orainao, ãaipan naa padamata pazaamata'akan Jesus, marii kizi utaraa-kao, mazan aonaa kanom zaamatan zii uruu.

*Jewnao zowaunaanao
aonaa ãimishidan Jesus*

⁴⁵ Uruu dauna'an watchmantapainao Tominkaru Dapu (tawuru'u dyuudakariwainaoz ãzaamata'anan Jesus) ãkaawan naa powaa ati faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao ida'ati. Uru'u naa ãkian, "Kandii nii aonaa una'akan uruu wa'ida'ati?"

⁴⁶ Aizii watchmantapainao kian ã'ati, "Aonaa na'ia'oram pidan paradauzon na'apa uruu kawan!"

⁴⁷ Uru'u naa Phariseenao kian ã'ati, "Upozawata-kidan naa mooko kapam unao kaiwuru'u? ⁴⁸ Uabatauzo mooko faadaanao zowaunaanao bii iki'o, oo bauda'apa Pharisee mishida'o uruu? ⁴⁹ Mazan wuru'u da'anpainaouz uruu, aonaa ãaitapan Moses taauzonii kakinaorii dau'u. Ukau'an Tominkaru pataka'utan nii ãdyaun!"

⁵⁰ Na'a'o ãtuma Nicodemus, uruu Pharisee kapam; uruu makonka'oraz Jesus di'ii kiwiini'o dono zii. Ukian patumainao ati, ⁵¹ "Wakakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa turuu wakabootan pidan oia'o di'iti, wamaabatakan ua'ii zii na'apam ukian na'iki wamaaitapakan ua'ii zii kanom manawun wuru'u usha'apaapanuz."

⁵² Aizii ãkian u'ati, "Pugaru kapam Galilee Baara san, mishii? Putominpan an Tominkaru

Paradan saada-kariwai dau'u, putukapan nii, aonaa na'apainim nii prophet wa'atin Galilee Baara iki."

⁵³ [Uruu dauna'an ipai pidannao kiwa'akan kida'a naa padapu iti.

8

Zuna kootowapa-kida-kao oba'orantapan idi

¹ Aizii Jesus, umakon naa Olive Naawa iti. ² Ba'oran kamoo, wakanada'akan zii ukaawa'akan naa powaa ati Tominkaru Dapu ati. Pidannao kaawa-kaawan kida'a naa u'ida'ati. Jesus sakanatan na'iki uru'u naa utominapa-kidan koshan pidannao. ³ Upu'u tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kaawa-kida'akan zun, zaamata-kariwai oba'orantapan idi. Oroo'o naa ikadishita-kidan pidannao kanaapu ii.

⁴ Udauna'an ikian Jesus ati, "Tiichaa. Di'ora'a zun ikoda-kariwai oda'awupan ba'oran daiaru tuma. ⁵ Moses taanii kakinaorii kian, zun na'apa'o, marii ozowii-kao, oboo-kao ida'an kuba idi. Aizii pugaru mani, na'apam dii pukian na'apa'o dau'ati?"

⁶ Ìna'apanuz u'ati, ìabata'azon karikaonan na'iam uparadan pana'itin kakinaorii ai, ìdakoapa-kinaa nii uruu naobanainao kanaapu ii. Mazan Jesus dawuka'akan pasakanatapa-kizi'i, usaadapa'akan paka'u shuwu idi kaatu ida'a.

⁷ Ìpishautan pu'u zii uruu, Jesus saabaina'akan koshan pasakanatapa-kizi'i. Uru'u naa ukian ì'ati, "Na'ia'oram pidan unao bii a'o aonaa na'apaini'oram usha'apatan oia'o. Marii uruu

kiwiini'o nii boowan oroo.”⁸ Udauna'an udawuka'akan koshan. Na'apa koshan usaadapan paka'u shuwu idi.

⁹ Īabatan idi na'apam Jesus kian pa'ati, bauda'apa kida ĩmakon Jesus ai, atii ipai ĩmakon. Tunarunaonao kiwiin ĩmako'okan, udauna'an pa'inainao, ĩwa'aka'akan naa Jesus. Aizii wuru'u zunaabaz, pakawan zii okadishitapan na'ii.

¹⁰ Jesus saabainan pasakanatapa-kizi'i koshan. Uru'u naa ukian o'ati, “Na'iam naa ĩdyaun? Aonaa kanom wa'akinan, kaboota'o nii pugaru oia'o di'iti?”

¹¹ “Aonaa,” okian u'ati.

Na'iki Jesus kian o'ati, “Ōgaru, aona'o nii kapam ōkabootan oia'o di'iti pugaru. Pumako'o naa, mazan aona'a naa pusha'apata'ana'a oia'o koshan.”]*

Jesus kanada'o kawanu'o imi'i baara sannao ati

¹² Bauda'apa kamoo, Jesus kakinaopan koshan pidannao, ukian ĩ'ati, “Ōgaru wuru'u kanadapa'oraz imi'i baara sannao ati. Pidan zaamatan an ō'ida'ati, kanada'o-karua'o nii umashaapan, na'iki aonaa na'apainim nii ubaiaapan maruta'o. Wuru'u kanada'oraz, uruu kakupa-kinai manawun.”

¹³ Phariseenao kian u'ati, “Pugaru, pu'ida'a'ora'a naa karikaonan pukakuwaapan, aonaa turuu puparadan mishida-kao.”

¹⁴ Jesus kian ĩ'ati, “Mishi ō'ida'a'o ōkakuwaapan, mazan upu'u turuu ōkuwaa mishida-kao! Usha'apanum kau'an ōaitapa na'iki'oram ōwa'atin

* **8:11** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

na'iki na'iti'oram òmakopan. Unao, aonaa uaitapan na'iki'oram òwa'atin oo na'iti'oram òmakopan. ¹⁵ Unao, udakotan pidan oia'o nii, soo uzauda-kidan karikaonan. Ògaru, aonaa na'apa mani òdakotan pidan oia'o nii. ¹⁶ Mazan 'oia'o uruu,' oo, 'kaimana'o uruu,' òkian an pidan dau'ati, uruu mishi'o pa'an wuru'u òna'apanuz, usha'apanum kau'an, aonaa òba'orantina'o mani wuru'u òna'apanuz. Òdaru dyuuda'oraz ògaru, tuma'o wuru'u ògaruz. ¹⁷ Ukakinaorinaa kian, 'Dya'utama'o pidannao kakuwaapan an na'apa kida manawun bauda'apa'o aimaakan dau'u, uruu aitapa-kao mishi'o wuru'u ìkuwaaz.' ¹⁸ Òkakuwaapan òdau'u, na'apa manawun òdaru, dyuuda'oraz ògaru kakuwaapan kawan òdau'u."

¹⁹ Ìkian u'ati, "Na'iam dii mooko puDaru?"

Jesus kian ì'ati, "Unao, aonaa uaitapan kanom ògaru, ukau'an aonaa uaitapan òDaru! Uaitapan an mani ògaru, uaitapa mani òDaru kapam."

²⁰ Jesus paradan na'apa utominapa-kidan dono'o pidannao Tominkaru Dapu ii, maonapa puraata tauzo-kizinao ii, (Tominkaru Dapu tannaa ni'oraz). Mazan aonaa na'ia'oram pidan zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinoo nii.

Jesus kakinaopan mamishida-kainao paugaru

²¹ Aizii Jesus kian ì'ati koshan, "Òmakon ni'i naa di'iki'i. Udawatan nii ògaru, mazan umawakan nii u'oian bii'i. Òmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon."

²² Ukau'an, Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka. "Pazowiina'azon dau'ati'o òaitapan

wuru'u ukianuz, 'Ōmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon,' ukianuz?"

²³ Jesus kian, "Unao, da'a sannao karikaonanu'u; ōgaru, doko iki'o pa'an ōwa'atin. Unao imi'i baara sannao! Ōgaru, aonaa imi'i baara san mani. ²⁴ Uruu idi'o tawuru'u ōkianuz u'ati, umawakan nii u'oian bii'i. Mishi'o nii umawakan u'oian bii'i, umamishidakan idi ōgaru'u naa wuru'u."

²⁵ "Kanom mooko pugaru?" ĩkian u'ati.

Jesus kian, "Ōgaru wuru'u, ōkowaadaniaz u'ati kiwiin zii. ²⁶ 'Oia'o,' turua'o ōkian unao dau'ati, mazan aona'o nii ōna'apan, usha'apanum kau'an, ōparadan soo dyuuda'oraz ōgaru dyuudan kawana'ati, na'iki ōaitapa uruu sakitapa'o uparadan. Kanom ōabatanii uruu di'iki, uruu ōkowaada pidannao ati da'a'a imi'i baara'a."

²⁷ Aonaa ĩaitapan uparadinan paDaru aokazi ia'o daua'o wuru'u. ²⁸ Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Usawatan dono'o naa Daonaiora Aokazi Iki'o, uaitapan ni'i naa mishi ōgaru'u naa wuru'u. Uruu dono uaitapan nii, ōsha'apatan aimaakan aonaa ōaipan ati'o mani, mazan ōparadan na'apa manawun ōdaru tominapa-kidan kawana'ati ōgaru. ²⁹ Aizii dyuuda'oraz ōgaru, karikaonanu'o una'auzon ōtuma, aona'o nii uwa'akauzon ōgaru ōba'orantin, usha'apanum kau'an ukonaukii-kidanii ipai aimaakan ōsha'apatanii."

³⁰ Iriba pidannao mishidan Jesus, ĩabatan idi na'apam ukian.

Abraham dainao

³¹ Ukau'an Jesus kian Jewnao ati mishidainaouz uruu, "Karikaonanun an uizo'atipan ōkakinaori,

uruu mishi'o òpidanannao unao. ³² Uaitapan nii mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai.”

³³ Ìkian Jesus ati, “Abraham takaa-daunnao mazan waunao, na'iki aonaa na'apaini'oram ba'oran naobanai poitoruitapauzon waunao. Na'apa'oram ati'o dii kaiwuru'u, ‘mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai,’ pukianuz?”

³⁴ Jesus kian ì'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òkianuz u'ati: Pidan sha'apata'o oia'o, uruu oia'o poitoru wuru'u. ³⁵ Aonaa karikaonanu'o nii mani naobanai taapan papoitoru padapu'u. Mazan udani, karikaonanu'o nii pa'an utaapa-kao naobanai dani nii. ³⁶ Ukau'an Tominkaru Dani muudin-kidan an unao upoitoruitapa-kao ai, mishi'o nii manawun aonaa poitorui'i naa mani unao. ³⁷ Òaitapa Abraham takaa-daunnao unao. Mazan upu'u zii uzowia'azon ògaru, usha'apanum kau'an, aonaa utaapan kaimanaiman òkuwaa unyukunuu ii. ³⁸ Ògaru, òkakuwaapan òDaru tukapa-kidanii daua'o ò'ati. Unao, usha'apatan aimaakan udaru kian kawana'ati.”

³⁹ Aizii ìkian u'ati, “Abraham mazan wadaru nii.”

Jesus kian ì'ati, “Umishiin an mani Abraham dainao unao, na'apa mani umashaapan uruu mashaapauzon kawan. ⁴⁰ Òabatan kawana'ati mishi'o kuwai Tominkaru di'iki, uruu òkowaada unao ati. Mazan upu'u zii uzowia'azon ògaru. Abraham, aonaa na'apa'o mani ukaduz! ⁴¹ Unao

sha'apaapanii kidaz, udaru kaudin-kizi pa'an wuru'u."

Na'iki ikian u'ati, "Tominkaru, uruu mazan bauda'apa wadaru. Aonaa ba'oran wadaru nii."

Satan dainao

⁴² Jesus kian i'ati, "Umishiin an mani udaru Tominkaru, umarainapa mani ōgaru, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o ōwa'atin. Uruu dyuudanii ōgaru, aonaa ōaipana'ati'o mani wuru'u ōwa'atinuz. ⁴³ Kandii nii aonaa uaitapan zoobaba kaiwuru'u ōparadanuz? Usha'apanum kau'an aonaa uzaamata'azon ōkuwaa. ⁴⁴ Unao Satan dainao, uruu idi'o usha'apata'azon aimaakan udaru aipan kawana'ati. Uruu, sakadin-kizai iki'o uzowian pidan, na'iki aonaa na'apainim ukonaukii-kidan mishi'o kuwai, usha'apanum kau'an aonaa na'apainim uparadan mishiin. Uruu mariidinauzo na'iki ipai mariidinauzonao tomin-kizi!

⁴⁵ "Ōgaru, mishi'o pa'an ōkuwaa, mazan uruu idi'o aonaa unao mishidan ōparadan. ⁴⁶ Na'ia'oram dii pidan kaida'a'a, turua'o ukainaabatan ō'oian? Ōkowaadan pu'u mishi'o, mazan kandii nii aonaa umishidan ōparadan? ⁴⁷ Tominkaru pidanan, uruu abata Tominkaru paradan. Unao, aonaa uzaa-matan Tominkaru paradan kida, usha'apanum kau'an aonaa upidanannao mani unao."

Jesus paradan padau'an

⁴⁸ Aizii Jewnao kian Jesus ati, "Waaitapa sha'atii, wakianuz pudau'ati, Samaria san pugaru, na'iki oia'o doronai zaamatapanii."

49 Jesus kian i'ati, "Aonaa oia'o doronai zaamatapan õgaru, aonaa masakauda'u. Õgaru, umanawunu'o nii õtaapan õDaru, mazan unao, aonaa utaapan õgaru umanawunu'o nii. 50 Õgaru, aonaa õaipinan umanawunu'o nii. Mazan kaina'a bauda'apa pa'an, aipa'o õtaapa-kao umanawunu'o nii, na'iki uru'o nii aitapa na'apam pasha'apatan õgaru. 51 Mishi'o kaiwuru'u õkianuz: Pidan izo'atipan an õkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon."

52 Uru'u naa Jewnao kian u'ati, "Aizii waaitapa, kaina'a mishi oia'o doronai pu'ida'a! Abraham mawaka uruu, prophetnao mawaka inao kapam. Mazan upu'u zii pukian, 'Pidan izo'atipan an õkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon.' 53 Oo puwazootapanii sha'a wadaru Abraham umanawunun? Uruu mawaka'a naa, prophetnao na'apa kapam. Kanom kaduz mooko pu'itiiman pugaru?"

54 Aizii Jesus kian i'ati, "Õdakotinan an õ'ida'a umanawunu'o nii, madiwautapa-ka'o wuru'u. ÕDaru pa'an wuru'u umanawunutapa'oraz õgaru. Uruu unao dakotaniaz uTominkarun nii. 55 Unao, aonaa uaitapauzon uruu, mazan õgaru, õaitapa pa'an uruu. Aizii 'Aonaa õaitapauzon uruu,' õkian an, mariidinauzo õgaru, na'apa unao kawan. Mazan õgaru, õaitapanii pa'an uruu, ukau'an õizo'ati uparadan. 56 Udaru Abraham, tuukii ukonaukian uaitapan idi patukapan nii zii õkaawan. Na'iki utukapa mishi õkaawan, uruu idi tuukii ukonaukian."

57 Jewnao kian u'ati, "Aonaa zii putu-

narunaoun,[†] mazan na'apa dii mooko putukapan Abraham?”

⁵⁸ Jesus kian i'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Ògaru na'a'ora'a naa Abraham tominan ua'ii.”

⁵⁹ Uru'u naa ìzaamata'akan kuba kida paboori nii, ìzowia'aka'azon naa uruu. Mazan Jesus dizina'akan i'ai, umako'okan pidannao bii an aka, na'iki umako'okan naa Tominkaru Dapu iki.

9

Jesus saabaan ishaawunu'o awun

¹ Pamakopan pu'u, Jesus tukapan pidan pashakatan iki'o u'ishaawunun. ² Sariapa utominapa-kidaniinao pishaanuzu, “Tiichaa, kanom oian idi'o arawu shakatan ishaawun nii, pa'oian idi'o oo udaronao oian idi'o?”

³ Jesus kian i'ati, “Ushakatan ishaawun nii, aonaa pa'oian, oo udaronao oian idi'o mani, mazan u'ishaawunun ida'ana'o nii Tominkaru ma'ozakan kainaabata-kao. ⁴ Wakanadan pu'u zii, marii washa'apaapa dyuuda'oraz ògaru aia-panii washa'apatan; kaina'iki maruta'o wa'atin, uruu dono aonaa na'itim ni'i naa kaudin-karu.

⁵ Òna'an kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, ògaru wuru'u kanada'oraz imi'i baara ida'a.”

⁶ Jesus kian dauna'an na'apa, usopitan paza-adako imi'i baara ati. Udauna'an uraua'akanuz imi'i tuma, na'iki uruu idi uzichian naa ishaawun awun. ⁷ Ukian u'ati, “Aizii puchikaanaka daari puawun ai Siloam Baoko ii.” (Siloam, kii-karu dyuuda-kariwai kia'o Jewnao paradan ida'an.)

[†] **8:57** Aonaa zii putunarunaoun oo “Aonaa zii puikodan 50 puwunun?”

Uru'u naa umakon uchikaankan naa paawun. Ukiwan powaa ati kaimana'a naa utukapa'akan.

⁸ Aizii umin-dazabazinao, na'iki ba'oran pidannao naudina'oraz naa itukapauzon upishautan aimaakan pidannao ai, ikian pa'atiaaka, “Aonaa mooko arawu mani tawuru'u sakanatapauzoz na'iki pishautauzoz pidannao aimaakan kida dau'ati?”

⁹ Ba'orainao kian, “Uruu wuru'u,” mazan ba'orainao kian, “Aonaa uruu mani, soo uaidinpan karikaonan na'apa uruu kawan.”

Mazan uruu kian i'ati, “Ōgaru da'i tawuru'u pishautauzoz pidannao aimaakan dau'ati.”

¹⁰ Ikian u'ati, “Mazan na'apa di'i naa puawun saabaina'akan, putukapa-kinaa nii?”

¹¹ Ukian i'ati, “Pidan Jesus kia'o u'uu, utoma'akan daari na'iki udauna'an uzichian ōawun u'idi, udauna'an udyuudan ōchikaankan ōawun Siloam Baoko ii. Ōchikaan dauna'an daari ōawun ai, kaimana'a naa ōtukapa'akan.”

¹² Ipishaan uruu, “Na'iam dii uruu?” ikian.

“Aonaa ōaitapan,” ukian i'ati.

Phariseenao aitapa'azon kanom tukapa-kidanii ishaawun

¹³ Udauna'an i'ua'atiitan naa uruu Phariseenao di'iti. ¹⁴ Jesus tomanuz daari na'iki usaabaanuz pidan awun, Sookapa-karu Kamoon dono'o.

¹⁵ Uru'u naa Phariseenao pishaan koshan uruu, na'apa'oram naa uikodan patukapa-kinaa nii. Ukian i'ati, “Uzichia'akan daari ōawun ida'an, udauna'an ōchikaan ōawun baara, na'iki'o kaimana'a naa ōtukapa'akan.”

¹⁶ Baokoinao Phariseenao kian, “Pidan sha'apata'oraz aimaakan kaikapa'a, aonaa Tominkaru di'iki'o mani uwa'atin wuru'u, usha'apanum kau'an, kaudin uruu Sookapa-karu Kamoon dono.” Baokoinao kian, “Mazan na'apa dii mooko oia'o pidan turuan pasha'apatan umanawunu'o aimaakan kida kaikapa'a?” Uruu pana'a sodi kida ĩdi'itinpan.

¹⁷ Uru'u naa Phariseenao pishaan uruu koshan, “Pukian usaabaanii puawun, ukau'an na'apam dii pukian udau'an?”

Ukian ĩ'ati, “Tominkaru prophetin uruu.”

¹⁸ Jewnao zowaunaanao, aonaa ĩmishida'azon ishaawunu'o da'i uruu, uruu idi ĩdapada-kidan naa udaronao. ¹⁹ Uru'u naa ĩpishaan ĩdyaun, “Udani mishi arawu'u? Ishaawunu'o da'i mishi uruu pashakatan di'iki? Mazan na'apa di'i naa wuru'u utukapanuz aizii?”

²⁰ Aizii udaronao kian ĩ'ati, “Waudani mishi uruu, na'iki ishaawunu'o ushakatan. ²¹ Mazan wuru'u utukapanuz naa, aonaa waaitapan na'apa'oram, na'iki aonaa waaitapan kanom aipan ati'o. Upishaa'a naa uruu, aonaa duusodi'o zii mani uruu, turua'o nii ukowaadan paaipan ati.” ²² Aizii udaronao kianuz na'apa, ĩtarian idi'o Jewnao zowaunaanao ai. Usha'apanum kau'an, Jewnao baokopatanii panyukunuu, kanom kian an, “Jesus, uruu Christ,”* aona'o ni'i naa powa'a utaapada-kao ubaokopatinan synagogue ii, choochiipauzonao tuma. ²³ Uruu

* **9:22** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

idi'o udaronao kian, "Aonaa duusodi'o zii mani uruu, upishaa'a naa uruu."

²⁴ Powa'a koshan, itamautannaa aizii ãdapada-kidan wuru'u ishaawunuz da'i. Ìkian u'ati, "Pukowaada Tominkaru awun za'a mishi'o wuru'u puparadanuz! Usha'apanum kau'an waaitapa Jesus kakuda'oraz pugaru, oia'o pidan uruu."

²⁵ Ukian ã'ati, "Aonaa ðaitapan, oia'o mani uruu oo aonaa. Mazan bauta'apa aimaakan ðaitapanii pa'an: kiwiin ishaawunu'o da'i õgaru, mazan aizii kaimana'a naa õtukapan."

²⁶ "Na'apa dii mooko usha'apatan pugaru putukapa-kinaa nii?" ìkian u'ati.

²⁷ "Õkowaada'a naa sha'atii u'ati, mazan aonaa umishidan õkuwaa," ukian ã'ati. "Kandii ni'i naa uabata'azon powa'a zii koshan da'i? Oo uaipan sha'a unao kapam utominapa-kidaniinao nii?"

²⁸ Uru'u naa ãdakoopa'akan uruu, ìkian u'ati, "Pugaru pa'an wuru'u pumin-na'apaimanan tominapa-kidanii, mazan waunao Moses tominapa-kidaniinao pa'an. ²⁹ Waaitapa Tominkaru paradanii Moses ati pa'an, mazan arawu'u Jesus kii-kizaiz, aonaa waaitapan na'iki'oram uwa'atin!"

³⁰ Ukian ã'ati, "Mazan na'apam dii mooko? Aonaa mishi uaitapan na'iki'oram uwa'atin, mazan usaabaa õawun! ³¹ Waaitapa aonaa Tominkaru nyukunuupan pidan oia'o paradan an pa'ati. Mazan pidan marainpa'o uruu na'iki sha'apatina'o uaipan kawana'ati, uruu mishi'o nii pa'an Tominkaru nyukunuupan uparadan.

³² Na'iki aonaa na'apainim zii uabatauzo-kao,

pidan pashakatan di'iki'o uawun ishaan, ikodan patukapa-kinaa nii ba'oran pidan di'iki. ³³ Soo mishi uruu pidan wa'atin an Tominkaru di'iki, turuu pa'an usha'apatan na'apa'o aimaakan.”

³⁴ Īkian u'ati, “Pugaru oia'o manawun pushakatan, mazan upu'u zii kaikin putominapa-kida'azon waunao?” Na'iki'ora'a naa aona'a naa ĩkashaapan ubaokopatinan powa'a pidannao tuma synagogue ii.

Pidannao ishaawunnao kawanu'o

³⁵ Aizii Jesus abatan dono'o naa, aonaa ĩkashaapan umorotan synagogue iti powa'a, uru'u naa umakon u'idi'iti. Ukian u'ati, “Pumishida wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?”

³⁶ Ukian u'ati, “Pukowaadan dono na'ia'oram uruu, ōmishidan nii uruu!”

³⁷ Na'iki Jesus kian u'ati, “Putukapani'i naa uruu, na'iki kai'oraz uruu wuru'u paradina'oraz putuma.”

³⁸ Sariapa pidan kian u'ati, “Ōmishida, ōNaobanaa!” Ukodoru'ukan u'ati na'iki utaan ipai padi'itinpan u'ati.

³⁹ Jesus kian, “Ōkaawan da'ati'i ōtukapa-kida'anan na'apam pidannao oian. Ukau'an ishaawun kawanuinaouz, ĩtukapan nii. Na'iki dakotin-painaouz aitapainao nii, ishaawunnao kawanu'o nii.”

⁴⁰ Kaina'a Phariseenao udazaba'a, ĩabata wuru'u uparadanuz na'apa, uru'u naa ĩpishaan uruu, “Waunao mani, ishaawunnao mooko kapam?”

⁴¹ Jesus kian ĩ'ati, “U'ishaawunun dono mani, aonaa mani na'apam kii-karu u'oian dikin ii padamata. Mazan ukian idi aonaa u'ishaawunun,

ukau'an u'oi'an na'auzon nii karikaonan u'ida'a wuru'u.”

10

Kaznizo daua'o kuwai

¹ Jesus kian, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Soo koidimikinao na'iki antamikinao wuru'u zaida'oraz kaznizo korarannaa paawa an aka. Aonaa ĩmorotan paniinom ida'an korara nazo iti.

² Mazan pidan morota'oraz paniinom ida'an, uruu pa'an kaznizonao ka'uzatiki. ³ Uruu ati'o pa'an korara paniinomizinaa taapiki da'atan paniinom. Kaznizonao aitapani'i naa uparadan. Udapadan ĩdyaun udakotan ida'an ĩ'uu bauta'apa kida, na'iki ukiwiitan naa ĩ'ua'ati ukodita-kidan dono ĩdyaun.

⁴ “Aizii ukodita-kidan dono'o naa ĩdyaun, uru'u naa umakon ĩ'ua'ati. Kaznizonao da'anan naa uruu ĩaitapan idi'i naa uparadan. ⁵ Mazan tawarai aona'o nii ĩda'anan, ĩkidoopa'akan nii pa'an u'ai, usha'apanum kau'an aonaa ĩaitapan uparadan.”

⁶ Jesus kowaadan wuru'u kuwaiz, mazan aonaa Phariseenao aitapan na'apa'oram manawun wuru'u ukuwaaz.

Kamarainpanu'o kaznizo ka'uzatiki

⁷ Ukau'an Jesus kian ĩ'ati koshan, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Ōgaru wuru'u paniinom, kaznizonao dobaapa-kiziz. ⁸ Ipai baokoinao kaawainaouz kiwiitapa ō'ai, ĩnao koidimikinao na'iki antamikinao. Mazan aonga kaznizonao nyukunuu-atin ĩdyaun. ⁹ Ōgaru wuru'u paniinomizi. Kanom morotan an ōgaru ida'an,

uruu kazannaatapa-karu nii. Ōgaru ida'ana'o nii umorotan na'iki ukoditan, na'iki uikodan nii paaroapa-kizi nii. ¹⁰ Koidimiki kaawan soo ukoidapa'anan, uzowiibi'ia'anan na'iki umainaabata'anan kaznizonao. Ōgaru, ōkaawan pa'an turuu kizi īkakupan, na'iki kaimanaiman kizi manawun īkakupan.

¹¹ “Ōgaru wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki. Aizii wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki, turuu pa'an umawakan pakaznizonnao dikin ii ukazannaata kizi īdyaun. ¹² Pidan kawinipinaapa-kariwaiz utaapan ba'oran pidan uzanao, aonaa kaznizonao ka'uzatiki kawanu'o mani wuru'u, usha'apanum kau'an aonaa u'uzanao mani wuru'u utaapaniaz. Utukapan an baudokoru wa'atin, ukidoopa'akan nii, uwa'aka'akan naa wuru'u kaznizonaouz. Uru'u naa mishi baudokoru zaamata'akan naa kaznizo, aizii ba'orainao dimaadanaa'akan naa. ¹³ Kawinipinaapa-kariwaiz kidoopa'akan, ukaudinan idi'o soo puraata dikin ii karikaonan, aona'o umarainpan kaznizonao.

¹⁴⁻¹⁵ “Ōgaru kamarainpanu'o kaznizonao ka'uzatiki. Ōdaru aitapanii ōgaru na'iki ōaitapanii ōdaru, na'apa'o manawun wuru'u ōaitapanuz ōkaznizonnao na'iki īaitapanuz ōgaru kapam; na'iki turuu ōmawakan ī'ati ōkazannaata kizi īdyaun. ¹⁶ Kaina'a ba'oran ōkaznizonnao, aonaa di'ora'a tonaazinaa di'iki'o mani. Īnao, ōna'akan nii na'iki īmishidan nii ōparadan kapam, na'iki uruu dono soo bauda'apa'o nii kaznizonao tonaazinaa, na'iki bauda'apa'o nii īka'uzatiki.

17 “Ōdaru marainpan ōgaru, usha'apanum kau'an ōkashaapinan idi mawaka-karu ati, turuu kizi ōkakupan powa'a iti koshan 18 Aonaa kanom turua'o uzowian ōgaru paaipan kawana'ati. Soo ō'ida'a'o karikaonan wuru'u ōkashaapinanuz! Ōka'iita ōtaainan na'iki turuu ōkakudan powaa iti ōdaru aipan kawana'ati.”

19 Īabatan idi na'apa'o Jesus kuwaaz, sariapa koshan Jewnao di'itinpan pana'a kida pairiban ai. 20 Iriba ĩkian udau'an, “Kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a, uruu idi'o umadoronaa-ziiwan! Kandii nii uabata'azon ukuwaa.”

21 Mazan ba'orainao kian, “Turuu mooko pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a kakuwaapan kaikapa'a? Aonaa turuu na'apa'o tukapa-kidan ishaawunu'o pidan.”

Jewnao mamishidakan

22 Amazada wadidiizon dono,* Jesus na'ia'o Jerusalem ii, Tominkaru Dapu Saabauzo-kao Kamoon† konaukii-kida-kao dau'ati. 23 Jesus chi'ika'anpan waoko itinapu, Solomon's Porch‡ kia'oraz udakotapa-kao di'ii'aka, Tominkaru Dapu ia'oraz. 24 Pidannao wa'atin ĩkasaba'ukinan naa udazaba ati. Na'iki ĩkian u'ati, “Na'apam nii dii ukotua'ikin wazaudapan pukowaadan wa'ati

* 10:22 amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-kao ‘winter.’ † 10:22 Tominkaru Dapu Saabauzo-kao Kamoon: Putukapa kaarita token ii Jewnao baokopainpauzon kamoon dau'a'o waranu ii. ‡ 10:23 Solomon's Porch: dikin-dinapa-kizai kamoo ai.

kanom wuru'u pugaruz? Pugarun dono Christ, §
pukowaada'aka'a naa wa'ati kai.”

²⁵ Jesus kian i'ati, “Ōkowaadani'i naa sha'atii
u'atizu, mazan aonaa umishidan. Ōsha'apataniaz
umanawun kida'o aimaakan, ōdaru dyuudan
kawana'ati'o wuru'u, kainaabata'o nii kanom
ōgaru. ²⁶ Mazan unao aonaa umishidan,
usha'apanum kau'an aonaa ōkaznizonnao mani
unao. ²⁷ Mazan ōkaznizonnao, iaitapa pa'an ōparadan
na'iki ōaitapa i'dyaun kapam, na'iki uruu idi
i'da'anan ōgaru. ²⁸ Aizii da'anpainaouz ōgaru,
ōtaa i'ati karikaonanu'o kakupa-karu aonaa
kizi i'mawakauzon. Aonaa turuu i'kazata-kao ōka'u
iki. ²⁹ ŌDaru taanii i'dyaun ō'ati, na'iki uruu
umanawunu'o ipai ba'orainao ai. Aonaa turuu
i'kazata-kao ōdaru ka'u iki. ³⁰ ŌDaru na'iki ōgaruz
bauda'apa'o.”

³¹ Uru'u naa koshan Jewnao zaamata'akan
kuba paboori kida nii, i'zowia'aka'azon naa uruu.
³² Jesus kian i'ati, “Ōsha'apata iriba kaiman kida'o
aimaakan unao awun za'a, ōDaru dyuudan
kawana'ati. Na'ia'oram dikin ia'o wuru'u
uzowia'azonuz ōgaru kuba idi?”

³³ I'kian u'ati, “Aonaa pusha'apatan idi'o mani
kaiman kida'o aimaakan waboowa'azon pugaru,
mazan puwazootapa'azon idi'o Tominkaru. Pu-
garu pidan karikaonan, mazan upu'u zii pudakot-
inpan Tominkaru nii!”

³⁴ Jesus kian i'ati, “Aonaa mooko Tominkaru
kian unao kakinaorinaa saada-kariwai ida'a,

§ 10:24 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao
zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu
Masha'apannaada-kinao di'ii.

‘Unao tominkarunao’ kii? ³⁵ Tominkaru dakotan wuru'u pakuwaa kaawa-kizinaouz pidannao, ‘tominkarunao’ kii, na'iki waaitapa, saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan karikaonanuo' nii umishiin. ³⁶ Mazan kandii nii ukian, ‘puwazootapa'azon Tominkaru pudakotinpan ida'an Tominkaru dani nii’? Ōgaru, Tominkaru saabaani'i naa na'iki udyuudanii imi'i baara ati. Ukau'an turuu pa'an ōdakota-kao Tominkaru Dani nii. ³⁷ Ōmasha'apatakan an mani ōdaru dyuudanii ōsha'apatan, aonaa kanom nii umishidan ōgaru; ³⁸ mazan ōsha'apatan dono ōdaru kaudin-kizi, umamishidakan pu'u padamata ōgaru, turua'o padamata umishidan wuru ida'ana'a ōsha'apatanii kidaz. Uruu ida'ana'o nii uaitapan kaimanaiman ōgaru na'iki ōdaru bauda'apa'o, na'iki na'apa kida'o waunao.”

³⁹ Īaipan naa koshan pazaamata'akan uruu, mazan sariapa Jesus kidoopa'akan ĩ'ai.

⁴⁰ Udauna'an Jesus makon powaa iti Jordan baza iti, John Chikaawunuupauzo-kizi iti. Una'ia'akan pu'u, ⁴¹ iriba pidannao kaawan u'ida'ati, na'iki ĩkian pa'atiaaka, “Aonaa mishi John sha'apatan umanawun kida'o aimaakan, mazan ipai ukuwaa mishiin di'ora'a pidan dau'a'a!” ⁴² Na'iki iriba na'iainao pidannao mishidan uruu.

11

Lazarus mawakan

¹ Kaina'a'o da'i pidan Lazarus kia'o u'uu, ukarinauzon. Bethany ia'o umashaapan.

* **10:34** Psalm 82:6

Dya'utam udadakoonao Mary na'iki Martha kia'o ã'uu, na'ia'o ãmashaapan kapam. ² (Mary ramauda'oraz da'i Naobanai Jesus kidiba kaduunu'o ramau idi, na'iki o'inoonuzu padizo idi. Oroo azu Lazarus wuru'u karina'oraz.) ³ Uruu idi udadakoonao dyuudan paparadan Jesus di'iti. Ìkian, “Naobanai, pumarainpaniaz pupaonaru, tuukii ukarinaa kai.”

⁴ Mazan Jesus abatan dono wuru'u kuwaiz, ukian, “Lazarus karinaanuz, aonaa umawakakinaa ni'o mani wuru'u; mazan Tominkaru ma'ozakan umanawunu'o, kainaabata-kinao ni'o, na'iki na'apa'o ida'ana'o nii pidannao aitapan Tominkaru Dani umanawunun.”

⁵ Aizii Jesus, umarainapanii Martha, Mary, na'iki Lazarus. ⁶ Mazan uabatan pu'a'a naa kuwai Lazarus karinaan dau'u, una'ian zii dya'utam kamoo. ⁷ Uruu dauna'an Jesus kian patominapakidaniinao ati, “Aizii, wamako powaa iti Judea Baara iti.”

⁸ “Tiichaa,” ìkian u'ati, “Diiki'i sha'atii Jewnao zowia'azon pugaru na'ii kuba idi, mazan upu'u zii pumako'ozon powaa iti?”

⁹ Jesus kian ã'ati, “Kaina'a 12 hours wakandan bauda'apa'o kamoo ida'a. Mishii na'apa? Pidan chi'ikapan an wakandan pu'u aona'o nii ukaboinan, usha'apanum kau'an kaina'a zii kanadapa'o imi'i baara. ¹⁰ Mazan pidan chi'ikapan an wamarutan pu'u, ukaboinan nii, usha'apanum kau'an aonaa Kanada'o nii u'ida'a.”

¹¹ Ukakuwaapan dauna'an, ukian ã'ati, “Da'awu'uka'a naa wapaonaru Lazarus, mazan òmakon nii na'iti òpokowaua'anan uruu.”

¹² Utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Naobanai, kaimana'o wuru'u uda'awunuz, ukakudan nii wuru'u.” ¹³ Jesus paradanuz Lazarus mawakan daua'o, mazan i'itiiman mishi'o nii manawun Lazarus da'awun.

¹⁴ Uru'u naa Jesus kowaadan i'ati kaimanaiman, “Mawaka'a naa Lazarus. ¹⁵ Mazan kaiman zii, aonaa o'garu nii na'ii, usha'apanum kau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao mishidan kanom wuru'u o'garuz. Aizii wamako'o naa u'idi'iti.”

¹⁶ Thomas (Shamaan kia'oraz udakotapa-kao) kian pamin-tominpannao ati, “Aushaa, wamako wanaobanaa tuma, marii wazowii-kao utuma.”

Jesus uruu kakupa-kinai

¹⁷ Aizii, Jesus kaawan dono'o naa Bethany iti, ukowaada-kao u'ati 4 kamoo dobatan naa Lazarus nanaa na'ian baaranai ii. ¹⁸ Bethany maonapa'o Jerusalem iti, aonaa uikodan dya'utam mile. ¹⁹ Aizii Lazarus mawakan dauna'an, iriba pidannao kaawan Judea Baara iki'o, imorowauta'anan Martha na'iki Mary ida'ati, i'konaukiida'anan i'nyukunuu kowas, i'azu mawakan idi.

²⁰ Martha abatan dono'o naa pidannao kian, “Wa'ati'i naa Jesus!” Uru'u naa oikodapa'ana'akan uruu, mazan Mary ona'ian kabaun ii.

²¹ Martha kian Jesus ati, “Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa mani o'azu mawakan padamata! ²² Mazan o'aitapa, pupishaan an Tominkaru kai kanom dau'ati karikaonan, ukawana'ati'o nii usha'apan.”

²³ Jesus kian o'ati, "Pu'azu kadishitan nii powaa iti."

²⁴ Martha kian u'ati, "Ōaitapa, ukadishitan nii koshan, kadishita-karu kamoo dono."

²⁵ Jesus kian o'ati, "Ōgaru wuru'u kadishita-kinaiz, na'iki ōgaru wuru'u kakupa-kinaiz. Pidan mishida'oraz ōgaru, kakuda'o nii umawakan pu'u padamata. ²⁶ Aizii kanom mishi'o ukakupan, na'iki mishida'o ōgaru, aonaa na'apainim nii umawakauzon. Pumishida?"

²⁷ "Oo, Naobanai!" okian u'ati. "Ōmishida kaimanaiman, pugaru wuru'u Christ, Tominkaru Dani, kaawa'o ni'oraz imi'i baara ati."

Jesus kasha'ora-kidan mawaka-karu

²⁸ Martha paradan dauna'an Jesus ati, okiwa'akan naa powaa iti. Uru'u naa oparadan pa'inaozo Mary ati karikaonan. "Kaina'a'ora'a naa mishi watiichaan, utukapa'azon pugaru," okian o'ati. ²⁹ Mary abatan idi kaikapa'ora'a, uru'u naa omako'okan, oikodapa'anan uruu. ³⁰ (Aizii Jesus, aonaa zii ukaawan wiizai ati, pakawan zii na'ii Martha ikodapanaka-kizi ii uruu.) ³¹ Aizii kabaun nazo iainaouz pidannao, konaukiida'anainaouz onyukunuu, itupakan idi Mary kodita'akan dopiauda'u kabaun nazo iki, īitiiman omuraapa'anan nii baaranai iti kowas, uruu idi īmakon odawu'ati.

³² Aizii Mary ikodapan dono'o naa Jesus, sariapa okodoru'ukan u'ati ukanaapu'u na'iki okian u'ati, "Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa zii mani ō'azu mawakan padamata!"

³³ Jesus tukapan idi Mary na'iki pidannao otumainaouz zaadinan, sariapa uto'oran

panyukunuu ii mazan tuukii ukasha'oran kapam.

³⁴ Ukian ã'ati, "Na'iam dii ubaaranaa?"

Ïkian u'ati, "Puwa'ati da'ati'i, Naobanai, putukapa kizi." ³⁵ Jesus zaada'akan naa.

³⁶ Pidannao kian pa'atiaaka, "Aushaa utukapa, tuukia'o umarainpan Lazarus!"

³⁷ Mazan baokoinao kian, "Utukapa-kidanii sha'atii ishaawun, mishii? Ukau'an, ukaawan dono mani Lazarus karinaapan pu'u zii, ukakuda mani uruu padamata."

Jesus kakudan Lazarus

³⁸ Powa'a zii koshan Jesus nyukunuu kasha'oran tuukia'o ida'an, uru'u naa umakon na'iki ukaawan naa baaranai ida'ati. Kuba uun ida'a'o wuru'u ubaaranaaz, na'iki taratapa-kariwai udaru'o kuba idi. ³⁹ Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao zikadan wuru'u kuba, baaranai taratapa-kinaoaz. Martha kian u'ati, "Naobanai, dyupusha'ora'a naa wuru'u, puaitapanii 4 kamo'o naa udida-kao dauna'an."

⁴⁰ Na'iki Jesus kian o'ati, "Aonaa mooko òkian, pumishidan an, putukapan nii na'apam Tominkaru umanawunun kainaabatinan?"

⁴¹ Uru'u naa pidannao kidu'ukan naa wuru'u kubaz. Udauna'an Jesus awunuupan doko iti na'iki ukian, "Õdaru, kaiman mishi manawun pugaru ò'ati, puabata da'i õparadauzon an pu'ati. ⁴² Õaitapa karikaonan da'i puabatauzon õparadan. Mazan õparadan pu'ati kaikapa'a, di'oraz pidannao na'an idi'o, marii kizi ïmishidan pudyuudanii õgaru." ⁴³ Utoriinpan dauna'an, ukian diiwa'o ida'an, "Lazarus, pukodita da'ati'i!"

⁴⁴ Mawaka'oraz pidan kodita'akan naa. Uka'u na'iki ukidiba watudinapa kida kamicha idi, na'iki uawun baara kamicha idi ubazobatinpan. Jesus kian pidannao ati, “Ubuzuuta kamicha u'ai, marii kizi'i naa umakon.”

Jesus zowia'azoo-kao daua'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

⁴⁵ Iriba morowautankainaouz Mary ida'ati, tukapainaouz Jesus sha'apatan aimaakan, mishidan uruu. ⁴⁶ Mazan baokoinao kiwan na'iki ikakuwaapan naa Phariseenao ati, Jesus sha'apatanii dau'u. ⁴⁷ Uruu idi'i naa Phariseenao na'iki faadaanao zowaunaanao miitiniipan baokoinao Jewnao zowaunaanao tuma. “Na'apa dii washa'apatan uruu?” ikian. “Aushaa udi'itapa, wuru'u pidanaz, iriba'a naa usha'apatan umanawun kida'o aimaakan! ⁴⁸ Wataapadan dono usha'apaapan na'apa kida'o aimaakan, ipai'o ni'i naa pidannao zaamatanan u'idi'iti, na'iki udauna'an Romannao wa'atin nii ikaboobi'ian nii Tominkaru Dapu na'iki izowia'anan wawiizi sannao!”

⁴⁹ Bauda'apa ibii ia'o, Caiaphas kia'o u'uu. Uruu Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukian, “Unao pidannao, maaitapin-kainao karikaonan! ⁵⁰ Aona'a mooko uaitapan, powa'a'o nii ukaimanan bauda'apa'o pidan mawakan an pidannao dikiin ii, wawiizi sannao mainaabata-kao ai manawun?” ⁵¹ Caiaphas na'apanuz aonaa paaipan kawana'ati'o mani. Uruu wuru'u Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukau'an uparada'akanuz na'apa ukowaada'akan naa Jesus wuru'u mawaka'o

ni'oraz Jewnao donozinaa ati. ⁵² Mazan aonaa soo ñao ati'o nii mani karikaonan. Umawakan nii Tominkaru pidanannao baokopatin-kinaa nii, mashaapainauz ba'oran wiizai ii aka kida kapam.

⁵³ Ìbaokopatinankan di'iki'ora'a naa, Jewnao zowaunaanao sakadan pakadakotinan pazowia'azon dau'u Jesus. ⁵⁴ Uruu idi aona'a naa Jesus chi'ika'anpan kainaabatinapa Jewnao bii an powa'a. Na'iki'ora'a naa umakon Ephraim iti, amazada mapidantaka'o di'itanpu'oraz, na'ia'a naa uruu patominapa-kidaniinao tuma.

⁵⁵ Maonapa'a naa Passover Kamoo kaawan, na'iki iriba pidannao munapo kida'o ìmashaapan makon Jerusalem iti, Ìchikaina'anan naa Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, turuu kizi Ìbaokopainpan pidannao tuma Passover Kamoon dono. ⁵⁶ Ìzaudapan Jesus na'iki ìkian pa'atiaaka udau'an pabaokopatinpan pu'u Tominkaru Dapu ii, “Wa'ati'o nii puzauda-kidan uruu da'ati'i baokopainapa-kizai ati?” ⁵⁷ Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao kii akani'i naa pidannao ati, “Kanom aitapan dono na'iam Jesus, marii pa'i ukowaadan sariapa wa'ati, wazaamata kizi na'iki wakootowapa-kida kizi uruu.”

12

Mary ramaudan Jesus kidiba
(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

¹ Aizii 6 kamoo Passover Kamoon ua'ii Jesus makon Bethany iti, Lazarus mashaapa-kiziz, tawuru'u ukakudaniaz pidan. ² Jesus paonarunao konaukii-kidan na'iki Ìaroapa-kidan wuru'u

ukaawanuz. Martha maokoda'o nii wanyukunui udono, Lazarus na'iki Jesus sakanatapan pu'u miisa* di'ii baokoinao tuma. ³ Mary zaamatankan pootozu zo'a'o kawinipina'o ramau, paoribai nard kiwin idi'o pa'idiwaru utoma-kao, uru'u naa oshootanuz Jesus kidiba iti, udauna'an o'inoan ukidiba padizo idi. Ipai ukaduunua'akan kabaun nazoo.

⁴ Sariapa Judas Iscariot, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, kaakapa'o ni'oraz Jesus, uruu kian, ⁵ “Kandii nii ramau wakuda-kao? Turua'o usellii-kao padamata 300 wizi'i kida'o puraata† dikin ii. Udauna'an uwinipinaa taa-kao pataka'utinainao ati.” ⁶ Ukianuz kaikapa'a pakoidimikin idi'o, aonaa umarainpan idi'o mani pataka'utinainao. Uruu wuru'u taapa'oraz puraata, i'ati'oraz taauzo-kao kida, na'iki'o da'i ukaiwa'akauzon patorii-kinaa nii aimaakan pa'idiwau nii.

⁷ Jesus kian, “Mana'a putowauda'ua'ana'a oroo! Kaiman zii otaapan ramau, ominziiwata-kinaa nii ònanaa òdida-kao ua'ii. ⁸ Pataka'utinainaouz karikaonanuo'o nii ìna'an unao tuma, mazan ògaru aonaa karikaonanuo'o nii mani òna'an utuma.”

⁹ Iriba Jewnao abatan kaina'a Jesus Bethany ii; uruu idi ìmakon na'iti. Ìmakonuz na'iti Jesus na'ian idi'o, na'iki ìtukapa'azon idi'o kapam Lazarus, wuru'u Jesus kakudaniaz pamawakakizi iki. ¹⁰ Uruu idi'i naa faadaanao zowaunaanao di'itinpan na'iki ìtoman panyukunuu ìzowii kizi

* **12:2** miisa: English ida'an, table. † **12:5** 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu pidan kaudinan winipinaa kawana'ati'o wuru'u.

Lazarus kapam. ¹¹ Usha'apanum kau'an iriba'a naa Jewnao muudinan ã'ai na'iki ãmishidan naa Jesus, ukakudan idi Lazarus.

*Pidannao dapaapan Jesus
Jerusalem ii*

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

¹² Aizii ba'oran kamoo dono'o naa, wuru'u iriba'oraz pidannao, kaawainaouz Passover Kamoon dau'ati, ãabata kaina'iki Jesus wa'atin Jerusalem ati. ¹³ Uruu idi ãdukan pokoridi anaba kaduz kida na'iki ãna'akan kida'a naazu, ãikodapa'anan naa Jesus. ãkian paimori bii an, “Kaiman manawun wakazannaatiki! Marii Tominkaru kaimanan Naobanai ati, kaawa'oraz uaipan kawana'ati, King ni'oraz Israelitenao ati.”

¹⁴ Jesus zaidan chaakashi† pa'ina'o zii, na'iki uruu barau ana'a naa umakon. Usha'apan na'apa Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kawana'ati:

¹⁵ “Mana'a utaria'ana'a, Jerusalem sannao!
Diina'iki unaobanaa King wa'atini'i,
uzaidapa pa'ina'o chaakashi.”

¹⁶ Uruu dono aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram wuru'u kaikapa'oraz aimakaan sha'apan kida'a. Mazan Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uruu zii ãnyukunuuan wuru'u saadauzo-kariwai udau'an, na'iki ãnyukunuuan wuru'u pasha'apatanuz kaikapa'o aimakaan u'ati'i.

¹⁷ Jesus tumainaouz pidannao ukadishita-kidan dono'oraz Lazarus pabaaranaa iki, ãnao

† 12:14 chaakashi: English ida'an, donkey.

kakuwaapan naa baokoinao ati aimaakan sha'apa'o dau'u. ¹⁸ Īabatan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, uruu idi iriba pidannao ikodapa'anan uruu. ¹⁹ Uruu idi Phariseenao kian naa pa'atiaaka, “Aonaa na'itim washa'apatinan! Aushaa utukapa, ipai'i naa pidannao da'anpan uruu!”

Jesus kowaadan pazowii-kao nii

²⁰ Aizii na'ia'o Greeknao wunao bii ia'a makoinaouz Jerusalem iti konaukii-kida'anan Tominkaru baokopainapa-karu dono. ²¹ Īwa'atin Philip ida'ati (Philip Bethsaida san uruu, Galilee Baara ia'oraz). Īkian u'ati, “Kaina'a'o watukapa'azon Jesus, waparada'azon utuma.” ²² Philip kowaadanuz Andrew ati, uru'u naa ĩmako'okan na'iki ĩkowaadan naa Jesus ati Greeknao parada'azon utuma.

²³ Jesus kian ĩ'ati, “Aizii kaawa'a naa amazada, Daonaiaora Aokazi Iki'o tukapa-kinao ni'i naa umanawunu'o nii. ²⁴ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa na'apainim nii bauda'apa'o maziki dako waota'oraz imi'i baara ati iribainan, soo umawakan an. Mazan umawakan idi, uru'o nii zii ukaakan madowaaka. ²⁵ Pidan marainpa'oraz pakakupan, uwaziwaan niiz; mazan pidan aona'oraz umarainpan pakakupan di'ora'a amazada ida'a'a, uruu ati taa-kao nii karikaonanu'o kakupa-karu. ²⁶ Na'ia'oram pidan aipan an ōgaru panaobanaa nii, marii uda'anan ōgaru; na'iam dono ōgaru, ōpoitorunao ōtuma'o nii ĩnao kapam. Wuru'u pidan naobanaitapa'oraz ōgaru, ōdaru aida-kidan nii na'apam pamarainpan uruu.”

Jesus sawata-kao nii

²⁷ Jesus kian, “Aizii kii'an! Na'apa dii òkian? Turuu mani òkian, ‘Òdaru, aonaa putaapada'ana'a dadara'o manawun kamoo kaawan ò'ati?’ Mazan aonaa turuu òna'apan. Na'apa'o ni'o wuru'u òkaawanuz imi'i baara ati, baiaapa'o ni'o kasha'ora'o. ²⁸ Òdaru, putukapa-kida pumanawunun pidannao ati!”

Udauna'an Parada-karu aokazi iki'o kian, “Òtukapa-kidani'i naa òmanawunun, na'iki òtukapa-kidan nii òmanawunun powa'a koshan.”

²⁹ Pidannao, na'a'oraz ìkadishitapan abata wuru'u parada-karuz. “Toroanaru!” ìkian udau'ati. Baokoinao kian, “Angel paradan u'ati!”

³⁰ Mazan Jesus kian ì'ati, “Aonaa òmishida-kinaa ni'o mani wuru'u parada-karu abata-kaoaz, mazan unao mishida-kinaa ni'o pa'an. ³¹ Aizii kaawa'a naa kamoo Tominkaru tiwaa-kinaa ni'i naa imi'i baara sannao. Aizi'o ni'i naa di'ora'a amazada baara'a'o naobanai kaboota-kao. ³² Òsawata-kao dono'o naa, na'apa'o ida'ana'o nii òdapadan ipai pidannao ò'ida'ati.” ³³ Jesus kianuz kaikapa'a, ukowaadan na'apam nii pamawakan wuru'u.

³⁴ Pidannao kian u'ati, “Wakakinaorinaa saada-kariwai kowaadan wa'ati, Christ karikaonanuo nii ukakupan. Mazan na'apa'o dii kaiwuru'u, sawata-karu nii Daonaiora Aokazi Iki'o pukianuz? Kanom mooko wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?”

³⁵ Jesus kian ì'ati, “Kanada'o nii zii amazada masakauda'u'u naa. Umako'o naa zii sariapa, amazada kanadan pu'u, aonaa kizi ubaiaapan maruta'o. Usha'apanum kau'an, pidan

chi'ikapa'o amazada marutan pu'u, aonaa uaitapan na'iti'oram naa pamakon. ³⁶ Ukaiwaa wuru'u kanada'oraz, ukaina'an pu'u zii, unao kizi kanada'o sannao nii.”

*Iriba Jewnao
mamishida'azookan Jesus*

Aizii Jesus paradan dauna'an i'ati kaikapa'a umako'okan naa i'ai, aonaa kizi iaitapan na'iam uruu. ³⁷ Jesus sha'apatan pu'u padamata iriba umanawun kida'o aimaakan i'awun za'a, mazan upu'u zii aonaa imishidan uruu. ³⁸ Ipai usha'apan kaikapa'a, Prophet Isaiah kuwaa mishiinan naa wuru'u:

“Naobanai, kanom mishida paabatani
wakuwaa?
Kanom ati dii Naobanai aida-kidan
pama'ozakan?”§

³⁹ Mazan aonaa imishida'azon, usha'apanum kau'an, kaikapa'o koshan da'i Isaiah kiauzon idau'ana'a:

⁴⁰ “Tominkaru ishada'akan i'awun kida,
aonaa kizi itukapan.

Na'iki udadaradan inyukunuu kida,
aonaa kizi iaitapan.

Aonaa zoobaba i'wa'atin Tominkaru ida'ati,
usaabaa kizi idyaun.”*

⁴¹ Isaiah kian kaikapa'a, usha'apanum kau'an aida-kida-kariwai u'ati na'apam nii Jesus umanawunun diina'iti'o, na'iki uru'u naa ukakuwaapan udau'u.

§ 12:38 Isaiah 53:1 * 12:40 Isaiah 6:10

⁴² Mazan upu'u iriba kaina'a Jewnao zowau-naanao mishida'o Jesus. Mazan itarian idi Phariseenao ai, aonaa kanom nii ikowaadan baokoinao ati pamishidan dau'u, aonaa kizi ikashanau-kaopabaokopainpan ai synagogue[†] ii. ⁴³ Tuukii manawun inaudapan pidannao naubaan paugaru, Tominkaru naubaan ai paugaru.

Jesus kaawan ukazannaata'anan pidannao

⁴⁴ Diiwa'o ida'an Jesus kian, "Ipai pidan mishida'oraz ogaru, aonaa ogaru karikaonan mani wuru'u umishidaniaz, dyuuda'oraz ogaru kapam wuru'u umishidaniaz. ⁴⁵ Na'iki ipai pidan tukapa'oraz ogaru, uruu tukapa'o kapam dyuuda'oraz ogaru. ⁴⁶ Ogaru, okaawan kanadapa'o nii imi'i baara sannao ida'ati. Pidan mishidan an ogaru, aona'o nii una'ian maruta'o di'ii. ⁴⁷ Na'ia'oram pidan abatan an okuwaa, mazan aonaa uizo'atin, aonaa ogaru'o nii mani kaboota'oraz uruu oia'o di'iti. Okaawan da'ati'i aonaa okaboota'anan mani pidannao oia'o di'iti mazan okazannaata'anan pa'an idyaun. ⁴⁸ Pidan kashada'o ogaru na'iki dikintapa'o oparadan, kaina'a'ora'a naa kaboota-kida'o nii uruu oia'o di'iti. Oparadanu'o nii wuru'u kaboota'oraz uruu pataka'utin-karu di'iti, amazada tokon dono'o naa! ⁴⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa oaipan ati'o mani wuru'u oparadanuz, soo o'daru dyuuda'oraz ogaru, dyuudan kawana'ati'o. ⁵⁰ Na'iki oaitapa, wuru'u ukakinaori kidaz uruu karikaonanuo

[†] 12:42 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

kakupa-kinai. Ōkakuwaapan u'ati, kaikapa'a ōdaru dyuudan kawana'ati'o.”

13

Jesus chikaan patominapa-kidaniinao kidiba

¹ Aizii baokopainpauzo-karu Passover Kamoon ua'ii zii. Jesus aitapa kamoo kaawa'akan naa aizii wuru'u, umako-kinaa ni'i naa padaru di'iti, di'ora'a amazada di'iki'i. Karikaonan umarainpan papidanannao, umarainapa idyaun tuukii, atii na'apa umawakan.

² Wachuupun dono Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma. Satan di'itinapa-kidani'i naa Judas, Simon Iscariot daniz, marii kizi ukaakapan Jesus. ³ Jesus aitapanii kaimanaiman Tominkaru taanii pa'ati panyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, paka'iita-kinaa nii pasha'apatan ipai daunuuda'u aimaakan. Uaitapa pawa'atin Tominkaru di'iki'o na'iki ukiwan nii powaa iti Tominkaru di'iti koshan. ⁴ Uruu idi Jesus kadishita'akan paaroapa-kizi miisa di'iki, udauna'an unarakadan pachaakitan.* Udauna'an uzaamatan towel na'iki upapidanuz pakoon an. ⁵ Uruu dauna'an ukapotan wunu basii zo'ati, na'iki uchikaan naa patominapa-kidaniinao kidiba. Udauna'an uinoan ikidiba kida towel idi, upapidapaniaz pakoon an.

⁶ Mazan ukaawan Simon Peter ida'ati, sariapa Peter kian u'ati, “ŌNaobanaa, puchikaan nii ōkidiba?”

* **13:4** pachaakitan: kamicha kaudauzo-kariwai, ba'oran paawa ati.

⁷ Jesus kian u'ati, “Pugaru, aonaa puaitapan kai kanom wuru'u õsha'apaapaniaz, mazan puaitapan nii zii diina'iti'i.”

⁸ Peter kian u'ati, “Õgaru, aonaa na'apainim nii puchikaan õkidiba!”

Mazan Jesus kian u'ati, “Aonaan an õchikaan pukidiba, aona'o nii puzaamatinpan powa'a õ'ida'ati.”

⁹ Simon Peter kian u'ati, “Naobanai, ukau'an aonaa puchika'ana'a õkidiba karikaonan! Mazan puchikaa mooko õka'u, na'iki õzowau kapam!”

¹⁰ Jesus kian, “Pidan kaokopa'ora'a naa, aona'ora'a naa ukaniriban wuru'u. Ukau'an aonaa kanom nii uchikainan powa'a zii, soo uchikaan nii pakidiba'a naa karikaonan. Ipai unao, aona'ora'a naa ukaniriban. Soo kaina'a bauda'apa unao bii'i kaniriba'o.” ¹¹ (Jesus aitapani'i naa kanoma'o nii kaakapaa paugaru. Uruu idi'o ukianuz, “Ipai unao, soo kaina'a bauda'apa unao bii'i kaniriba'o.”)

¹² Uipaian dauna'an pachikaan ikidiba kida, Jesus morokodan naa pakamichan, na'iki usakanatan powaa iti miisa di'iti. Uru'u naa upishaan ãdyaun, “Uaitapa kanom wuru'u õsha'apata'akaniaz u'ati?” ukian. ¹³ “Unao dakotan õgaru, ‘Tiichaa’ oo ‘Naobanai’ kii. Na'apa'o mishi manawun wuru'u õgaruz. ¹⁴ Õgaru uNaobanaa na'iki uTiichaan. Mazan upu'u õchikaan ukidiba kida. Ukau'an, na'apa'a naa pa'i uchikaa uiriban kidiba kida kapam. ¹⁵ Õsha'apatan aimaakan, unao tamakapan ni'o. Na'apa'a naa usha'apata õsha'apatan kawan unao ati. ¹⁶ Mishi'o kaiwuru'u õkianuz: Aonaa

na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai. Aonaa na'ia'oram pidan dyuuda-kariwaiz ukakuwaapa'anan, umanawunun dyuuda'o ai paugaru. ¹⁷ Aizii uaitapan an kaikapa kida'ora'a, konaukia'o nii manawun unao, usha'apatinan an ukawana'ati.

¹⁸ “Mazan òkadakotinanuz aonaa ipai unao daua'o mani. Òaitapanii sha'apa'oram kaduz kida pidannao òzaamatanii. Mazan kaina'a saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: ‘Òmin-aroopan tominan òtaruba nii.’ Uruu mishiin-kinaa ni'o wuru'u usha'apanuz na'apa. ¹⁹ Òkowaadan u'ati kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii. Aizii usha'apa'akan dono'o naa, umishidan nii ‘Ògaru wuru'u.’ ²⁰ Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan òdyuudanii, ògaru kapam wuru'u udapaapaniaz; na'iki na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ògaru, dyuuda'oraz ògaru kapam wuru'u udapaapaniaz.”

Jesus kowaadan kanoma'o nii sha'apan pa'ati
(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

²¹ Jesus kian dauna'an na'apa, tuukii udopian panyukunuu ii, uruu idi aona'a naa udizapa'akan paparadan, ukian ï'ati, “Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Bauda'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii ògaru òtarubanao ati.”

²² Utominapa-kidaniinao awunuuakaan pa'atiaaka, aonaa ïaitapan kanom dau'ati'o wuru'u una'apanuz. ²³ Bauda'apa Jesus tominapa-kidanii, tawuru'u umarainpaniaz, Jesus dazaba

a'o usakanatapan udono. ²⁴ Ukau'an Simon Peter sawaan paka'u u'ati. "Pupishaa uruu kanom wuru'u sha'apata'o ni'oraz dikauda'o aimaakan kaikapa'a," ukian.

²⁵ Uru'u naa umaonapadan pazowau Jesus ida'ati, na'iki ukian, "Naobanai, kanom daua'o manawun wuru'u puparadanuz?"

²⁶ Jesus kian, "Õdamotan nii bread ka'uz uu di'iti, udauna'an kanom ati õtaanuzu, uruu wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz õgaru." Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki udamotanuzu ka'uz uu di'iti, utaanuzu Judas ati, Simon Iscariot daniz.

²⁷ Sariapa Judas zaamatan dono wuru'u bread, Satan morotina'akan naa uruu. Uru'u naa Jesus kian Judas ati, "Kadiman zoobaba pusha'apata wuru'u pusha'apata'azooniaz!"

²⁸ Aizii aroopainaouz utuma, aonaa ãaitapan kanom ni'o Jesus na'apanuz u'ati. ²⁹ Judas taapan idi ãpuraatan, ba'orainao zauda-kidan Jesus dyuudanii utorian aimaakan ãkaiwaan nii Baokopainapa-kizai ii. Ba'orainao itiiman, Jesus dyuudanii utaan aimaakan pataka'utinainao ati.

³⁰ Judas zaamatan dauna'an bread, ukodita'akan naa ã'ai paniba iti. Uruu dono amazada maruta'aka'ora'a naa.

³¹ Judas mako'okan dauna'an, Jesus kian, "Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun aida-kaoa'a naa wuru'u, na'iki uruu ida'ana'o nii Tominkaru umanawunun aidinan. ³² Aizii Tominkaru umanawunun aidinan an Uruu ida'an, ukau'an Tominkaru aidan nii pidannao ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun. Na'iki kai'o ni'i naa uaidanuz.

³³ “Ōdainao, aona'o ni'i naa ōna'an tomunu'iki unao tuma. Ōkiauzon kawan Jewnao ati, na'apa ōkian u'ati aizii: udawatan nii ōgaru, mazan aonaa turuu umakon ōmakopa-kizi iti. ³⁴ Ukau'an ōtaan unao ati pa'ina'o kakinaorii: umarainpaaka. Na'apa ōmarainpauzon kawan unao, na'apa pa'i manawun umarainpaaka. ³⁵ Umarainpaakan an, ipai'o nii pidannao aitapan unao mishi'o ōpidanannao.”

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

³⁶ Simon Peter pishaan uruu, “Naobanai, na'iti'oram pumako'ozon?”

Jesus kian u'ati, “Na'iti'oram ōmakon, aonaa turuu puda'anpan ōgaru aizii, mazan puda'anpan nii zii diina'iti'i.”

³⁷ Peter kian u'ati, “Naobanai, kandii nii mazan aonaa turuu ōda'anpan pugaru kai? Ōgaru turuu ōmawakan pugaru dikin ii!”

³⁸ Jesus kian u'ati, “Puka'iita mooko pu'itiiman pumawakan ōgaru dikin ii? Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz pu'ati: Kuruku ka'aranpan ua'ii, idik-inau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ōgaru.”

14

*Jesus uruu dunapo
Tominkaru di'iti'o*

¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaa pa'i unyukunuu ukasha'ora'ana'a! Umishidapa Tominkaru; umishida ōgaru kapam. ² Kaina'a

iriba kabaun nazoo kida òdaru dapu ii. Ukau'an òmakon naa wuru'u òsaaba'anan naa uwiizi nii. Aonaan an mani una'apan, aonaa mani òkowaadan u'ati na'apa. ³ Aizii òsaabaan dauna'an uwiizi nii, òwa'atin nii koshan unao dau'ati, turuu kizi una'ian òtuma kapam òna'ii-kizi ii. ⁴ Unao, uaitapanii dunapo òmako-kizi iti'oraz.”

⁵ Aizii Thomas kian u'ati, “Wanaobanaa, aonaa waaitapan na'iti'oram pumako'ozon. Na'apam nii mooko waaitapan dunapo na'iti'o?”

⁶ Jesus kian, “Ògaru wuru'u dunapoz, ògaru wuru'u mishi'oraz, na'iki ògaru wuru'u kakupa-kinaiz. Soo ògaru ida'an turuu kaawa-karu òdaru di'iti. ⁷ Aizii unao, uaitapan an ògaru, uaitapan nii òdaru kapam. Aizii wuru di'iki'i uaitapa'a naa na'iki utukapa'a naa uruu.”

⁸ Philip kian u'ati, “Wanaobanaa, putukapa-kida wa'ati puDar, uruu turua'o nii wa'ati.”

⁹ Jesus kian, “Kotua'iki òmashaapan unao tuma, mazan upu'u zii mooko aonaa puaitapan ògaru, mishii Philip? Ipai pidan tukapa'oraz ògaru, uruu tukapa'o kapam òdaru wuru'u. Mazan na'apa di'i naa kaiwuru'u, ‘Putukapa-kida wa'ati puDar,’ pukianuz? ¹⁰ Aonaa mooko pumishidan, ògaru na'iki òDar, bauda'apa'o waunao? Kuwai kida òkowaadaniaz unao ati, aonaa ò'ida'a'o mani òtoman. ÒDar, mashaapa'oraz ò'ida'a, uruu pa'an wuru'u sha'apaapa'oraz pakaudin-kizi kida ògaru ida'an. ¹¹ Umishida ògaru na'iki òDar, bauda'apa'o waunao òkianuz. Oo, umishida pa'i òDar sha'apataniaz umanawun kida'o aimaakan ògaru ida'an. ¹² Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Ipai pidan mishida'o ògaru, usha'apatan

nii õsha'apaapanii kaduz kida kapam. Na'iki usha'apatan nii powa'a'o zii umanawunun kida, usha'apanum kau'an õmakon naa õDaru di'iti wuru'u. ¹³ Upishaan an õgaru kanom dau'ati karikaonan, õpidanannaoun idi unao, õsha'apatan nii u'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii uDani aida-kidan pidannao ati paDaru umanawunun. ¹⁴ Upishaan an õgaru kanom dau'ati karikaonan, õpidanannaoun idi unao; õsha'apatan nii u'ati.

Jesus taan nii Kaimana'o Doronaa

¹⁵ “Umarainpan an õgaru, uizo'atipan nii õkakinaori kida. ¹⁶ Õpishaan nii õDaru na'iki utaan nii unao ati ba'oran Minka'ui kakinaota'o nii unao, na'iki karikaonanu'o nii una'auzon unao tuma. ¹⁷ Uruu Kaimana'o Doronaa tominapa-kida'o nii unao mishi'o Tominkaru daua'o. Mazan mamishida-kainao pidannao, aonaa turuu ãzaamatan uruu paminka'u nii, usha'apanum kau'an aonaa ãtukapan na'iki aonaa ãaitapan uruu. Mazan unao, uaitapa pa'an uruu, usha'apanum kau'an, kaina'a'o uruu unao tuma, na'iki karikaonanu'o nii una'auzon unao ida'a.

¹⁸ “Aona'o nii õwa'akan unao, maudaniwai wa'aka-kao kawan; õkaawan nii powaa ati u'ida'ati. ¹⁹ Kadimana'o ni'i naa pidannao matukapakan õgaru. Mazan unao utukapan nii pa'an, usha'apanum kau'an õkakupan nii powaa iti koshan, ukau'an unao ukakupan nii kapam õkakupan idi. ²⁰ Aizii uruu dono, uaitapan nii õgaru na'iki õdaru bauda'apa'o waunao. Aizii unao na'iki õgaru, na'apa'o manawun bauda'apa'o pidan kawan.

21 “Na'ia'oram pidan abata'o na'iki izo'atipa'o òkakinaori kida, uruu wuru'u marainpa'oraz ògaru. Òdaru marainpan nii pidan marainpa'oraz ògaru; aizii ògaru, òmarainpan nii uruu kapam na'iki òaitapa-kidinan nii u'ati.”

22 Judas kian u'ati (aonaa Judas Iscariot mani), “Naobanai, na'apam nii puaidan pumanawunun waunao ati karikaonan, ba'orainao ati aona'o nii mooko puaida-kidan?”

23 Jesus kian u'ati, “Pidan marainpa'o ògaru, uizo'atipan nii òparadan, na'iki òDaru marainpan nii uruu. Wawa'atin nii uruu ida'ati na'iki wamashaapan nii utuma. 24 Mazan na'ia'oram pidan aona'o umarainpan ògaru, aonaa uizo'atin òparadan kida. Wurru'u kuwai kidaz, unao abataniaz, aonaa òtomanii mani karikaonan, òDaru pa'an wuru'u dyuuda'oraz òkakuwaapan na'apa.

25 “Òkowaadan u'ati kaikapa kida'ora'a òna'an pu'u zii utuma. 26 Wurru'u Minka'ui, Kaimana'o Doronaaz, òDaru dyuudan ni'oraz u'ida'ati ògaru aipan ati; uru'o nii pa'an tominapa-kida unao ipai òkuwaa kida dau'u, na'iki unyukunuu-kidan nii unao ati ipai daunuuda'u wuru'u òkuwaa kidaz.

27 “Òwa'akan unao tuma kaimana'o nyukunui; soo ògaru turuu òtaan na'apa'o. Aonaa da'i sannao taan kawanu'o mani òtaan nyukunui kaimanan. Aonaa pa'i unyukunuu kasha'ora'ana'a oo utariidina'ana'a.

28 Òkowaadanii sha'atii u'ati, ‘Òmakon ni'i naa òdaru di'iti, mazan òkaawan nii koshan powaa ati.’ Umishiin an mani umarainpan ògaru, ukonaukii mani òmakon idi'i naa òDaru di'iti, usha'apanum kau'an umanawunu'o ògaru ai wuru'u uruuz.

29 Ōkowaadan naa u'ati kai kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii; aizii usha'apan dono'o naa uaitapan nii ōkuwaa mishiin. 30 Aona'o ni'i naa ōparadinan tomunu'iki utuma, usha'apanum kau'an wa'ati'i naa wuru'u di'ora'a amazada baara'a'oraz naobanai. Mazan aonaa uka'iitan pamashaatan ōgaru. 31 Mazan ōsha'apata pa'an ipai aimaakan ōdaru dyuudan kawana'ati ōgaru, pidannao aitapa-kinaa nii mishi'o ōmarainpan uruu.

“Aizii, wamako'o naa.”

15

Paoribai kadunaa manawun

1 “Ōgaru wuru'u mishi'oraz paoribai kadunaa, na'iki ōDarū saabaapauzo paoribai baawu. 2 Ipai'o nii udukutan paoribai waoda kida aona'oraz ikaakan. Mazan kaaka'oraz kida usaabaan nii pa'an, aonaa kizi kazamaka'o nii ukadu'u, na'iki madowaaka kizi koshan ukaakan. 3 Unao, saabaa'aka-kariwai'i naa ōkuwaa ida'an. 4 Pakawan pa'i uzaamatinapa ō'ida'ati, ōzaamatinpan nii u'idi'iti kapam. Aonaa paoribai waoda kaakan paaipan ati karikaonan, soo uzaamatinpan an pakadunaa ida'ati. Unao na'apa'o kapam, aonaa uka'iitan usha'apatan kaimana'o aimaakan uaipan ati karikaonan. Soo uzaamatinpan an ō'ida'ati.

5 “Ōgaru wuru'u paoribai kadunaaz. Aizii unao, uwaoda kida kawanu'o. Pidannao, karikaonan'u'oraz i'na'an ō'ida'a, ōgaru na'apa ōna'an nii i'ida'a, i'nao sha'apatan ni'i naa dobata kaiman kida'o aimaakan. Unao, aonaa uka'iitan usha'apatan aimaakan u'ida'a karikaonan,

soo òkaminka'utan an unao. ⁶ Mazan pidan aona'oraz una'an ò'ida'a, uawu'uta-kao ni'i naa, na'iki umaririn ni'i naa amazada ii, na'apa paoribai waoda awu'uta-kariwai maririn kawan. Udauna'an ukasaba'uka-kao na'iki ukaboota-kaoa'a naa tikazi wu'iti. ⁷ Mazan unao, una'an an pakawan ò'ida'a, na'iki umishidapan an òparadan kida, turuu utoriinpan kanom dau'ati karikaonan, na'iki utaa-kao nii u'ati. ⁸ Kaikapa'o ida'ana'o wuru'u òDaru umanawunun aida-kida-kaoaz: Unao sha'apaapan ida'an dobata kaiman kida'o aimaakan, na'iki na'apa'o ida'an utukapa-kidinan òpidanannao unao. ⁹ Na'apa òDaru marainpan kawan ògaru, na'apa òmarainpan kapam unao. Uzaaminapa pakawan ò'ida'ati, òmarainapa kizi unao. ¹⁰ Uizo'atipan an òkakinaori kida, pakawanu'o nii òmarainpan unao, na'apa òizo'atipan kawan òDaru kakinaori kida, na'iki pakawan umarainpan ògaru.

¹¹ “Òkowaadan u'ati ipai kaikapa kida'ora'a, unao konaukii kizi na'apa manawun ògaru konaukian kawan, na'iki aonaa kizi kanom towauda'uan ukonaukian.

¹² “Aizii kaikapa òkakinaori'i, umarainpaaka, na'apa manawun òmarainpan kawan unao. ¹³ Aonaa na'ia'oram pidan kamarainpanu'o powa'a zii wuru aia'a, pidan kashaapa'oraz pazowii-kao papaonarunao kazannaatin-kinaa nii. ¹⁴ Òpaonarunao unao, uizo'atipan an òkakinaori kida. ¹⁵ Aona'a naa òdakotan unao òpoitorunao nii, usha'apanum kau'an poitorui, aonaa uaitapan na'apa'oram panaobanaa sha'apainpan. Mazan òdakotan unao òpaonarunao

nii, usha'apanum kau'an ipai òkowaadan u'ati òabatani kida òDaru di'iki. ¹⁶ Aonaa uaipan ati'o mani uzaamatanin ò'ida'ati; ògaru aipan ati'o pa'an unao zaamatanin. Ukau'an ògaru aipan ati'o unao makon usha'apata'anan dobata kaiman kida'o aimaakan. Na'iki karikaonan kizi usha'apaapan na'apa'o aimaakan. Uzaamatanpan idi ò'ida'ati, òDaru taan nii unao ati kanom karikaonan upishaan an u'ati. ¹⁷ Ukau'an kaikapa òkakinaori unao ati'i: 'Umarainpaaka.'

Jesus di'itiinao zaamatanpan to'ora-kizaitapaka-

¹⁸ "Pidannao to'ora-kizaitapan an unao, unyukunuitapa na'apa'o òto'ora-kizaitapauzon ògaru. ¹⁹ Umashaapan an mani na'apa imi'i baara sannao mashaapan kawan, òmarainapa mani unao pairibannao nii. Mazan òaipana'ati'o uzaamatanin ò'ida'ati. Ukau'an, aonaa imi'i baara sannaou'u naa mani unao; uruu idi'o pidannao to'ora-kizaitapan unao. ²⁰ Udi'itapa òkianuz u'ati kaikapa'a: 'Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai.' Kaina'a antamikitainao ògaru, na'apa'o nii òantamikitan unao kapam; mazan kaina'a ba'orainao izo'ati'o òparadan, ukau'an na'apa'o nii òizo'atin uparadan kapam.

²¹ "Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an uzaamatanpan idi'o ò'ida'ati. Mazan ònao, aonaa òaitapauzon wuru'u dyuuda'oraz ògaru. ²² Aonaan an mani òkaawan da'ati'i na'iki aonaan an mani òkakuwaapan ò'ati, aonaa mani ò'oian kainaabatan padamata. Mazan aizii, 'aonaa waaitapan oia'o wuru'u

na'apa'oraz,' aonaa turuu ĩkian. ²³ Pidana to'ora-kizaitapa'o õgaru, ĩto'ora-kizaitapan õDaru kapam wuru'u. ²⁴ Aonaan an mani õsha'apatan ĩawun za'a ĩmatukapauzokanii pidan sha'apatan kida, aonaa mani padamata ĩ'oiān kainaabatan. Mazan aizii, ĩtukapani'i naa õsha'apatan na'apa'o, mazan upu'u zii ĩto'ora-kizaitapan baokopa waunao, õgaru na'iki õDaru. ²⁵ Mazan na'apa'o ida'an, ĩkakinaorinaa mishiinan: 'ĩto'ora-kizaitapan õgaru madiwautapaka karikaonan,' kia'oraz usaadinpan.

²⁶ "Kaawa'o nii Minka'ui, uruu Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata'o mishi'o kuwai Tominkaru daua'o. Õdyuudan nii uwa'atin õDaru di'iki unao ida'ati, na'iki uru'o nii kakuwaapa õdau'an. ²⁷ Aizii unao, ukakuwaapan nii õdau'u kapam, usha'apanum kau'an unao na'a'o õtuma õsakadinan di'iki õtominapatin-kidan pidannao.

16

¹ "Õkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a, uruu aonaa kizi umuudina'akan umishidapan ai. ² Uribannao kashanauan nii unao synagogue kida iki, uchoochiipan ai ĩtuma. Na'iki kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, uruu dono pidannao zowian an unao, ĩ'itiiman kaimana'o nii aimaakan wuru'u pasha'apataniaz Tominkaru ati. ³ Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an aonaa ĩaitapauzon õDaru, oo õgaru. ⁴ Mazan õkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a. Ukau'an uruu kamoo kaawan dono'o naa, unyukunuitapan nii õkuwaa na'apa kida'o daua'oraz. Õsakadinan di'iki õtominapa-kidan

unao, aonaa òkowaadauzon u'ati na'apa kida'o, usha'apanum kau'an òna'an idi zii utuma.

Kaimana'o Doronaa kaudin-kizi

⁵ “Mazan aizii òkiwan ni'i naa powaa iti dyuuda'oraz ògaru di'iti. Mazan aonaa na'ia'oram zoobaba unao pishaan ògaru na'iti'oram wuru'u òmako'ozoonuz. ⁶ Òkowaadan idi zii u'ati kaikapa'ora'a, uruu idi unyukunuu kasha'oran naa. ⁷ Mazan mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Aona'o nii Minka'ui kaawan u'ida'ati, soo òmakon an. Ukau'an kaimana'o nii manawun unao ati wuru'u òmakonuz. Mazan òmakon an, òdyuudan ni'i naa uruu unao ida'ati. ⁸ Aizii ukaawan dono, ukainaabatan nii pidannao ati na'apa'oram manawun oia'o; na'iki, na'apa'oram manawun ìdi'itapan kaimana'o; na'iki na'apa'oram manawun ìdi'itapan Tominkaru kowaadan oia'o pataka'uta-kao. ⁹ Pana'iti karikaonan ìdi'itapan oia'o, usha'apanum kau'an aonaa ìmishida'azon ògaru. ¹⁰ Pana'iti karikaonan ìdi'itapan kaimana'o, usha'apanum kau'an òmakon nii powaa iti òDaru di'iti, na'iki aona'o nii powa'a utukapan ògaru. ¹¹ Na'iki pana'iti karikaonan ìdi'itapan pataka'utin-karu, usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utani'i naa naobanai di'ora'a amazada baara'a'oraz.

¹² “Kaina'a dobata zii òkowaada'azoonii u'ati padamata, mazan dobata'o ni'i naa manawun wuru'u òkuwaaz, aona'o nii uka'iitanuz. ¹³ Mazan Kaimana'o Doronaa kaawan nii, uruu mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o. Uruu aipan ati'o ni'i naa uaitapan mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Aona'o nii ukakuwaapan pa'ida'a karikaonan,

mazan ukakuwaapan nii paabatani dau'u, na'iki ukowaadan nii unao ati kanom kida'o nii sha'apa diina'iti'i. ¹⁴ Uru'o nii kainaabata òmanawunun, ukowaadan ida'an kanom dii ôgaru, na'iki na'apa'oram wuru'u ôkuwaaz. ¹⁵ Ôkowaadauzon ipai aimaakan ôDaru dau'u, aizii na'apa'o nii kapam Kaimana'o Doronaa kowaadan u'ati ipai ôgaru dau'an, na'iki na'apam ôkiauzon."

*Kasha'ora-karu
konaukii-karu ua'ii*

¹⁶ Jesus kian, "Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ôgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ôgaru koshan."

¹⁷ Aizii kaina'a utominapa-kidaniinao bii iki'o, îkian pairiban ati kida, "Na'apa'oram dau'ati'o ukianuz, 'Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ôgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ôgaru koshan;' na'iki na'apa'oram dau'ati'o dii, 'usha'apanum kau'an ômakon naa powaa iti wuru'u ôDaru di'iti,' ukianuz?" ¹⁸ Aonaa îmashaadan îpishautaakan, "Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, 'Masakauda'u dauna'an,' ukianuz? Aonaa waaitapan kanom daua'o ukadakotinan," îkian.

¹⁹ Jesus aitapa îpishaa'azon paugaru, uruu idi ukian î'ati, "Ôkian kaikapa'a: 'Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ôgaru, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ôgaru koshan.' Mishii, uruu dau'ati'o upishautaakan?"

²⁰ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz u'ati: Uzaadan nii na'iki diiwa'o nii umuraapan, ba'orainao konaukian pu'u. Kiwiin zii ukasha'oran

nii, mazan uruu dauna'an ukonaukian nii.
²¹ Zuna kaudanipa'azon dono, kasha'ora kowas onyukunuu okaziwapan kamoo kaawan idi'i naa, mazan okaudanipan dauna'an, aona'a naa onyukunuitapan pakaziwapauzon. Soo okonaukian naa pa'an, usha'apanum kau'an koraidaonaa sodi shakatan idi. ²² Na'apa'o kawanu'o wuru'u unao baiaapaniaz: kai unyukunuu kasha'ora-kida, mazan õtukapan nii koshan da'i unao, na'iki uruu dono ukonaukian nii, na'iki aona'o nii kanom mashaatan ukonaukiitinan.

²³ “Aizii uruu dono, aona'o ni'i naa kanom nii upishaan zii õgaru aimaakan dau'ati. Mishi'o kai-wuru'u õkianuz u'ati: Upishaan an õDaru kanom karikaonan dau'ati, utaan nii u'ati õpidanannaoun idi unao. ²⁴ Aonaa zoobaba upishaan uruu kanom karikaonan dau'ati, õpidanannaoun idi unao. Upishaa, Tominkaru taan nii u'ati upishaanii. Uruu kaimanaiman kizi ukonaukiitinan.

²⁵ “Õkakuwaapauzon u'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an di'ora'a aimaakan kida dau'a'a. Mazan kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, aizii uruu dono aona'o ni'i naa õkakuwaapan powa'a di'itinapa-kinai kuwai ida'an, mazan õparadan nii sari-apa kizi pidannao uaitapan õkuwaa õdaru daua'o. ²⁶ Uruu dono, turua'o ni'i naa upishaan uruu aimaakan dau'ati, õ'uu ida'an, õpidanannaoun idi unao; aonaa kanom nii õpishaan zii õDaru unao ati, ²⁷ usha'apanum kau'an, õDaru marainapanii unao. Umarainpan unao, usha'apanum kau'an unao marainpan idi'o õgaru, na'iki unao mishidan idi uruu di'iki'o õwa'atin. ²⁸ Mishi, õwa'atin õDaru

di'iki'o, imi'i baara ati. Aizii òmakon ni'i naa imi'i baara iki, òkiwan naa òDaru di'iti."

²⁹ Uru'u naa utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Aizii, uruu zii puparadan kainaabatan, aonaa pukaiwaan di'itinapa-kinai kuwai. ³⁰ Aizii watukapa, puaitapa mishi ipai aimaakan; turuu pudako'atin pupishaa-kao ua'ii zii aimaakan dau'ati. Ukau'an aizii wamishida puwa'atin Tominkaru di'iki."

³¹ Jesus kian i'ati, "Uruu zii umishidan? ³² Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'oraz, uruu dono pana'itinapu kida'o nii umakoodanainan, ukidoopan nii ò'ai udapu iti kida, uwa'akan nii ògaru òba'orantin. Mazan aonaa òba'orantina'o manawun mani ògaru, usha'apanum kau'an òDaru karikaonanuo una'auzon òtuma. ³³ Òkowaadan unao ati aimaakan kaikapa kida'ora'a, unyukunuu konaukii-kinaa nii, uzaamatinpan idi ò'ida'ati. Di'ora'a amazada baara'a'a, ubaiaapan nii kasha'ora'o. Mazan uma'ozakadapa unyukunuu! Ògaru, òwazootani'i naa di'ora'a amazada baara'a'o kasha'ora kida'o aimaakan!"

17

Jesus toriinpan papidanannao ati

¹ Jesus kakuwaapan dauna'an patominapa-kidaniinao ati, uawunuupan doko iti na'iki uru'u naa utoriinpan.

"ÒDaru, aizii kaawa'a naa kamoo. Putukapa-kida pidannao ati puDani umanawunun, utukapa-kida kizi i'ati pumanawunun kapam. ² Pugaru aipan ati'o ukazowautapan

ipai pidannao, utaa kizi karikaonanu'o kakupa-karu ipai wunao ati'i, puzaamatin-kidaniinaouz u'ida'ati. ³ Kaikapa'o wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu ikoda-kao: pidannao aitapan ida'an soo bauda'apa pugaru mishi'o Tominkaru, na'iki ñaitapan ida'an ôgaru, Jesus Christ, pudyuudaniaz imi'i baara ati. ⁴ Ôtukapa-kida'a naa imi'i baara'a'o pidannao ati pugaru umanawunun, ôsha'apatan ida'an ipai pudyuudanii ôsha'apatan. ⁵ Ôdaru, marii ôtukapa-kao umanawunu'o nii aizii, na'apa ôtukapauzo-kao kawan pugaru tuma amazada tominan ua'ii zii.

⁶ “Ôaitapa-kidani'i naa pukaduz wunao ati'i, putaaniinaouz ô'ati di'ora'a amazada baara ainao bii iki. Pupidanannao ïdyaun na'iki putaaniinao ô'ati ïdyaun, na'iki ñizo'atipa pukakinaori. ⁷ Aizii ñaitapa'a naa, ipai aimaakan putaanii ô'ati, pugaru di'iki'o wuru'u. ⁸ Ôkowaada'a naa pukuwaa ï'ati, na'iki ñzaamata kaimanaiman panyukunuu itiz. Ñaitapa ôwa'atin pugaru di'iki'o na'iki ñmishida pudyuudanii ôgaru.

⁹ “Aonaa ôtoriinpan ipai pidannao ati, mazan ôtoriinpan wunao ati'i putaaniinaouz ô'ati, usha'apanum kau'an pupidanannao pa'an ïdyaun. ¹⁰ Ipai ôpidanannao, pupidanannao kapam ïdyaun. Ukau'an ipai pupidanannao ôpidanannao kapam ïdyaun. Ñnao ida'ana'o nii ômanawunun aitapa-kao. ¹¹ Aizii, aona'o ni'i naa ôna'an imi'i baara'a, kadimana'o ni'i naa ômakon pu'idi'iti. Mazan ôpidanannao, ñna'an nii

zii imi'i baara'a. ÕDaru, kaimana'o manawun, pukazannaatapa pa'i wunaou'u putaapa-kidaniinaouz ò'ati. Ìnyukunuu patumaaka kizi pa'atiaaka, pugaru na'iki ògaru nyukunuu patumaakan kawan. ¹² Õna'an dono zii ìtuma imi'i baara'a, òkazannaatapa ìdyaun, pakawan kizi ìmashaapan pupidanannao nii. Òkazannaatapa ìdyaun, aonaa na'ia'oram waziwadinan, soo bauda'apa pidan waziwadina'o ni'oraz aita-kao, na'apa'o ida'an kizi saada-kariwaiz kida puparadan mishiinan.

¹³ “Aizii kadimana'o ni'i naa òmakon pu'idi'iti. Òtoriinpan ì'ati kaikapa'a òna'an pu'u zii ìtuma imi'i baara'a, ìnyukunuu konaukii kizi kaimanaiman na'apa ònyukunuu konaukian kawan manawun. ¹⁴ Òkowaada'a naa pukuwaa ì'ati, na'iki uruu idi ba'oran pidannao kashanau-kidan ìdyaun. Ìkashanau-kida-kao, usha'apanum kau'an ògaru kawanu'o ìdyaun, aonaa ìdi'itinpan ba'orainao di'itinpan kawan.

¹⁵ Òtoriinpan, aonaa òaipan mani puso'otan ìdyaun di'oraz amazada baara iki'i, mazan òpishaan pa'an pukazannaatapan ìdyaun Satan ai.

¹⁶ Ògaru, aonaa òdi'itinpan imi'i baara sanna di'itinpan kawan. Ìnao na'apa kapam ìdi'itinpan ògaru kawan, aonaa imi'i baara sanna kawan mani.

¹⁷ Pusaabaa ìdyaun pu'idiwaunao nii, puaitapa-kidan ida'an ì'ati mishi'o manawun puparadan. Puparadan, uruu mishi'o manawun. ¹⁸ Pudyuudan kawan ògaru imi'i baara ati, na'apa òdyuudan ìnao kapam amazada kawana'ati. ¹⁹ Kaimanaiman

õtaainan pu'ati ñao dikin ii, turuu kizi ñao kapam taainan kaimanaiman pu'ati.

²⁰ “Aonaa ñao ati mani karikaonan õtoriiinpan, mazan õtoriiinpan ba'orainao ati kapam, mishidainao ni'oraz õgaru, paabatan ida'an õdaua'o kuwai õpidanannao ida'an. ²¹ Õtoriiinpan ñ'ati, marii kizi ñbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki õgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ÕDarú, na'apa pugaru bauda'apatinpan õgaru ida'ati, na'iki õgaru bauda'apatinpan pugaru ida'ati, na'apa kizi ñao bauda'apatinpan waunao ida'ati, pidannao mishida kizi pugaru wuru'u dyuuda'oraz õgaru. ²² Õtaanii umanawunkaru ñ'ati na'apa putaan kawan õ'atiz, marii kizi ñbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki õgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ²³ Kaina'a ñnyukunuu ii õgaru; na'iki kaina'a õnyukunuu ii pugaru. Marii kizi kaimanaiman ñbauda'apatapan panyukunuu, ba'oran pidannao aitapa-kinaa nii, pugaru wuru'u dyuuda'oraz õgaru. Na'iki pumarainapanii mishidainaouz õgaru na'apa pumarainpan kawan õgaru.

²⁴ “ÕDarú, na'iam õgaru, na'ii õaipan õtuma wuru'u putaaniiinaouz õ'ati, ñtukapa kizi õmanawunun, wuru'u putauzoniaz õ'ati pumarainpan idi õgaru amazada tominan ua'ii. ²⁵ Kaimana'o manawun õdarú, aonaa pidannao aitapauzon pugaru. Mazan õgaru, õaitapanii pugaru, na'iki õtominapa-kidaniinao ñaitapa pudyuudanii õgaru. ²⁶ Õkainaabatani'i naa

ĩ'ati kanom kaduz pugaru, na'iki karikaonanu'o
nii òkainaabaapan ĩ'ati kanom kaduz pugaru.
Īmarainpaaka kizi na'apa pumarainpan kawan
ōgaru, turuu kizi òzaamatinpan ĩnao di'iti kapam.”

18

Soldyaanao zaamata'anan Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

¹ Jesus toriinpan dauna'an paDaru ati, umakon
naa patominapa-kidaniinao tuma Kidron Wa'o
baza itinapu. Kaina'a'o da'i paoribai baawu
na'ii, na'iti'i naa Jesus morotan patominapa-
kidaniinao tuma. ² Judas, kaakapa'o ni'oraz
uruu tarubainao ati, uaitapanii kapam uruu
amazada, usha'apanum kau'an, na'iti'o Jesus
makouzon patominapa-kidaniinao tuma.
³ Ukau'an na'iti'i naa Judas makon, una'akan
bauda'apa utonazinaa soldyaanao. Na'iki
watchmantapainao Tominkaru Dapu bii ikiinao
kapam, ĩnao faadaanao zowaunaanao na'iki
Phariseenao dyuudaniinao. ĩna'akapanii
mizaataaka-kinai kida. Aizii ba'orainao
ĩna'akapanii palampan kida.

⁴ Jesus aitapani'i naa na'apam nii ĩsha'apaapan
paugaru. Uruu idi uwa'ati'ikan ĩ'ida'ati, na'iki
ukian ĩ'ati, “Kanom uaipan?”

⁵ “Jesus, Nazareth san,” ĩkian u'ati.

“Ōgaru uruu,” Jesus kian ĩ'ati.

(Judas, kaakapa'oraz uruu, na'ia'a naa ĩtuma.)

⁶ “Ōgaru uruu,” Jesus kian idi ĩ'ati, sariapa
ĩdandanaa'akan, na'iki ĩdorautan imi'i baara iti.

⁷ Powa'a koshan Jesus pishaan ĭdyaun, “Kanom uaipan?”

“Jesus, Nazareth san,” ĭkian u'ati koshan.

⁸ Jesus kian ĭ'ati, “Ōkii sha'atii u'ati, ‘Ōgaru uruu.’ Umishiin an ōgaru udawatapan, ukau'an marina'a wunaou'u ōtumainaouz.” ⁹ (Ukian ĭ'ati na'apa, uparadan mishiin-kinaa ni'o utoriinpan dono'oraz. “Ōdaru, aonaa bauda'apa ōwaziwaan wuru'u putaaniinaouz ō'ati,” ukianuz.)

¹⁰ Aizii Simon Peter, una'akapanii marii. Uso'ota'akan pakinnaa aiazu, na'iki sa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain diwa'ora antanpu'o, waota'aka. Malchus kia'o u'uu wuru'u poitoruiz. ¹¹ Jesus kian Peter ati, “Pushakada pumarian powaa iti pakinnaa zo'iti! Pu'itiiman aona'o nii ōbaiaapa'azon kasha'ora'o, ōdaru taaniaz ōbaiaapan nii?”

Jesus na'aka-kao Annas di'iti

¹² Aizii, soldyaanaouz na'iki ĭzowaunaa, na'iki watchmantapainao Tominkaru Dapu, ĭzaamata'akan naa Jesus na'iki ĭdo'ota'akan naa uka'u kida. ¹³ ĭna'akan uruu Annas di'iti kiwiin zii. Annas, uruu Caiaphas imadokozu. Aizii Caiaphas, uruu Umanawunu'o Faadaa uruu dono, ¹⁴ na'iki uruu kia'oraz kiwiin zii Jewnao zowaunaanao ati kaikapa'a: “Kaimana'o nii manawun bauda'apa'o pidan mawakan an ipai pidannao dikin ii.”

*Peter kian
aonaa uaitapauzon Jesus*

(Matthew 26:69-70; Mark 14:66-68; Luke 22:55-57)

¹⁵ Simon Peter, na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidanii, ãda'anpan Jesus. Aizii ba'oraniz, uruu kaimanaimana'o Umanawunu'o Faadaa aitapan. Ukau'an morota kootowapa-kizai iti uruu Jesus tuma, Umanawunu'o Faadaa dapu iti.

¹⁶ Mazan Peter, una'ian paniinom ii, aonaa umorotan. Aizii, ba'oraniz Jesus tominapa-kidanii, kaimanaimana'oraz Umanawunu'o Faadaa aitapan, umako'okan powaa iti na'iki uparada'akan zunaaba ati, awunuutapaibaz paniinom, na'iki uru'u naa umorota-kidan Peter.

¹⁷ Aizii zunaaba, awunuutapaibaz paniinom, okian Peter ati, “Pugaru òaitapan diidi'ia'ora'a pidan tominapa-kidanii kapam?”

“Aonaa,” Peter kian o'ati.

¹⁸ Aizii poitoruinao na'iki watchmantapainao, ãpu'ukada ni'i naa tikazi na'ii, amazada wadidin idi, uruu na'ia'a naa ãkadishitapan ãtanaapan kida. Peter na'ii kapam ukadishitapan utanaapan ãtuma.

*Umanawunu'o Faadaa
pishautan Jesus*

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; Luke 22:66-71)

¹⁹ Uru'u naa Umanawunu'o Faadaa pishaan Jesus, “Kanomnao putominapa-kida nii? Kanom daua'o putominapa-kidan ãdyaun?”

²⁰ Jesus kian u'ati, “Karikaonan òkakuwaapan, turuu kizi ipai pidannao abatan òkuwaa. Karikaonan òtominapa-kidan pidannao synagogue ii, na'iki Tominkaru Dapu ii. Aonaa na'apainim òdizapan òkuwaa pidannao ai. ²¹ Kanom nii pupishaan

ōgaru? Pupishaa pidannao abatainao na'apam ōkian. Īnao, ĩaitapa na'apa'oram ōkiauzon.”

²² Jesus paradan idi na'apa, bauda'apa watchman udazaba a'o kadishitapan, uta'ika'akan naa Jesus paawun baara ati. Ukian Jesus ati, “Kanom dyuudan pudako'atin Umanawunu'o Faadaa paradan na'apa.”

²³ Jesus kian u'ati, “Puaitapan an ōparadan poza-watan, pukowaada ipai da'ainao pidannao ati'i. Mazan puaitapan an ōparadan sakitapan, kanom ni'i naa puta'ika'akan ōgaru?”

²⁴ Udauna'an Annas dyuudan una'aka-kao Ca-iaphas di'iti, Umanawunu'o Faadaa, pakawan uka'u kida do'otinpan.

Peter powa'atan pakian pidannao ati, aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:71-75; Mark 14:69-72; Luke 22:58-62)

²⁵ Aizii Peter, pakawan zii ukadishitapan na'ii utanaapan, uru'u naa upishaa-kao koshan, “Aonaa pugaru mani kapam utominapa-kidaniinao tuma'oraz, mishii?”

“Aonaa,” Peter kian.

²⁶ Na'a'o pidan, uruu kapam Umanawunu'o Faadaa poitoru, na'iki uruu iriban tawuru'u Peter sa'ukaniaz utain; ukian Peter ati, “Aonaa mooko pugaru mani tawuru'u ōtukapaniaz utuma paoribai baawu ii, mishii?”

²⁷ “Aonaa,” Peter kian koshan. Una'apan dauna'an, uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan.

*Jesus na'aka-kao
Pilate kanaapu iti*

(Matthew 27:1-2, 11-31; Mark 15:1-20; Luke 23:1-5; 13:25)

²⁸ Wakankanaanin Jesus na'aka-kaoa'a naa Caiaphas di'iki, Romannao dapunaa iti'i naa. Aizii Jewnao, aonaa ĩmorotan Romannao dapunaa iti, usha'apanum kau'an aonaa ĩkaniribaina'azon pakakinaorinaa kian kawana'ati, turuu kizi ĩaroopan Passover Kamoon dono.* ²⁹ Uruu idi, Pilate† koditan ĩ'ida'ati na'iki upishaan ĩdyaun, “Kanom mooko oia'o nii di'ora'a pidan sha'apatan, ukootowapa-kida-kinaa niizu?”

³⁰ Aizii ĩkian u'ati, “Uruu dikintapauzo kaki-naorii, una'apan idi'o wana'akan uruu pu'ida'ati.”

³¹ Pilate kian ĩ'ati, “Usha'apata'a naa uruu uaipan kawana'ati, ukakinaorinaa kawana'ati.”

Jewnao kian u'ati, “Waunao, aonaa Rome iki'o kakinaorii taapadan wazowian pidan.”

³² Usha'apan na'apa, Jesus paradan mishiin-kinaa ni'o, tawuru'u ukowaadanuz na'apam nii pamawakan.

³³ Pilate morotan powaa iti Romannao dapunaa iti. Uru'u naa udapada-kidan Jesus na'iki upishaanuz, “Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?” ukian.

³⁴ Jesus kian u'ati, “Puaipan ati'o kaiwuru'u pupishaanuz ôgaru na'apa? Oo ba'oran pidannao kakuwaapan idi'o pu'ati ôdau'an?”

* **18:28** Numbers 9:9-11 † **18:29** Pilate: uruu Judea Baara ia'o naobanai udono (uruu Rome iki'oraz)

35 Pilate kian u'ati, “Ōgaru, aonaa Jew mani. Pumin-Jewwnao na'iki faadaanao zowaunaanao pa'an wuru'u na'aka'oraz pugaru ō'ida'ati. Kanom mooko wuru'u pusha'apataniaz, puto'orada-kinaa nii ĭdyaun?”

36 Jesus, kian, “Ōnaobanai-tinapanuz, aonaa imi'i baara'a'o kingnao naobanai-tinpan kaduz mani. Da'ainao naobanai-tinpan kawanun an mani wuru'u ōnaobanai-tinapanuz, mizaataaka mani ōpidanannao, aonaa kizi Jewnao zowaunaanao zaamatan ōgaru. Mazan aonaa da'a'o nii mani wuru'u ōnaobanai-tinapanuz!”

37 Pilate kian u'ati, “Ukau'an, king wuru'u pugaruz?”

Jesus kian, “Pugaru, pudakotan ōgaru king nii. Na'apa'o ni'o ōshakatan, na'iki ōkaawan imi'i baara ati, ōkakuwaapa'anan mishi'o dau'u. Na'ia'oram pidan mishi'o ida'antanpu'o, uru'o nii zaamata ōparadan.”

38 Pilate kian u'ati, “Kanom mooko mishi'o nii?” Udauna'an Pilate koditan koshan Jewnao ida'ati, na'iki ukian ĭ'ati, “Aonaa kanom dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u, ōkaboota-kinaa nii uruu oia'o di'iti. 39 Mazan ipai wunu Passover Kamoon dono ōkodita-kidauzo nii unao aipan kawana'ati bauda'apa taraapa-kariwai pidan. Ukau'an, tu-ruu ōmuudan unao aipan ati, Jewnao naobanaa king kii-kizaiz?” ukian ĭ'ati.

40 Uru'u naa ĭkadako'okan diiwa'o ida'an, na'iki ĭkian u'ati, “Aonaa arawu mani'i! Mazan waaia-pan Barabbas pa'an!” Aizii Barabbas uruu antamiki.

19

Pilate kashaapa Jesus zowii-kao

¹ Uru'u naa Pilate dyuudan soldyaanao ba'izian tuukii Jesus. ² Soldyaanao tinokan kaiwada-karu, uruu idi'i naa ikakowamtan uruu. Udauna'an ikakamichantan uruu, wuza'o kamicha idi,* ³ na'iki uru'u naa iwa'ati'anpan u'ida'ati, ita'ii'anpan uruu paawun baara ati, na'iki ikian u'ati, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!”

⁴ Pilate koditan koshan, Jewnao kasaba'ukinapa-kizi iti na'iki ukian i'ati, “Aushaa uabata! Aizii okodita-kidan ni'i naa uruu unao ida'ati, mazan oaiapan uaitapan kaimanaiman, aonaa kanom okodan oia'o nii usha'apatan.”

⁵ Uru'u naa Jesus kodita-kida-kao, umorokodapa wuru'u kowamaiz kaiwada-karu idi'oraz utomakao, na'iki wuza'oraz kamicha. Uru'u naa Pilate kian i'ati, “Aizii, di'i naa wuru'u pidanaz!”

⁶ Aizii, faadaanao zowaunaanao, na'iki watchmantapainao tukapa'akan naa uruu, sariapa ikadakon diiwa'o ida'an, “Marii utauka-kao cross di'iti! Marii utauka-kao cross di'iti!”

Na'iki Pilate kian i'ati, “Una'aka'a naa uruu, utauka kizi'i naazu cross di'iti. Ogaru, aonaa kanom okodan oia'o nii usha'apatan.”

⁷ Jewnao kian u'ati, “Waunao, kaina'a wakakinaorinaa, pidan na'apa'o marii uzowii-kao, udakotinpan idi Tominkaru Dani nii.”

⁸ Aizii Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, tuukii utarian. ⁹ Udauna'an umorota-kidan koshan Jesus Romannao dapunaa iti. Na'ia'a naa

* **19:2** wuza'o kamicha: naobanai kamichan kaduz wuru'u na'apa'oraz uwuzan.

upishaan uruu, “Na'ikim san mooko pugaru?” ukian u'ati. Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. ¹⁰ Aizii Pilate kian u'ati, “Kanom nii aonaa pudako'atin õparadan? Õgaru, turuu òkazannaatan pugaru puzowii-kao ai, na'iki turuu òtauca-kidan pugaru cross di'iti.”

¹¹ Jesus kian u'ati, “Aonaa turuu pusha'apata-kidan õgaru, soo Tominkaru taapadan an. Ukau'an, wuru'u pidan na'aka-kida'oraz õgaru pu'ida'ati, powa'a'o zii manawun usha'apatan oia'o pu'ai.”

¹² Pilate abatan idi na'apam ukian, utiwaan padamata na'apam pakazannaatan uruu. Mazan Jewnao kadakon u'ati, “Pukazannaatan an uruu, aonaa Caesar paonaru mani wuru'u pugaruz! Pidan dakotinp'a'o king nii, Caesar taruba wuru'u uruuz!”

¹³ Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, uru'u naa ukodita-kidan koshan Jesus i'ida'ati, na'iki uruu dauna'an usakanatan pakootoopauzo-kizi tabai ida'a,† panibazoo di'ii, Kuba Baara‡ kia'oraz udakota-kao. (Gabbatha, kia'o udakota-kao Hebrew ida'an.) ¹⁴ Aizii uruu dono maonapa'a naa sakitapa kamoo, na'iki uruu dono minziiwatin-karu kamoo§ wuru'u Passover dau'ati.

Uru'u naa Pilate kian Jewnao ati, “Di'i naa unaobanaa king!”

† **19:13** tabai: naobanainao sakanatauzo-kizi ikootoopan dono. (Pilate sakanatan na'a, udi'itapan panaadon powa'a zii na'apam nii pasha'apatan Jesus.) ‡ **19:13** Kuba Baara: panibazoo, kuba idi'o utoma-kao. § **19:14** minziiwatin-karu kamoo: Uruu dono'o Jewnao minziiwatauzon panikan ni'o Passover Kamoon dono. Wachuupunin, kamoo tipita'akan dauna'an, ñikauzonuzu.

¹⁵ Uru'u naa ikadako'okan, “Marii uzowii-kao! Marii uzowii-kao! Marii utauka-kao cross di'iti!” ikian.

Na'iki Pilate kian i'ati, “Uaiapa mooko o'tauka-kidan unaobanaa king cross di'iti?”

Aizii faadaanao zowaunaanao kian u'ati, “Soo Caesar, uruu bauta'apa wanaobanaa king!”

¹⁶ Uru'u naa Pilate taan Jesus i'ati, marii kizi'i naa soldyaanao taukan uruu cross di'iti.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; Luke 23:26-43)

Uru'u naa soldyaanao na'aka'akan naa Jesus, ¹⁷ Ukodita-kida-kao donoi iki uwaodatapa'a naa pacrossannaa, na'iki una'aka-kao Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kia'o amazada dakota-kao di'iti. (Golgotha, kia'o udakota-kao Hebrew ida'an.)

¹⁸ Na'ia'a naa itaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam pidannao tauka-kao udazaba'a, ba'oran cross kida di'iti. Bauta'apa tauka-kao udiwa'ora antanapu, ba'oran tauka-kao uwashabaron antanapu.

¹⁹ Pilate saada-kidanii Jesus daua'o paranka daara'a, na'iki utauka-kidanuzu cross paawa'a, doko atanapa Jesus zowau ai. “Jesus, Nazareth San, uruu King, Jewnao ati,” kia'o wuru'u saada-kariwaiz. ²⁰ Iriba pidannao aitaan wuru'u saada-kariwaiz, umaonapan idi donoi ati. Wuru'u usaada-kaoaz idikinauda'u'o parada-karu ida'ana'o, Hebrew ida'an, Latin ida'an, na'iki Greek ida'an. ²¹ Jewnao faadaannao zowau-naanao kian Pilate ati, “Aonaa pusaada'ana'a, ‘uruu King, Jewnao ati’ kii; mazan pusaada

kaikapa'a: 'Di'ora'a pidan kian, Ōgaru King, Jew-nao ati' kii pa'an."

²² Mazan Pilate kian i'ati, "Kanom Ōsaadanii, aonaa turuu upana'adan."

²³ Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, i'zaamata'akan naa ukamichan na'iki i'buutanuzu pamina'utamkida, soldyaanao zaamata kizi pakawana'ati kida. i'zaamata kapam ushooton za'aba'i; aizii uruu toma-kao aonaa na'iam ukanotinpan. ²⁴ Aizii ikian pa'atiaaka, "Di'ora'a shooto, aonaa washushuuda'ana'a. Wamakinaotin aka, watukapa kizi kanoma'o nii zaamata pa'anazu." i'sha'apatanuz aimaakan na'apa, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u:

"i'buutan ōkamichan kida pakawana'ati

na'iki imakinaotina'akan ōshooton dikin ii."*
Na'apa soldyaanao sha'apatan aimaakan.

²⁵ Na'ia'o Jesus crossannaa dazaba ii, udaro kadishitapan pa'inaozo tuma. Na'ia'o kapam i'tuma Clopas daiaro Mary, na'iki Mary Magdala sanaabaz. ²⁶ Jesus tukapan padaro, na'iki umarainpaniaz patominapa-kidanii kadishitapan odazaba'a. Ukian padaro ati, "Pudani ni'i naa uruu!"

²⁷ Udauna'an ukian patominapa-kidani ati, "Pudaro ni'i naa oroo!" Na'iki'ora'a naa utaapan oroo.

Jesus mawakan
(*Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; Luke 23:44-49*)

* **19:24** Psalm 22:18

²⁸ Jesus aitapan idi ipai'i naa pasha'apatan wuru'u Tominkaru aipani'az pasha'apatan; saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa nii, ukian, “Ōmaradako.”

²⁹ Aizii uruu dono na'a'o boon zo'o pasaata-kariwai kibia'o riwunii. Uruu baoko iti ĭdamotan sponge, na'iki ĭsawadanuz Jesus dako iti, hys-sop kadunaa saba ida'an. ³⁰ Usoosokanuzu na'iki ukian, “Aizii ipai'i naa ōsha'apatinan!” Aizii una'apa'akan dauna'an, uru'u naa usawiki-kida'akan pazowau, na'iki umanizowanta'akan naa.

Jesus aradu'u dakata-kao

³¹ Aizii Jewnao zowaunaanao, aonaa ĭaipan tauka-kariwainao na'ian cross paawa ii atii kamoo tipitan di'iti, usha'apanum kau'an uruu di'iki Sookapa-karu Kamoo sakadinan. Na'iki umanawunu'o Sookapa-karu Kamoo, Passover Kamoon wuru'u udono'oraz. Uruu idi ĭpishaan Pilate marii kizi udyuudan cross paawa iainao taba'u kida ramita-kao ĭmawaka kizi kadiman, uruu dauna'an turuu kizi ĭnanaa kida toka-kida-kao. ³² Uru'u naa soldyaanao makon, na'iki ĭramita'akan naa Jesus dazaba ainao ĭtauka-kao taba'u kida. ³³ Mazan ĭkaawan Jesus ida'ati ĭtukapan uruu mawaka'a naa, uruu idi aonaa ĭramitan utaba'u. ³⁴ Mazan bauda'apa soldyaa dakata'akan uruu paaradu'u ati dimana'o pachipararin idi, sariapa izai na'iki wunu shoota'akan udakata-kizinao iki. ³⁵ (Pidan tukapa'oraz kaikapa'o sha'apan, uruu wuru'u kakuwaapa'oraz. Ukau'an turuu ukuwaa mishida-kao. Ukowaadan wuru'u mishi'oraz

kuwai turuu kizi unao mishidan kapam.)
³⁶ Di'ora'a aimaakan kida sha'apan, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u: "Aona'o nii bauta'apa uniwa'uz ramita-kao," kia'oraz usaadinpan. ³⁷ Na'iki kaina'a koshan saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'ora'a: "Pidannao awunuupan nii padakatanii di'iti," kii.

Jesus dida-kao daua'o

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

³⁸ Aizii na'apa kida'o sha'apan dauna'an, Joseph, Arimathea san pishaan naa Pilate Jesus nanaa dau'ati, turuu kizi una'akanuzu na'iki udida-kizi'i naazu. (Wuru'u Joseph, uruu mishida'o Jesus, mazan aonaa ukowaadan ba'oran pidan ati, utarian idi Jewnao zowaunaanao ai.) "Turuu puna'akanuzu," Pilate kian dauna'an u'ati; uru'u naa umakon na'iki una'akan naa Jesus nanaa. ³⁹ Aizii, Nicodemus, tawuru'u makonkauzoz aiwaka'an Jesus di'ii, uruu kapam mako Joseph tuma. Una'aka 30 kilogram kasarai,† myrrh na'iki aloes idi'o ukawiki'ita-kao. ⁴⁰ Inaou'u naa na'aka Jesus nanaa na'iki ipapidan naaz baraka'o kamicha mada‡ kasarai-tinpa'o idi. Na'apa'o Jewnao saabauzon mawaka'o, una'aka-kao ua'ii baaranai iti. ⁴¹ Aizii, Jesus zowii-kizinao ii kaina'a'o da'i paoribai

† 19:39 kasarai: pidan mawaka'o kasarannaa. ‡ 19:40 kamicha mada: linen kia'o udakota-kao, kawinipina'o. Uruu idi'o Jewnao watudauzon pidan mawaka'o.

baawu. Na'iki kaina'a'o na'a pa'ina'o kichada-kariwai baaranai, aona'o zii ukaiwauzo-kao.
⁴² Jewnao minziiwauzon idi Passover Kamoon dau'ati uruu dono, na'iki baaranai kaina'an idi na'ii, na'ia'a naa ĩpaida'akan Jesus nanaa.

20

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki
(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

¹ Ishawaka zii amazada Sunday chaapi'iki, Mary Magdala sanaabaz kaawa'akan naa Jesus baaranaa ati. Otukapa zikada'aka-kaoa'a naa kuba baaranai tarata'aka-kinaoaz. ² Uru'u naa odima'akan, okowaada'anan Simon Peter na'iki Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii ati. Okian ĩ'ati, “Na'aka-kaoa'a naa wanaobanaa nanaa pabaaranaa iki, aizii aonaa waaitapan na'iam naa ĩsha'apatanuzu!”

³ Uru'u naa Peter na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidaniaz makon, ĩtukapa'anan Jesus baaranaa. ⁴ Baokopa dya'utam ĩdyaun dimapa ĩmakon na'iti. Mazan wuru'u ba'oraniz, ukadimandina'akan naa na'iki ukiwiita'akan Peter ai, ukau'an kiwiin ukaawan Peter ai baaranai iti. ⁵ Udawukan, uawunuutaa-kidan ka'unaru nazo iti, utukapa mawaka'o watuu-kinao kamicha mada unazo ii; mazan aonaa umorotan na'iti. ⁶ Mazan Simon Peter kaawa'akan udawu'ati, sariapa umorotanaakan unazo iti. Utukapa wuru'u nanai watuu-kinaoaz kida kamicha mada na'ii, ⁷ na'iki utukapa kapam wuru'u kamichaz Jesus zowau watuu-kinaoaz. Pakawan uwatudinpan na'iki pana'itinapu wuru aia'a ba'oran kamicha mada

kidaz. ⁸ Udauna'an, tominapa-kida-kariwai, ki-wiini'oraz ukaawan baaranai ati, umorotan naa kapam ka'unaru nazo iti. Ukau'an utukapa na'iki umishida. ⁹ (Uruu dono aonaa zii ñaitapan na'apa'oram saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a'oraz, kadishita'o nii uruu pamawaka-kizi iki, kia'oraz.)

*Jesus aidinan Mary
Magdala sanaaba ati
(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)*

¹⁰ Uruu dauna'an ñikiwan naa powaa iti pamashaapa-kizi iti, wuru'u tominapa-kida-kariwainaouz. ¹¹ Mazan Mary, ona'ian zii okadishitapan, ozaadinan Jesus baaranaa ii. Pazaadan pu'u, odawukan na'iki omorotakidan pazowau ka'unaru iti, oawunuutaa-kidan unazoo. ¹² Otukapa dya'utam angelnao na'ii, baraka kida'o ñkamichan. Ñsakanatapan Jesus nanaa-daunuz ida'a. Bauda'apa'o sakanatapan uzowau antanapu, na'iki ba'oran sakanatapan ukidiba antanapu. ¹³ Ñkian Mary ati, “Kandii nii puzaadinan?”

Okian ñ'ati, “Ñna'akan idi ñNaobanaa di'iki'i, aizii aonaa ñaitapan na'iam naa ñsha'apatanuzu!”

¹⁴ Oparada'akan dauna'an, okiwa-kiwaa'akan padikin iti, otukapa pidan padazaba'a. Jesus padamata wuru'u kadishitapa'oraz, mazan aonaa oaitapanuzu. ¹⁵ Jesus kian o'ati, “Kandii nii puzaadinan? Kanom pudawatapan?”

Ozauda-kidan saabaapauzo paoribai baawu wuru'u uruuz. Okian u'ati, “Pugarun an wuru'u

zikada'oraz uruu di'iki'i, pukowaada ò'ati na'iam pusha'apatanuzu, ònanaka kizi uruu powaa ati."

¹⁶ Upu'a'a naa Jesus dakotan o'uu, "Mary!" ukian o'ati.

Uru'u naa otanawatina'akan u'ida'ati, na'iki okian u'ati, "Rabboni!" (Hebrewida'an, "Tiichaa," kia'o wuru'u.)

¹⁷ Jesus kian o'ati, "Mana'a puzaamatina'ana'a ò'ida'ati, usha'apanum kau'an aonaa zii òkiwan òdaru di'iti. Mazan pumako ò'inawuzunao di'iti, pukowaada'an òparadan ì'ati. Pukii ì'ati, 'Òkiwan naa òDaru na'iki òTominkarun di'iti wuru'u. Uruu ÌDaru na'iki ÌTominkarun kapam.' "

¹⁸ Uru'u naa Mary Magdala sanaaba makon Jesus tominapa-kidaniinao di'iti na'iki okowaadan naa ì'ati patukapan Naobanai, na'iki okowaadan naa ì'ati na'apam ukian.

*Jesus aidinan
patominapa-kidaniinao ati
(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)*

¹⁹ Uruu Sunday wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao baokopatinnan kabaun nazo ii. Ìtarian idi Jewnao zowaunaanao ai ipai Ìdadaradapan paniinom kida. Masha'apakiaka Jesus aidinan Ìbii ii, na'iki ukian ì'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu."

²⁰ Uparadan dauna'an na'apa, utukapa-kidan ì'ati potopotori daunizi paka'u kida ida'a'o, na'iki paaradu'u dakata-kizinao. Ìtukapan idi wuru'u Naobanaiz, tuukii, tuukii utominapa-kidaniinao konaukian. ²¹ Udauna'an Jesus kian ì'ati koshan, "Kaiman utaapa unyukunuu."

Ōdaru dyuudan kawan ōgaru imi'i baara ati, ukau'an na'apa ōdyuudan kapam unao amazada kawana'ati.” ²² Uipaian dauna'an paparadan, upootan panizowan ī'ida'ati na'iki ukian ī'ati, “Ōtaan Kaimana'o Doronaa u'ati. ²³ Ukau'an turuu ukian pidan ati, ‘Marina'ata-kaoa'a naa u'oian,’ Tominkaru marina'ata'akani'i naa kapam wuru'u pidan oianuz. Aonaan an umarina'atan pidan oian, aona'o nii Tominkaru marina'atan kapamazū.”

Jesus aidinan Thomas ati

²⁴ Thomas (Shamaan kia'o ba'oran u'uu), uruu kapam 12, Jesus tominapa-kidanii bii iki'o, aona'o uruu nii ītuma Jesus aidinan dono ī'ati. ²⁵ Īkian u'ati, “Watukapanii Naobanai!”

Thomas kian ī'ati, “Aona'o nii ōmishidan utukapan Naobanai, soo ōtukapan an zii potopotori daunizi uka'u kida ida'a, na'iki ōshakadan an zii ōka'u shuwu na'iti, na'iki ōshakadan an zii ōka'u uaradu'u dakata-kizinao shaawa iti.”

²⁶ Bauda'apa soondii dauna'an, baokopa'o koshan Jesus tominapa-kidaniinao kabaun nazo ii. Uruu dono, na'a'a Thomas ītuma. Paniinom kida dadaradinpan pu'u padamata, Jesus na'ia'a naa uaidinan ībii ii. Ukian ī'ati, “Kaiman utaapa unyukunuu.” ²⁷ Udauna'an ukian Thomas ati, “Putukapa potopotori daunizi ōka'u kida ida'a, putaa puka'u shuwu na'ati; pushakada puka'u ōaradu'u dakata-kizinao shaawa iti. Aona'a naa pumamishidaka'ana'a, mazan pumishidapa'a naa pa'an!”

²⁸ Thomas kian u'ati, “Pugaru ōNaobanaa na'iki ōTominkarun!”

²⁹ Jesus kian u'ati, “Thomas, pumishida aizii, putukapan idi õgaru? Konaugia'o manawun pidan mishida'oraz pamatukapakan pu'u.”

*Kanom ni'o di'ora'a Kaarita
Saada-kao*

³⁰ Jesus sha'apatanii iriba umanawun kida'o aimaakan patominapa-kidaniinao awun za'a, aonaa usaadinpan di'ora'a kaarita ida'a. ³¹ Mazan di'ora'a saada-kao, turuu kizi unao mishidan Jesus, uruu wuru'u Christ, Tominkaru Dani; na'iki uruu ma'ozakan ida'ana'o nii unao kakupan, umishidan ida'an uruu.

21

Jesus aidinan Galilee Baara ii patominapa-kidaniinao ati

¹ Aizii uruu dauna'an, Jesus aidinan koshan patominapa-kidaniinao ati Tiberius Karishiiz* danoma ii. Kaikapa aizii uaidinan i'ati'i. ² Aizii 7 utominapa-kidaniinao baokopa'o udono: Simon Peter, Thomas (Shamaan kia'oraz ba'oran u'uu), Nathanael (Galilee Baara ia'o Cana sanaz), Zebedee dainao, na'iki dya'utam ba'orainao Jesus tominapa-kidaniinao. ³ Simon Peter kian i'ati, “Õmako'ozon wuru'u, õsairoopa'anan.”

Ikian u'ati, “Wamakon nii putuma.” Uru'u naa imakon utuma kanawa zo'an; mazan uruu aiwaka'an aonaa kanom isairotan.

⁴ Chaapi'iki, kamoo koditan ua'ii, na'ia'a naa Jesus kadishitapan unaawa ii, wunu danoma'a.

* **21:1** Tiberius Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-kao.

Mazan utominapa-kidaniinao aonaa ãaitapan Jesus wuru'u kadishitapa'oraz. ⁵ Jesus kian ã'ati, “Õpaonarunao, usairota kopau?”

Ãkian u'ati, “Aonaa kanom wasairotan.”

⁶ Mazan Jesus kian ã'ati, “Ukaboota usairon ukanawan diwa'ora antanapu, usairotan nii kopau.” Uru'u naa ãkabootan pasairon, ãsairota iriba, iriba kopau. Na'iki aona'a naa ãka'iitan pasawatan pasairon kanawa zo'ati.

⁷ Aizii Jesus tominapa-kidaniaz, tawuru'u umarainpaniaz, ukian Peter ati, “Naobanai uruu!” Simon Peter abatan idi Naobanai uruu kii-karu, sariapa umorokada'akan pakamichan (unarakada'akanii pakamichan pasairoopan idi), na'iki uzaka'uta'akan naa wunu baoko iti, umako'ozon idi kadiman Jesus di'iti.

⁸ Ba'orainao utumainao kanawa ida'an zii ãwa'atin, ãkozootapaanan pasairon paida'oraz kopau idi. Aonaa munapo'ora'a naa mani ãdyaun wuru'u wunu danoma ai, 100 meters mani umunapon. ⁹ ãmaaratinan dono'o naa, ãtukapa wizi'i'o tikazi tiriizi na'ii na'iki kaina'a upaawa'a kopau kazimata-kariwai, na'iki kaina'a bread udazaba'a. ¹⁰ Jesus kian ã'ati, “Una'aka da'ati'i na'apauda'um karikaonan kopau, aizi'oraz uzaamata'akan.”

¹¹ Simon Peter kiwa'akan powaa iti, na'iki upaidinan kanawa zo'iti. Uru'u naa ukaminka'utan pairibannao kozootan sairo unaawa ati. Paida wuru'u sairoz kopau tu'uz kida idi, 153 ipai'ika'o sairota-kariwai kopau: mazan sairo aonaa udadoobi'innan, kopau iriban pu'u padamata. ¹² Jesus kian ã'ati, “Waaroopa'a

naa.” Aonaa na'ia'oram utominapa-kidaniinao papishaanuzu kanom uruu. Usha'apanum kau'an ñaitapa kaimanaiman Naobanai Jesus wuru'u. ¹³ Jesus zaamatan bread na'iki uru'u naa utaabi'ian ñkawana'atiz; kopau na'apa kapam utaan ñkawana'ati.

¹⁴ Ukau'an, idikinautan naa aizii wuru'u Jesus aidinanuz patominapa-kidaniinao ati, pakadishitan dauna'an mawaka-karu di'iki.

Jesus pishaan Peter

¹⁵ Aizii ñaroopan dauna'an, Jesus kian Simon Peter ati, “Simon, John dani, mishi'o pumarainpan õgaru powa'a zii wunao ai'i?”

Peter kian u'ati, “Oo, Naobanai; puaitapanii õmarainpan pugaru.”

Jesus kian u'ati, “Puawunuutapa õpidanannao, na'apa kaznizo dainao awunuutapa-kao kawan.”

¹⁶ Powa'a koshan Jesus kian u'ati, “Simon, John dani, mishi'o pumarainpan õgaru?”

Peter kian u'ati, “Oo, Naobanai; puaitapanii õmarainpan pugaru.”

Jesus kian u'ati, “Putapa õpidanannao, na'apa kaznizonao taapa-kao kawan.”

¹⁷ Aizii idikinautan naa Jesus pishaan Peter, “Simon, John dani, mishi'o pumarainpan õgaru?”

Sariapa Peter nyukunuu kasha'oran, Jesus pishaan idi paugaru idikinau'u naa manawun, “Mishi'o pumarainpan õgaru?” kii.

Ukau'an Peter kian u'ati, “Naobanai, pugaru puaitapanii ipai aimaakan; puaitapanii õmarainpan pugaru!”

Jesus kian u'ati, “Puawunuutapa õpidanannao, na'apa kaznizonao awunuutapa-kao kawan.

¹⁸ Mishi'o kaiwuru'u òkianuz: Pupa'inan dono zii puaipan ati puminziwauzon, na'iki pumakon pumako'ozoo-kizi iti; mazan putunarunaoun dono'o naa, pusawadan nii puka'u na'iki ba'oran pidannaou'o nii minziiwa-kida pugaru na'iki puna'aka-kao nii, aonaa pumako'ozoo-kizi iti mani.” ¹⁹ (Jesus paradanuz na'apa, ukainaabatan na'apam nii Peter mawakan. Na'iki na'apa'o ida'ana'o nii uaida-kidan Tominkaru umanawunun.) Udauna'an Jesus kian u'ati, “Puda'an ògaru!”

²⁰ Peter awunuukan powa'a iti, utukapa Jesus tominapa-kidani umarainpaniaz wa'atin ìdau'ati. (Uruu tawuru'u sakanatapa'oraz Jesus dazaba'a aroapa-karu dono, Passover Kamoon dono'oraz, pishaa'oraz Jesus kaikapa'a: “Naobanai, kanoma'o nii mooko manawun wuru'u kaakapa'o ni'oraz pugaru putarubanao ati?”) ²¹ Peter tukapan idi uwa'atin, uru'u naa upishaan Jesus, “Naobanai, arawu mani'i, na'apam nii usha'apata-kao?”

²² Jesus kian u'ati, “Na'apa dii pu'ati òaipan an ukakupan zii atii òkaawan powaa ati? Pugaru, puda'an ògaru!” ²³ Na'iki'i naa parada-karu iribainan mishidainao kawana'ati, na'iki ìabatan ukowaada-kao aona'o nii umawakauzon, wuru'u utominapa-kidaniaz. Mazan, “aona'o nii umawakauzon,” aonaa Jesus kian udau'ati. Mazan, “Na'apa dii pu'ati òaipan an ukakupan zii atii òkaawan powaa ati?” kia'o ukian.

²⁴ Wuru'u Jesus tominapa-kidaniaz, uru'u naa kakuwaapa'oraz di'ora'a aimakaan kida dau'a'a,

na'iki uruu kapam saada'oraz di'ora'a kaarita.
Na'iki waaitapa mishi'o wuru'u ukuwaa kidaz.

²⁵ Kaina'a iriba ba'oran kida aimakaan Jesus
sha'apatanii, aonaa usaada-kao. Usaada-kao
an mani ipai daunuuda'u, aonaa mani udaua'o
saada-kariwai kida kaarita wiizi nii di'ora'a
amazada ida'a'a.

Kaimana'o Tominkaru Paradan
New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)
copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1